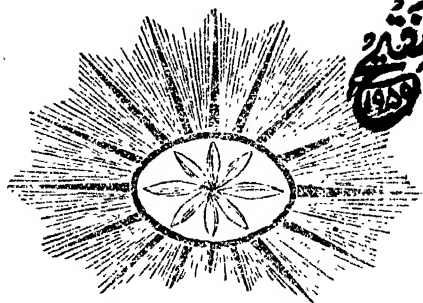

قواعد علم الخضر و الزبد و پیکار و فوار و پیکار

T. 135

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ہم صرف عثمانلو لسانی طوغری سویلبوب یاز ق فنیہدر .
 سویلبوب یاز دیغمز (جملہ) و (کلام) دیناور کہ کلدردن
 و کلمہ لدخی حرف لردن مرکبدر . (حرف) بر کیفیت
 مخصوصہ اللہ اغزک شخرج مینندن چیقان صوتدر و اول
 کیفیتہ (حرکہ) دیناور . عثمانلو لسانیہدر حرف او توز
 ایکدر اب پ ت ث ج چ ح خ د ذ ر ز ژ س ش ص
 ض ط ظ ع غ ف ق ک ل م ن و ہ ی بونلرہ (حروف
 ہیجا) تسمیہ اولنور . (حرکہ) اوچدر اوستون اسرہ
 اوترہ کہ بونلرہ قحہ کسرہ ضمہ لدخی دینور . و بونلرہ
 هر بر یسی ایکی نوعدر خفیف و ثقیلدر (فتحہ خفیفہ)
 ال بل کی . (فتحہ ثقیلہ) آل بال کی . (کسرہ خفیفہ)
 ایب چیت کی . (کسرہ ثقیلہ) قیر کی (ضمہ خفیفہ)

ایکی قسمدر ری مبسوطه در که دوداقلری بر مقدار
 اچهرق تلفظ اولنور اوک و گور کی . دیگر کی
 مقبوضه در که دوداقلری بر مقدار صیغه رق تلفظ اولنور
 اوچ کوچ . کبی (ضمه ثقیله) که ذلک ایکی قسمدر
 مبسوطه سی اوت پوت . که مقبوضه سی اوطور
 کبی حروف مذکره بهضاحر که خفیفه ایله و بعضا
 حرکه ثقیله ایله حرکه لنور فقط ت ث ذ س ک
 حرفلری دائماً حرکه خفیفه ایله استعمال اولنور . وصاد
 طاغین قاف حرفلری دائماً حرکه ثقیله ایله قولانیلور
 (قاعده) بر کله قنغی جنس حرکه ایله بدأ ایدرسه
 صکره کی حرکه لر دخی اول جنسدن اولق شیوه لسان
 ترکی اقتضاسیندیر . مثلاً بر کله نث اولنده حرکه خفیفه
 بولندیغی حالده سائر حرکه لر دخی خفیف اولق لازمدر
 فقط الما کیمون لیون . کی بک نادر کله رده بوقاعده تخلف
 ایتشدیر . وکذا حرکه ثقیله ایله بدأ ایدن کلمه ناک سائر
 حرکه لر دخی ثقیل اولور انجق قهوه مثلاً بک نادر
 کله لر تخلف ایتشدیر . هر بر حرف حرکه به محتاجدر انجق
 حرفک بعضا کنندی حرکه سی اولوب متحرک دینلور و بعضا
 ماقبلنده کی حرفک حرکه سنه اعتماد ایدوب ساکن دینور
 فقط عربی و فارسی کله رده الف بعضا حرف مد اولوب
 فتحه بی مد ایدر امر جفا وان کدا . کبی کذلک (یا)
 (واو) دخی حرف مد اولوب (یا) کسره بی (واو) ضمه بی

مدايدر قاضی حسیب و بی تهی و مخوف و سبو و کدو .
 کبی کلمات ترکیه ده اکثریا (الف . یا . واو) علامت حرکه
 اولوب یعنی حرکه ننگ جنسنی بیسان ایدوب تلفظ اولنمزل
 بال ایپ یول . کبی بوضورتده انلره حرف اولادینلور انجق
 بعضا شعرده مد اولندقلرنده (حرف مد) دخی دینور
 و بعضا (ها) دخی علامت حرکه اوله رقی یازیلوب های
 رسمیه و حرف اولادینلور هله . خانه مایشه عباره . کبی
 (قاعده) اگر الفک مدایتدیکی و یا خود جنسنی بیسان
 ایتدیکی حرکه ننگ بولندیغی حرف دخی الف اولور سه
 اولوقت ایکی الف بریده کلامک ایچون یا لک زبر الف یازیلوب
 اوزرینه . مد اشارتی وضع اولنور آمر آن آل آص .
 کبی (تا . ذال . ضاد . ظا . غین) حرف لری لسان
 عربدن اخذ اولنسان کله لره مخصوص صدر (چ . ژ) حرف لری
 عربیده بولنمیب ترکی و فارسی کله لره مخصوص صدر (ضاد)
 اکثریا (ظا) کبی تلفظ اولنور بعض ماضی ضمیر . کبی
 (کاف) بعضا ترکی کله لره نون کبی تلفظ اولنوب صاغر
 کاف دینلور اونک و سنک کبی (تشدید) کلمات عربیده
 قولانیلوب بر حرفی ایکی دفعه اوقوتدیر محمد معظم . کبی
 (همزه) عربی و فارسی کله لره قولانیلور شو یله که
 عربی کله لره وسطنده واقع اولان الف ساکن اولدقه
 اگر ماقبلی مفتوح اولور سه کندی صورتیله یازیلوب

اوزر ينه همزه اشارتی وضع اول نور مأور کبی اگر مکسور
 او اور سه بردندان ياز يلوب کذاک اوزر ينه همزه قونور
 بتر کبی واکر مضموم اولور ايسه کذاک همزه قونور مؤمن
 کبی واکر وسطه واقع اولان اف متحرک اولور سه ماقبلی
 مضموم اولديغی وقت (واو) صورتنده ياز يلوب کذاک
 همزه وضع اول نور سؤال مؤجل کبی و مفتوح و يا خود
 حرف مد ياسار ساکن حرف اولديغی وقت دندان ايله
 ياز يابوب ينه اوزر ينه همزه قونور سه ايله فته سائل قائل
 اسله مسؤل کبی مانه وامر نه کله ری شاذدر و آخرنده
 واقع اولان الفک ماقبلی مفتوح اولور سه کندي صورتيله
 ياز يلوب اوزر ينه همزه وضع اول نور منشأ و ملجأ کبی
 واکر ادواتدن برشيئه متصل او اور سه دندان ايله ياز يلور
 مشی کبی واکر ماقبلی ساکن او او سه يالکز همزه اشارتيله
 ياز يلور شی جزء کبی اما اگر برشيئه متصل اولور سه
 اول حالده دندان ايله ياز يلور شی جزئی شيئتک جزئک
 کبی فقط (بدأ) لفظی الف ايله و (برو) لفظی و او ايله
 ياز يلور و بعضا (جزء) دخی بويله و او ايله قوللا يلور
 لکن برشيئه متصل اولدقلى حالده يند دندان ايله ياز يلور لر
 بدی ثری کبی و بعضا شی لفظک الفی تلفظدن و کتابتدن
 استقاط اولور شيلر و شيدن کبی و اسم بابنده بيان
 اولنه جفی وجهله عربی و فارسی اسمک اضافقلى

صور تکرارده دخی اشهر (همزه) اشارتی بر وضع اول نور مفتی
 بلده حانده قاضی . کبی و اشهر (حروف هجا) ایکی قسم در بری
 مابعدینده بشمار حرف اول و اول (حروف انفصال) دینور
 ا د ز ر ز و . حرف اول در دیگری مابعدینده بشمار
 حرف اول و ب (حروف اتصال) دینور بونلر باقی
 فلان حروف هجا در کلامک ترکیب ایندی یکی کلامک
 نوع در که (اسم) ضفت . کنایات . فعل . ادوات
 او اب . بر بری ربابه بیار اول نور .

❁ باب اول اسم بیانده در ❁

اسم رشنه صدن یا خود برشیدن خبر و یرن کلمه در محمد
 کتاب خانه صو . کبی اسم ایکی نوع در بری
 (اسم عام) که (اسم جنس) دخی دینور آت باغیت .
 کبی دیگری (اسم خاص) که (علم) دخی دینور مصطفی
 بغداد نیل . کبی اسم لده ایکی خاصیت بوادر بریسی
 (کمیت یسنی بر بانو در دن زیاده شی بیان ایلک که اولیکیمینه
 (مفرد) ایکی کیمینه (جمع) دینور . دیگری (کیفیت) یعنی
 برشیشک (مذکر) یعنی ارکاک و (مؤنث) یعنی دیشی
 اولدیغنی تعین ایتکدر . بو خاصیت ثابته ترکی و فارسی
 کلمه لده اولیوب یا لکز عرییده معتبر در . اسم ترکیبده
 بولندیغنی حالده کند و سنده عارض اولان هیئتله اعتبار یله
 درت قسم اولور که (مجرد . مفعول به . مفعول الیه .

مضاف الیه) در بونلره احوال اسم تسمیه اواندور .
 فصل اول اسماء ترکیه بیانند در

اسماء ترکیه کیت اعتبار بله ایکی قسمدر که مفرد و جمع او اور
 مثلا اوات صو مفرد در . و اداة جمع (لر) در که هر
 مفرد کلمه نك آخر ینده علاه ایلده جمع اولر اولر انلر صولر
 کی احوال اسمدن مجرد هیئت اصلیه سیله قولان نیلان اسم
 ترکیده (مبتدا) یا خو (خبر) اولور نده کم کولک بو کسکدر
 دینلدکده مبتدا اولان و نك لفظی (و شو کور ینان
 اولکر در) دینلدکده خبر واقع اولان اولکر لفظی
 کی (مفعول به) آخر ینده (یا) علاوه اولان اسمدر اوی
 جاری . کی (مفعول الیه) آخر ینده (ها) علاوه اولان
 اسمدر اوه چاره . کی اگر اسمک آخر نده (های) رسمیه
 یا خود سائر حرف املا بولنور سه علاوه اوانده جق (یا)
 (و ها) دن اول بر (یا) . خنخی زیاده قلنور بلطه بی بلطه یه قیابی
 قیابه صاقسی بی صاقسی یه قیو بی قیو یه . کی

(مضاف الیه) آخر ینده صاغر (کاف) علاه قلان اسمدر
 اولک چایرک . کی واکر آخر کلمه ده ذکر اولسان حروف
 املا بولنور سه (نون) دخی زیاده قانونر بلطه نك قیائک
 صاقسینک قیو نك . کی احوال مذکور . ضبطنده
 سهولت اولاق ایچون مثالری بروجه ترتیب زبرده
 یازلمشدر

❖ مفردك مثالری ❖

مفعول به	مفعول الیه	مضاف الیه	مجرد
اوی	اوه	اوك	او
قاپلیجه نی	قاپلیجه به	قاپلیجه نك	قاپلیجه
قیابی	قیابه	قیانك	قیا
صاقسی نی	صاقسی به	صاقسینك	صاقسی
قیوی	قیویه	قیونك	قیو

❖ جمعك مثالری ❖

اولری	اولره	اولرك	اولر
قاپلیجه لری	قاپلیجه لره	قاپلیجه لرك	قاپلیجه لر
قیالری	قیالره	قیالرك	قیالر
صاقسیلری	صاقسیلره	صاقسیلرك	صاقسیلر
قیولری	قیولره	قیولرك	قیولر

(قاعده) آخر کلمه ده اولان (قاف) برشیئ متصل اولوب
حرکه انسه (غینه) تبدیل اولنق قاعده مطرده اولدیغندن
آخرنده (قاف) اولان اسم لر دخی مفعول لر نده و مضاف
الیه ده (قاف . غینه) تبدیل قلوب ایاق ایاغی ایاغسه
ایاغك دینور . اما اگر (قاف) حرکه نتمزه حالی اوزره
قالور . نته کیم (ایاق) لفظ نك جمع نده ایاقلر ایاقلری

ایاقلره . ایاقلرك دینور
(قائده . اضافت) بر اسمه دیگر اسمی ربط ایتکدن عبارت

اولوب اولکیمسه (مضاف الیه ایکجیسنه) مضاف
دینلور . مثلاً اولکطامی . دیدیکمزده (طام) مضاف (او)
مضاف الیه اولور

(اضافت) ایکی قسمدر اولکیمی (اضافت لامیه) درکه
مضاف الیهک آخرینه بروجه مشرح (صاغرکاف) علاوه
اولنوب نسبت وتملك معنایینی اشعار ایدر اولکطامی .
وینم اوم . کبی ایکجیسی (اضافت بیانیه) درکه مضاف
الیه مضافک نوعنی بیان ایدر ومضاف الیهک آخرینه
(صاغر کاف) علاوه اولنیه رق مجرد صورتنده ایراد
اولور . چنار اغاجی . قاپلیجه صوی . اپک بوجکی .
کبی

(تزییه . مشبهک . مشبهه) اضافتی رشیک برشیه
تشبیهنده مبالغه قصدیه (مشبه به) اولان اسمک (مشبه)
ارلان اسمه اضافتی دخی (اضافت بیانیه) شبیهندرنده کیم
کوکل کعبه سنی یقمه . دینور که کعبه کبی اولان کوکای
یهقمه دیک اولور

(قاعده) بعضا اضافت لامیه اداتی ایلان (صاغر کاف)
حذف اولور خصوصاً مضاف الیه مضاف الیه بر
شیه (نلم) یا خود بر صنفه (اسم) اولدقه مطردا حذف
اولنوب اضافت بیانیه صورتنده قولالنیلور ابراهیم
اغاجاری . ویالی یکجیسی . کبی که فی الاصل ابراهیم اغانک

چاری و یانک بکجیسی دیمکدر

فصل ثانی اسماء فارسیه بیانده در

بونلر دخی کدک (کیت) اعتبارله ایکی قسم اوله رق
یا (فر) و یا خود (جمع) درو ترکی ادات جمعی اولار (ر) ایله
جملنورلر • خانه خاندلر کبی و یا خود اصل فارسیه اوزره
جملنورلر • بوند بکی قائده وارد بریسی ذی روح
مرد مردان زن زنان • اسب اسبان و مرغ مرغان • کبی
دیگری دخی ذی روح غیری او اور ایسه آخرین (ها)
علاوه سیله جمع تلنور باغ باغها • خانه خانه هاستاره ستارها

کبی

(قائد) ذی روح اسملندن او اوبه آخری (ها) ایله بتن
کلمه لر بالمبع (لف کو) (نون) علاوه سیله جملنور فقط آخر
کلمده اولان (ها) حذف اولنده رق برینه (کف)
کتوریاور بندکان • کبی و آخری (لف) ایله بتن
کلمده بر (یا) زیاده قلمور کدا کدایان • کبی و بعض
ذی روح اولمیلرلر دخی شذالیه رق (الف) و (نون) ایله
جملن • بکی وارد چشم چشمان • کبی (تنبیه) ذی
روح غیری اولان اسملرک (ها) ایله جملنن بکی اگر چه
معلومات اوائی اوزره بیسان او انمش ایسه ده لسان عثمانیک
فصاحتی اقتضاسنجه ادات ترکیه اولار (ر) جملنن یرمک

یعنی باغها خانه ها برینه باغلو و خاندلر یمک / اصل ترکی اولان کله لرله قاعده من جاری اولوب
تسهیل ضبط ایچون مثاللری زیرده ییله اولنور
مفر دلرک مثاللری

مجرد	مفعول به	مفعول الیه	مضاف الیه
باغ	ماغی	باغچه	باغک
خاه	خاناهی	خانایه	خاندنک
کدا	کدایی	کدایه	کداندک
صوفی	صوفی بی	صوفی نه	صوفینک
آهو	آهوی	آهویه	آهونک

قاعده ترکی اوزره جملرک مثاللری

باغلو	باغلری	باغلره	باغلرک
خاندر	خانلری	خاندره	خاندلرک
کدالر	کدلری	کدلره	کدلرک
صوفیلر	صوفیلری	صوفیلره	صوفیلرک
آهولر	آهولری	آهولره	آهولرک

قاعده فارسیه جه جملرک مثاللری

زنان	زنای	زنانه	زناندک
بندکان	بندرکائی	بندرکانه	بندرکانک
کدایان	کدایانی	کدایانه	کدایانک
صوفیان	صوفیانی	صوفیانه	صوفیانک

آهوان آهوانی آهوانه آهوانک

اسماء فارسیه ده اضافت بعضا فارسی قاعده سی اوزره قوللانیلور شویله که مضافه بر (کسره) و بر یله رک تقدیم و مضاف الیه تأخیر اولور درخت باغ کبی که باغک اغاجی دیمکدر واکر مضاف اولان کلمه نیک آخرنده (ها) یاخود (یاء) ممدوده اولور سه بر (همزه) زیاده قلنور میوه باغ صوفی بروسه کبی که باغک میوه سی بروسه نیک صوفیسی دیمکدر اکر (اف) یاخود (واو) ممدوده اولور سه بر (یا) زیاده قلنور کدای جهان ابروی دوست کبی که جهانت کداسی و دوستک قاشی دیک اولور (تنبیه) اشبو مثالراضافت لامیه قبیلدن ایسه ده قاعده فارسیه اوزره اضافت بیانیه دخی بعینه بو صورتله استعمال اولور درخت سرو کبی کد سرو اغاجی دیمکدر اضافت بیانیه قبیلدن اولان مشبه بهک اضافتی ایسه لسان عثمانیده بو صورتله چوق استعمال اولور خانه ل و باغ جهان کبی که کوکل اوی و جهانت باغی یعنی اوکبی اولان کوکل و باغ کبی اولان جهان دیمک اولور

❖ فصل ثالث اسماء عربیه بیاننده در ❖

انلر کده کیفیت و خاصیتی دخی وارد ربیعنی بر اسم یا (مذکر) یاخود (مؤنث) اولور مؤنث ایکی نوع در نوع اول (مؤنث حقیقی) در که ذی روح اولان دیشی اسمی در

امرائه و زینب و عایشه . کبی نوع ثانی (مؤنث اعتباری)
 اولوب بو دخی ایکی قسمدر بری (سماعی) و دیگر
 (قیاسی) در سماعی بر قاعده تختنده اولیوب لسان عربده
 مؤنث اعتبار اولنان کله لر در انلر دخی معدود اولدیغندن
 لسان عثمانیده مستعمل اولنلر بوراده ذکرو تعداد اولنور .
 شمس . ارض . ذراع . اهل . یمین . شمال عین . اذن
 کف . فخذ . ید . قدم . ساق . اصبع . نفس . دار . دلو
 جحیم . جهنم . نار . عقرب . عنکبوت . خمر . بئر . کاس
 ریح . صبا . عصا . فردوس . ملح . قوس . درع
 ذهب . یزبوع . حرب . نعل . فرس . شو . اسملر لسان
 عربیده دائم مؤنث اعتبار اولنور و مسک . حال . طریق . سبیل .
 منق . لسان . سما . سلاح . قضا سکین . لفظ لری عربیده بعضا
 مذکر و بعضا مؤنث اوله رق قولانیلور لیکن عثمانلو لساننده
 اسماء مذکوره نك جمله سی اکثر یا مذکر اوله رق قولانیلور
 فقط نفس کله سی دائما مؤنث اعتبار اولنور نفس اماره
 کبی حرف لک اسم لری دخی دائما مؤنثدر (و او ممدوده)
 (های رسمیه) کبی قیاسی قاعده ایله ضبط اولنان اسملر در
 شویله که آخرنده (تاء تأنیث) اولان کله مؤنث عد اولور
 رحمت ظلمت کبی بوتا . تأنیث اصل لسان عربیده
 (تاء کرد) دینلان تادر (ها) صورتنده یازیلور . لیکن
 عثمانلو لساننده ایکی درلو استعمال اولنور یا اول (تا) تاء

طویل صورتندہ قولانیلور رجت کبی یاخود نقطہ لری
استقاط اولندہرق های رسمیه یہ تبدیل قلنور عبارہ حایہ

کبی

(تنبیہ) یث . الثفات . ثبت . ثبوت . ثبات . اثبات .
سبت سم . صحت . سکوت . اسکات . صیت . وقت .
میقات . کلمہ لریک آخر لرنده بوانسان (نال) نفس کلمہ دن
اولمغله علامت تأیث دکلدن بوندن بشقہ عربده بعض
کلمہ لریک آخر لرنده (یا) صورتندہ اولان (الف زائده) لر علامت
تأیث او اوب بو کلمہ لردن عثمانلو اساننده قولانیلا نلر
معدود اولمغله بوراده ذکر و بیان اولنور دعوی فتوی
صغری کبری حی شوری کبی اسماء عربیه (کیت) اعتبارله
او ج قسم اولوب شو یله که عربده جمع ایکینک
ما فوقنده مستعمل ایکی کشی نی ویاخود ایکی شیئی بیان
ایچون (تنبیہ) اولمغله اسماء مذکورده دہ فردن وجعدن
بشقه برده (تنبیہ) صیغہ سی وادر . اما اصل
ترکده تنبیہ صیغہ سی اولیوب ایکی ودها یوقاروسی
جمع اولندیغندن کرک تنبیہ وکرک جمده (ل) اداتی
قولانیلور . مثلاً ایکی کتاب ویاخود دها زیادہ کتاب
دیک ایچون کتابلردیلور . اگر عربدن النش اولان برکلمہ
اصل قاعدہ عربیه اوزرہ تنبیہ اولمقی یعنی ایکی شیء بیان
قلنقی استیلورسه اوحالده آخر کلمہ یہ (یا) وبر (نون)

علاوه اوانور و بو (یا) نك ما قبلی فتحه ايله اوقنور مثلاً ایکی
 لثاب و ایکی قاری دئيله جك یرده کتایین امر این دیلور
 و بعضا نذیه لر الف ايله قوللانیلور ثلث ان کی که ایکی ثلث
 دیمکدر . و اگر اصول عربیه اوزره جمع قلمقی استیلور سه
 بونده اوچ قاعده واردر . اولکیسی مذکر نك صیغه سی
 بوزلیه رقی آخر کلمه یه (یا) و (نون) علاوسيله اولور .
 و اول یانك ما قبلی کسر ايله اوقنور و بو کا (جمع مذکر سالم)
 دینور . معلم معلمین . کبی و بعضا (یا) رینه (و او) کلور
 و اول و اولك ما قبلی مضموم اوقنور معلون کبی .

(استیلا راد) معلم لفظی لسان عربیده اوکرده دجی معناسنه
 صفت ایسده . لسان عثمانیده خواجه معناسنه اسم اوله رقی
 مستعملدر ته کیم اصل عربیده کاتب یازیچی و مکتوب
 یازلمش معناسنه صفت اولور عثمانلو لسانده ایکیسیده اسم
 اوله رقی قوللانیلور

(تنبیه . جمع مذکر سالم) سیغه می ذوی العقوله مخصوص
 اولمغسله کانین کاتبون دینلوب مکتوبین مکتوبون
 دینلن فقط شاذ اوله رقی سنه نك جمعنده سنن دینلور
 ایکنجیسی مؤنث لرك صیغه سی بوزلمیسه رقی فقط آخر لرنده
 اولان (نا ، تأنیث) حذف اولدقدن صکره (الف) (تا)
 علاوه سيله اولوب (جمع مؤنث سالم) دینور عتبه عتبات
 کبی مؤنث سماعیلر دخی بووجهله جعلنه ییلور ذراعات

کبی او چنجیسی (جمع مکسر) در که کله نك صیغه سی
 بوزیلر قی جمله نوب مذکرده و مؤنثه جاری اولور و بو
 جمع و زنلری مختلف و نامطبوط اولدیغنه و هر اسمک
 جعی کتب لغته بیان اولندیغنه مینی کتب مذکوره یه
 مراجعت اولغی لازم کاور اکثری ثلاثی یعنی اوج حرفلی
 کله لدن فعل وزننده اولنلرک جعی فعول کاور شمس
 شمش قبرقور . کبی و خانه معناسنه اولان بیت بیوت .
 کبی وزن مذکور اوزره اولوب ایکنجی حرفی (واو)
 یا خود (یا) اولان کله لرک جملری افعال وزننده کله دخی
 قاعده در ثوب اثواب و شعرده اولان بیت ایسات . کبی
 (تنبیه) قوسک جعی قووس کله ایجاب ایدرسه ده
 قسی کله در که اصل قووس اولوب اصول عربیه اوزره
 اعلال اولنلدر

(فعل . فعل . فعل . فعل) وزننده اولنلرک جعی افعال
 کاور سراسرار . قفل افعال . طرف اطراف . عنق
 اعناق . کبی و (فعلة) وزننده اولان مؤنث کله لرک جعی
 فعال کاور بلد بلاد . کبی و (فعلة) وزننده اولان
 مؤنث کله لرک جعی (فعل) کاور نعمت نم . کبی و (فعلة)
 وزننده اولان مؤنث کله لرک جعی (فعل) کاور رتبه رتب
 کبی و (فعلة) وزننده اولان کله لرک جعی (فعال)
 کاور کبی . رقبه . رقاب . (ورباعی) یعنی درت حرفلی

اولردن (فعال) و (فعال) وزنده اولنلرک جعی (افعله)
کلور زمان ازمنه سؤال اسئله . کبی و بعضا (فعلان)
کلور غزال غزلان غلام غلمان کبی و (فعال) و (فعل)
وزنلرک جعی فعل کلور کتاب کتب طریق طرق . کبی
و (فعول) وزنک جعی (افعله) کلور عمود اعمده کبی
بو وزنلرک آخرنده تاء تأنیث بولندیغی وقت جمعری (فعائل)
اوزره کلور عمامه عمام رساله رسائل کتیه کتائب کبی
و (فاعل) وزنده اولنلرک مذکر و مؤنثی (فواعل) زنی اوزه
چملنور جامع جوامع عاطف عواطف کبی کوکب
. درهم . مکتب . مسجد . مسطره . اصبع مبنی . وزنلرک
اولنلرک جمعری کوکب . درهم . مکاتب . مساجد . مساطر
اصابع . مبانی وزنلری اوزره کلور . فقط دعوی ایله
فتوانک جمعلرک کسر و اوایله دعاوی و فتاوی دینلریکی
کبی فتح و اوایله دعاوی و فتاوی دخی دینلور . و خاسی
یعنی بش حرفلی اولنلردن سلاطین . و مصباح . و مکتوب .
وزنلرک اولنلر سلاطین و مصابیح و مکاتب وزنلری اوزره
چملنورلر . بابک جعی ابواب و تاج یله جبارک جمعری تیجان
و جیران کلور . وارضک جمعده اراضی و مزیتک جمعده
مزایا و قیصرک جمعده قیاصره و کسری لفظنک جمعده
اکاسره دینلور . و بعضا عربی لفظلر فارسی قاعده سی
اوزره چملنور عاشقان . کبی لیکن ترکی و فارسی اسملر

عربیجه جعلمزلر فقط غلط شه-ور اوله رق چفتلکات
همایون استعمال اولنور .

(ننبیه) بر اسم عربی قاعده عربیه اوزره جعلمند کد نصکره
بر کره دهال (جمع و نث سالم) صحیفه سیله جعلمندک اصول
عربیجه جه جائز او اوب لسان ترکیده دخی قوللانیلور نته کیم
مصرفک جعلمند مصرف دینلدیکی کبی مصارفات دخی
دینلر . لیکن بر اسم عربی قاعده عربیه اوزره
جعلمند کد نصکره آخرینه (ل) علاوه سیله تکرار ترکیجه
دخی جعلمند مرک خطادر مثلا مصارفلر امارا فلر دینک
جائز اولمز اسماء عربیده دخی احوال اربعه عشره اولو قاعده سی
اوزره جاری اولوب مثالری بروجده آتی ذکر اولنور .

❀ مفردلرک مثالری ❀

مجرد	مفعول به	مفعول الیه	مضاف الیه
کتاب	کتابی	کتابه	کتابک
صحیفه	صحیفه بی	صحیفه یه	صحیفه نک
قاضی	ضی بی	قاضی یه	قاضی نک
عدو	عدوی بی	عدوی یه	عدو نک

❀ ترکیجه جعلملرک مثالری ❀

کتابلر	کتابلری	کتابلره	کتابلرک
صحیفه لر	صحیفه لری	صحیفه لره	صحیفه لرک

قضالرك	قضالره	قضالرى	قضالر
قاضيلرك	قاضيلره	قاضيلرى	قاضيلر
عدولرك	عدولره	عدولرى	عدولر

❖ تشنيه لرك مثاللى ❖

مملكيتىنك	مملكيتينه	مملكيتىنى	مملكيتىن
ئىشانك	ئىشانه	ئىشانى	ئىشان

❖ جمع مذكر سالملرك مثاللى ❖

معلينك	معلينه	معلينى	معلين
معلونك	معلونه	معلونى	معلون

❖ جمع مؤنث سالملرك مثاللى ❖

محلانك	محلانته	محلاننى	محلان
--------	---------	---------	-------

❖ جمع مكسبرلرك مثاللى ❖

كتىبك	كتىبه	كتىبنى	كتىب
قياسردىك	قياسره به	قياسره نى	قياسره
مزايانك	مزايابه	مزايانى	مزايا
مبانىك	مبانى به	مبانى نى	مبانى

(قاعده) آخرند (يا) صورتند (الف) بولغان اسماء عربيه
عثمانلوجه ادب اتدن بر شئيته متصل اولدقده دئما (المر)
كندى صور تلىزده يازلغله احوال اربعه اسمده اولان
مثاللى بوراده ذكر و بيان اولانور

﴿ مفردل ﴾

فتوی فتوایی فتوایه فتواک

﴿ ترکیه جملر ﴾

فتوال فتوالری فتوالره فتوالرک

﴿ عربجه جملر ﴾

فتاوی فتاواپی فتاوایه فتاواک

اسماء عربیه ده قاعده فارسیه اوزره دخی اضافت جاری
اوله رقی قاعده مذکوره اوزره اسم عربی بعضا اسم
عربی به و بعضا اسم فارسی به و بعض کرده اسم فارسی
اسم عربی به مضاف اواق جاری اولدیغندن اوچ صورت
حاصل اولغله بروجہ ترتیب مثالری تحریر اولنور

﴿ عربینک عربی به اضافتی ﴾

کتاب مفتی صحیفه کتاب صفای قلب
معنای بیت قاضی بلده عدوی دولت

﴿ عربینک فارسی به اضافتی ﴾

وقت شام ساحه زمین صفای دل
معنای سخن قاضی جهان عدوی جان

﴿ فارسینک عربی به اضافتی ﴾

سرافراز زمان بنده حاکم کدای وقت
صوفی عالم روی حبیب

(فائده) آخری تشدیدلی اولان اسماء عربیه اکثر با فارسیده

تشدید سزا و قونور مثلاً (در) و (سم) کله لری (در)؛ (سم)
دیو تخفیف اولنور عثمانی وجه دخی بو مثللو کله لر بعضاً
تشدید ایلله و بعضاً تشدید سزا استعمال اولنور اشته عدو
لفظی دخی بو قبیلدن اوله رقی اصل عربی و او شده ایلله
اولوب بعداً التخفیف و او مد اولند یغندن آخری و او ممدودی
اولان کله لر عداینه الحاق اولنمعله بوجه سابق اولو صورتله
مثال اوله رقی ایراد اولنش ایسه ده تشدید ایلله او قونور
عدو جان دینلک دخی جائز اولوب بو تقدیرجه وقت شام
قبیلندن اولور

(قاعده) صفوا و جفا مثللو کله لرک اصل عربی و آخر رنده
(همزه) موجود اولوب لسان عثمانی و حذف اولنش
اولد یغندن قاعده فارسیه اوزره اضافت صورتده (یا)
علاوه سیله مثلاً صفای قلب و جفای خلق دینلدیکی کبی
حذف اولنش اولان همزه بی اعاده ایلله صفاء قلب و جفاء
خلق دخی دینلور

(مهمه) اصول لسان عثمانی اقتضایند که الفاظ عربیه
کرکتری و کرک فارسی قاعده سنجه و الفظ فارسیه یا لکتر
ترکی قاعده سنجه ترکیده واقع اوله یلوب الفاظ فارسیه عربی
ترکیبده و الفاظ ترکیب فارسی و عربی ترکیبده واقع اوله من
و کذا ادوات ترکیب فارسی و عربی افضلره و ادوات فارسیه
عربی لفظلره علاوه اولنه یلوب ادوات عربیه فارسی و ترکی

لفظ را علاوه اوله مر بوجه تله قاعده فارسیه اوزره لفظ
ترکی دیگر لفظ ترکی به یا فارسی به یا عربی به مضاف اولمق
ویا خود لفظ فارسی یا عربی لفظ ترکی به مضافی قلنمق جائز
دکادر مثلا (طام او . چفلاک ضابط . اوست خانه)
(زمین کوشک . موقع او) دینک جائز اولمز بوندن
بشقعه مهمه مذ کوره به اشاغیلرد . بیان اوانند جخی وجهه اپک
چوقی مسئله لر نقر ع ایتیکله مهمه مذ کوره کوز لجه حفظ
و ضبط اوانلیدر

(فائده) معنی و فتوی کبی آخرند (یا) صورتند (الف)
اولان اسمالر (یا) ایله تلظ و لثمق فارسیده جاری اولوب فظ
عثمانلر جهده بونلاو لفظ لر اصل عربیده اولدیغی کبی
(الف) ایله تانظ اولنور اثباق بونلاو لفظ لر فارسی
قاعده سی اوزره مضاف واقع اوله قه فارسی اصل
اوزره دخی تلفظ اوله بیلور مثلا (معنای بیت) و
(فتوای مفتی) دینلر کبی (معنای بیت . فتوی
مفتی) دخی دینله بیلور . بعضا قاعده عربیه اوزره لفظ
عربی دیگر بر لفظ عربی به مضاف اولور اولمالده مضاف
البیهه عربیده حرف تعریف دینلار (الف لام) علاوه
اولنور و مضاف (ضم) ایله اولنور (دار القنون)
(دار المعلمین . شیخ الاسلام . خاتمة الفصل) کبی

❁ باب ثانی صفت بیاننده در ❁

(صفت) بر اسمك حال و کیفیت بیان ایچون اول اسمہ
 علاوہ اوائیان لفظدر واول اسمہ (موصوف) دینلور مثلاً
 (بیوک او . سرکش بارکیر . بیاض کاغذ) عبارت لرنده
 (بیوک) : (سرکش) و (بیاض) لفظری (صفت)
 اولوب (او) و (بارکیر) و (کاغذ) اسملرینک حالدرینی
 تعریف ایدر و بوا اسملر (موصوف) اولور
 فصل اول صفات ترکیه بیاندر

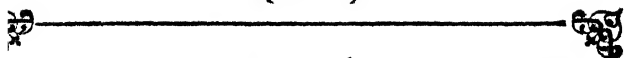
(صفت ترکیه نك) موصوفی اسم ترکی اولدیغی کی اسم
 فارسی واسم عربی دخی اولور مثلاً (کوزل کوشك)
 دینلور کی (کوزل کاشانه) و (کوزل قصیر) دخی
 دینلور (و صنفات ترکیه) دائماً (موصوفك) اوزربنه
 تقدم ایدر (موصوف) اولان کله لر كرك اداة ترکیه و كرك
 اداة فارسیه و عربیه ایله جملنمش اولسه دخی ترکیه
 صفت ینه مفرد قوللانیلور (کوزل اولر . کوزل زنان .
 (کوزل ایات) کی و بعضاً (صفت) ایله خبر بریده
 مجتمع اولور نکم (طوغری سوزاجیدر) دینلور کده سوز
 مبتدا طوغری آنك صفتی و آجی خبری واقع اولسدر
 (صنفات ترکیه) ایکی قسمدر سماعی و قیاسی . سماعی
 ایشیدوب بللمك ایله ضبط اولنان کله لر در که (کوزل)
 (اوزون . قیصد . کی قیاسی قاعده ایله بلله نیلان
 کله لر در شویله که كرك ترکی و كرك فارسی و یا خود عربی

اولان اسمك آخرینه ادات نسبت اولان (لی) و (لو)
 علاوه قلند قدده (صفت) اولورل بروسه لی نشئه لی کیفلی
 سو کبلوزورلومر و تلو . کبی و کذا اسمك آخرینه (جی)
 علاوه سیله (صفت) اولوب برکار ایله اشتغالی بیان ایدر
 مر کچی . کبی و کذا آخرینه (جه) (سی) اداتلری
 علاوه قلنان اسمك (صفت) اولوب (جه) نسبت (سی)
 تشبیه افاده ایدر عربجه و امتح نسی . کبی که عربجه
 لسان امتحانسی شبلر دینور

فصل ثانی صفات فارسیه بیاننده در

فارسی صفت لردخی ترکی صفتلر مقسمنده قوللا نیلور
 بوصورتده و صوفی مؤخر کاور و فارسی اولدیغی کبی ترکی
 و عربی دخی اوله نیلور (سیاه جامه . سیاه اوروبه . سیاه
 لباس) . کبی

(صفات فارسیه) قاعده فارسیه جد دخی صفت اوله رق
 قوللا نیلور و بو حالده موصوف صفتك اوزرینه تقدیم
 اولوب فارسیجه مضاف کبی کسر ایله اوقنور (باغ داکشا
 کبی واکر (هاء رسمیه) یاخود (یاء مدوده) بوانورسه
 بر (همزه) واکر (الف) یاخود (واو مدوده) بوانورسه
 (بریا) زیاده قلنور (خانه دلکش . والی ستمکار .
 بنای استوار . عدوی جانخراش) . کبی (تنبیه)
 صفات فارسیه قاعده فارسیه جه قوللا ندقدده اضافتده

جائز اولدیغی کبی موصوفک دخی لفظ ترکی کتور لمسی
خطا در مثلاً (طام بالا) و (کوشک دلیکشا) دینلر
فقط فارسیه ترکیه اسم موصوفدن صکره خبر مقیاسنده
کله ییلور (شو اولمشیندر) کبی صفات فارسیه دخی
ایکی قسم معنی سماعی و قیاسیدر . سماعی سیاه و سرخ کبی
قیاسی قواعد آنید ایله ضبط اولسان لفظلر در شه و بله که
آخرینه اداة نسبت اولار (یا) و یا خود (مند) و (مالک) و (مان)
اولتری علاوه دقلند ان اسملر صفت اولور (شیرازی .
نشئه مدد در دناک . باغبان کبی که شیرازی و نشئه دلی
و در دلی و باغبی دیه کدر . یاء نسبت به بعضا برده نون علاوه
اولنور (آتشین) کبی .

(تنبه) اشته و اداتلر عربی اسملره دخی علاوه اولنوب
فارسیجه صفت یاییلور لیکن ترکیه اسملره علاوه اولند مرزل
بو جهته (لطفی) و (مر حمتد) در حناک (دینلوب
(کوشکی) و (یازیمند) و (سوکیناک) دینلر فقط علملر
بو حتمدن مستش اولور ق هر قنغی لساندن مأخوذ اولور سه
اولسون آخرینه یاء نسبت کله ییلور (استانبولی
(طریزونی) کبی (قاعده) آخرنده (ها) اولان
اسم یاء نسبت علاوه اولند قدده برده (واو) زیاده قلنور
(بروسدوی . فرانسه وی . ادرنه وی) کبی . فارسیده
وصف ترکیبی دینلان لفظلر دخی صفت اولوب درت

قسمدر . اولکیسی قاعده فارسیه اوزره واقع اولان
 اضافت بیانیه لرده مضافک کسره سی حذف اولنده قره
 مضاف ایله مضاف الیهک مجموعی وصف ترکیبی اولور
 مثلا (ای کی یوز) معناسنه اولان (ماهرو) ترکیبنده
 (ها) سکون ایله اوقوندقده (ماهرو) برکله حکمنده
 او اوب ای بوزلی دیمک او اورو کد کل کی یوز معناسنه
 او ۷ ن (کل رو) ترکیبنده کل کله سی سکون ایله اوقوندقده
 کل ی زلی معناسنه اولور بو حالده بر اسم صفت اوله یلور لر
 (زن ماهرو) و (شوخ کلرو) عبارته لرده اولدیغی کی
 ایکنجیسی قاعده فارسیه جده اضافت لایه صورتده
 مضاف الیه مضاف ار زر یند تقدیم اولنده رق و سکون ایله
 اوقوندقده مجموعی وصف ترکیبی اولور نیکم (برتوماه)
 عبارت سی ایک ضیاسی معناسنه اولوب ماه پرتو ای ضیالی
 دیمک اولور . بر اسم صفت اوله رق مثلا (روی ماه)
 پرتو دینور . او چنجیسی قاعده فارسیه اوزره قولانیلان
 صفتک موصوف اوزر ینده تقدیم ایله اولور اول صفت
 سا کن ارقونوب بو صورتده دخی صفت ایله موصوفک
 مجموعی بر صفت اولور نیکم قره کوز معناسنه اولان (چشم
 سیاه) عبارت سنده سیاه چشم دینلدیکی وقت قره کوزلی
 معناسنه وصف ترکیبی اولور بو دخی کله واحد حکمنده
 بر اسم صفت اولور (طنل سیاه چشم) کی در دنجیسی

فارسیده امر حاضر اولان کلمه لک مفعولی تقدیم ازانده
 مجموع کلمتین وصف ترکیب قییلندن بر صفت او اور (رونما)
 و (وقعه نویس) کبی که یوز کوسه ترن و وقعه یاز بجی
 دیمک اولور. انجق فارسی امر حاضر لر سماعده متوقف
 اولغله عثمانلو ساندده مستعمل و مشهور اولنلری بوراده
 ذکر و بیان اولنور

آر	آور	آرا	آزار	آشام	آغزین
کتور	زینله انجحت	ایح	یارات		

افروز	فروز	افزا	فزا	بار	باز
پارلات	ارتر	یاغدر	اویئات و غدا ایت		

بر	بخش	بخشا	پر
ایلت	باغشله	اوچ	
پز	پسند	بد	پیرا بین
پیشور	بکن	باغله	زینله کور
		بوک	

تاز	خوار	خوان	خراش	دار
یغما ایت بی	اوقو	طرمله	طوت	

دان دوز ده ربا ران رس
 پیل دیک ویر قاب طردایت ایرش
 رسان رزوب زا زن ساز
 ایرشدر سوپور طوغ اور دوزویاب وایت
 سای سوز شکن شناس کش کش
 سورت یاق قیر آکله چک اولدر
 کشا کن کوب مال نشین
 آج قوپار اوروقاق سوز اوتور
 نما نوبس نه
 کستر یاز قوی

اشبو وصف ترکیبیلرا کثریامتصل یاز یلور

(کلرو . سپهر و . دلدار) کبی

(فائده) ایش معناسنه اولان (کار) تفضی براسمک آخربنه

علاوه اولنه رقی وصف ترکیبی صورتنده صفت یابیلور

(شیوه کار ستمکار) کبی وبراسمک یاخود بر صفتک

آخربنه (الف . نون . ها) علاوه سیله (چه) و (کبی)

معنایینی افاده ایدن صفت حاصل اولور (چا کرانه)

درویشانه . دردمندانه . شیوه کارانه . کبی واکر

كلمه نك آخرنده های رسمیه اولورسه (كافه) تبدیل اولور
 (بنده كانه . كبی وا كر . الف یا خود . واو بم مدوده
 اولورسه برده (یا) زیاده قلنور كدایانه دلجویانه . كبی
 (تنبیه) اسم ببنده ذكر اولنسان مهمه اقتضاسی اوزره كرك
 وصف تركییلر دهو كرك صورت اخیره ده الفاظ عربیه دخی
 قولانیلور قر رو . قر طلعت . خوش صحبت . دقیقه
 شناس . عنایتكار . عاقلانه . عدویانه . كبی لكن تركی
 لفظلری بو موقعلر ده قولانیله میوب مثلاً وصف تركبی اوله رق
 (ای رو . ای طوغش . كوزل صحبت اینجه شناس
 * بر ذم كار * قولانه . شیوه لسانه) دینله مز

قاعده فارسیه اوزره موصوفلر چمئلند كده صفئلر دخی
 چمئلنور (مردمان . دلاوران بندكان . مرچت جویمان
 كبی

❁ فصل ثالث صفات عربیه بیاننده در ❁

صفات عربیه دخی صفات تركیه مقامنده استعمال اولنور
 واولحالده صفت موصوفه تقدم ایدر و موصوف لفظ عربی
 اولدینگی كبی تركی و فارسی دخی اوله بیلور (واسع او *
 . واسع خانه . واسع بیت) . كبی الفاظ عربیه قاعده
 فارسیه جه دخی اسماء فارسیه نك صفتی مقامنده كلور . خانه
 واسع . سرای معمور) كبی وكذا عربی اولان اسماء نك
 دخی صفتی اوله رق قولانیلور و بوحالده فارسی قاعده سنه

اتباع ایلہ موصوفک آخری کسرہ ایلہ اوقنور . خلق حسن
 . سبب ارعواضحہ . بنای لطیف والی عادلہ . عدوی عاقل .
 . کبی لکن عربیدہ صفت ایلہ موصوف بیندہ کیفیت وکیت
 اعتبار ایلہ مطابقت یعنی موصوف مذکر ایسہ صفتک دخی
 مذکر اولسی واکر مؤنث ایسہ صفتک دخی . مؤنث قلنسی
 وکذا موصوف تشبیہ ایسہ صفتک دخی تشبیہ وجمع ایسہ
 جمع کتور لمسی لازم اولدیغندن لسان عثمانیدہ دخی الفاظ
 عربیدہ بوصورتلہ صفت واقع اولدقدہ مطابقت لازمدر
 (خلق حسن) و (خلقت حسنه) و (معلمین مرقومین)
 و (معلمین مرقومین) . کبی انجق عربیدہ جملمر مؤنث
 حکمندہ اولدیغندن موصوف جمع اولدقدہ صفت اکثریا
 مفرد مؤنث کلور . انکار صائبہ . کبی بوند قاعدہ اولدرکہ
 اکر موصوف جمع مذکر سالم ایسہ صفت دخی جمع
 مذکر سالم یاخود جمع مکسر کلور . معلمین کاملین .
 مدرسین کرام . کبی واکر جمع مؤنث سالم ایسہ صفت جمع
 مؤنث سالم اولمقدہ جائز اولور مفرد مؤنث اولمقدہ جائز
 اولور (صلوات زاکیات) یاخود (زاکیه) کبی واکر جمع
 مذکر ایسہ یا جمع مذکر عاقل اولور یاخود اولزاکر جمع مذکر
 عاقل اولور سدہ صفت دخی جمع مکسر ویاخود جمع مذکر سالم
 ویاخود جمع مؤنث اوور (موالی فخرام . و . علمای کاملین
 (اطباء مشهوره) کبی . واکر جمع مذکر عاقل اولور سدہ

صفت اکثر یا جمع مؤنث و بعضاً جمع مکسر اولور (امور
 مهمه . مواد مشکاه . سائل شتی) کبی
 (قاعده) آخرنده (یا ، مدوده) اولان کلمه لک جمع مذکر
 سالمنده (یا) حذف اولنور (باقی) ایله (باقین) . کبی
 بو صورتده یعنی الفاظ عمر بید قاعده فارسیه وجه صفت واقع
 اولدقه مو صوف فقط عربی اولدیغی کبی بر نوال محرر فارسی
 اولق دخی جائزدر . انجق ترکی کبی فارسیه دخی تأیید
 اعتباری اولوب جمع الفاظ فارسیه مذکر حکمنده
 اولدیغدن : آخری (ها) ایله ختم اولان کلمه لده دخی
 (ها) علامت تأیید اولدیغدن ، فت واقع اولدجق الفاظ
 عربیه مذکر صیغه سیله ایراد اولمادی واجبدر مثلاً
 (بنده کابل . خاندن واسع) دینلور (بنده) کابل . خانه
 واسع (دینلور کذا) کتبخانه مذکور (دینلور) کتبخانه
 مذکور (دینلور انجق دولته مذکور اولان محملک اسم لرنده
 غلط مشهور اوله رق (طوبخانه عامره) (بوسته خانه
 عامره) و امثالی قوللا نیلور الفاظ عربیه و یله قاعده
 فارسیه وجه صفت واقع اولدقه مو صوف کتلف ترکی اولسی
 جائز کادر مثلاً (کوشک واسع دینلور) و اگر چه بعضاً
 بو قاعده کتلفه اوله رق اسم ترکیدن صکره عربی صفت
 کتور یله رک (چفتلک مذکور . مدیرلک مذکور) یازیلور
 ایسه ده اصل فصاحت ترکیه بو کامانع اولدیغدن (مذکور

چفتلاک (و) مذکور مدیر لک (دینلک اولادر)
 (تنبيه) اگر موصوف اولان کلمه نلک آخرنده ادوات ترکیه دن
 برشی بولنور سه موصوف مؤنث اولسه دخی اصول کتا بجه
 قاعده مطابقته باقلمیوب صفت مذکر اوله رق قوللا نیلور
 مثلا (مطالعه سی مستقیم . افکاری سقیم آدم) دینلور
 (مطالعه سی مستقیمه افکاری سقیمه) دینلز ورد . موصوف
 مبتدا اولوبده صفتی خبر مقامنده کلور ایسه کرک موصوفک
 آخرنده ادات ترکیه بولنسون کرک بولنسون ینه مطابقته
 رعایت اولغز نته کیم بو (مطالعه سقیمدر نیتکز حکیمدر)
 دینلدیکی کی . و کذا صفات عربیه ترکیه صفتلر مقامنده
 کلمه کده دخی ینه مطابقته رعایت اولغز (مستقیم افکار)
 (مشکل مسأل) کی فقط صک اصول بجه بونلور لرده
 دخی مطابقته رعایت اولنوب (دعراسی مجموعه) اولور
 (وراثتی ثابته در) دینلور و بعضا صفات عربیه قاعده عربیه
 وزره موصوفلر ینه مضاف اولوب اولخالده مضاف الیه
 (الف لام) علاوه اولنور مضاف ضم الیه اوقنور (کریم
 الشیم ولی النعم) کی بوسورتده مضاف الیه مضاف
 الیهک مجموعی فارسی نلک وصف ترکیبیلری کی برکله حکمده
 ایسه ده ینه مطابقت مضاف اولان صفتده اعتبار اولنوب
 مؤنثلرنده (کریمه الشیم وایه النعم) دینلوب و بونلز ترکیب
 عربی اولدیغدن (تاء تأیث) دخی اصل عربی قاعده سی

اوزره (ها) صورتده یازیلور صفات عربیه دخی (سماعی)
 ویا خود (قیاسی) در سماعی (حسن . قبیح) کبی قیاسی
 اسم لک آخرینه (یاء نسبت) علاوه سیه اولور و بویا اصل
 عربید تشدیدلی ایسه ده لسان عثمانیده تشدید سنرا و قمنغله
 فارسی (یاء نسبتدن) فرقی یوقدر بوجه تله (بغدادی)
 دینلده (یاء نسبت) فارسی اولوق محتمل اولدیغی کبی عربی
 اولوق احتمالی دخی وادر . انجق مؤنلرده وقاعده عربیه
 اوزره صفت لک موصوفنه اضافتی صورتده تشدید ایله
 اوقنور (عربی) و (عربی الاصل) کبی (یاء نسبتله)
 صفت اولان کله رده دخی قاعده مطابقته رعایت لازمدر
 (لسان عربی . قاعده عربیه . کتاب فارسی . کتابت
 فارسیه . خط اجنبی . السنه اجنبیه) کبی بعضا
 موصوف حذف اولنوب یالکز صفت استعمال اولندقد بیه
 اشبو مطابقت لازمدر داخلیه و خارجیه و مالیه کبی که (امور
 داخلیه . امور خارجیه . امور مالیه) دیمکدر (طریق
 علیه . طریق سفیه . طریق قلیه) کبی که طریق کبار
 علیه طریق امر ای سفیه طریق رجال قلیه دیمک اولور مکتب
 حریه کبی که مکتب فنون حریه دیمکدر و بعضا اشبو
 موصوف بتون بتون اونودیلوب یالکز صفت بر شیده علم اولور
 (محمودیه) کبی که اصلنده سفینه محمودیه دیمکدر یاء نسبت
 عربیه ترکی و فارسی لفظله علاوه اولنه مز مثلاً (مهمیه) دینلور

لكن (اوقيه) و (تبريه) دينلز فقط (ماهيه وميريه) غلط
مشهور اوله رق مستعملدر

(قاعده عموميه) بعضا موصوفلر حذف اولنوب يالكر
صفتلر قوللا نيلور و بحالده كرك خواص و كرك احوال
اعتباريله اسملرده جارى اولان قاعده لر على العموم اول
صفتلرده دخی جاريدر (كوزل سويليور . چركنلر
سولنز . بيجارهيه باقلى . بيكسانى كوزتملى . عالم
مقبولدر . جهاله اعتبار اولمز . هر دعوى شاهد بن ايله
ثابت اولور) جمله لر نده بولنان صفتلر كي (تنبيه)
بو صورتده يالكر صفتلر اسملر كي تصريف اولور سه ده
عربى صفتلر كه جعنده ينه موصوفلر ك حالنه باقياور شويلا
كه اكر موصوف ذوى العقولك مذكرى ايسه صفتلر
جمع مذكر سالم يا خود مكسر صيغه سيلا جعمنور
(ماقلين) و (عقلا) كي كه ماقل آدملر ديمكدروا كر
ذوى العقولك مؤنثى اولور سه صفتلر جمع مؤنث صيغه سيلا
جعمنور (مطلقات) كي كه تطبيق اولنمش اولان قاريلر
ديمكدروا كر ذوى العقولدن اولمز سه كذلك جمع مؤنث
صيغه سيلا جعمنور (مشكلات) كي كه مشكل اولان
امور يا خود مشكل ماده لر ديمك اولور و يا خود جمع مكسر
صيغه سيلا جعمنور (مهمام) كي كه مهم ايشلر ديمك اولور
(فائده) جمع مذكر سالم صيغه سى ايكي شى ايله مشروطدر

بری ذوی العقولدن اولوق دیکری آخر کلمه ده (ها)
اولما قدر بوجهته صفتلرک موصوفی ذوی العقولدن
اولدقجه بوصیفه ایله جمعه مزلرو (علامه) لفظنک جمع
مذکر سالمی کلر

(قاعده) لسان عثمانیده کثرت اوزره قوللانیلان عربی
صفتلردن بریسی (فعل) وزنی اولوب جمع مکسری
(فعال . افعال . فعلاء افعلاء . فعلی) وزنلری اوزره
کلور (کریم کرام . شریف اشراف . ندیم ندماء
صديق اصداقا . شیت شتی) کبی انجق کلمه نك ایکنجی
حرفیله حرف اخیری برجنسدن اولوب افعلا وزنی
اوزره جمعه کند حریفین مذکور نك اولکیسنک
حرکه سی ماقبلنه ویرلد کدنصکره ادغام اولنور یعنی
برحرف یازیلوب اوزرینه تشدید قونیلور (احبسا)
کبی که (حیییک) جمعی اولغله فی الاصل احبسا اولوب
اولکی بانک حرکه سی حایه ویرلد کدنصکره بار ادغام
اولندرق احبا اولشدر . بوندن بشقه لسان عثمانیده کثرت
اوزره مستعمل اولان دهاک چوق صفتلر وار درکه
فعللردن مشتق اولدقلری جهته (صفات مشتقه) دینور
بونلر فعل بایده بیان اولنه جقدر .

صفت درت قسمدر . اولکیسی (صفت اصلیه) در سبقت
ایدن مثالر کبی .

ایکنجیسی (صفت افراطیه) اولوب معنای وصفینک
شدت وقوت اوزره اولسنی افاده ایدرکه ترکیبده بونک
اداتی اولان (پک) و (چوق) و (زیاده) و (غایت)
لفظلیله قوللانیلان صفتلردر و بو اداتلر کرک ترکی
و کرک عربی و فارسی اولان صفتلره علاوه اولنور . و دائمی
صفتدن اول قوللانیلور . پک سیاه چوق کوزل زیاده
نشئه لی غایت واسع . کچی

اوچنجی (صفت تقابلیله) اولوب معنای وصفینک
ضعف و قلت اوزره اولسنی افاده ایدرکه آخرینده (جه)
اداتی علاوه قلنان صفتلردر . خفیفجه و آغرجه کچی که
براز خفیف براز آغردیمک اولور

دردنجیسی (صفت تفضیلیله) در که دیگره نسبتله برشینک
رجحاننی بیان ایچون لسان ترکیبده اداة تفضیل اولان
(اک) و (دها) لفظلیله قوللانیلان صفتلر در و بو
اداتلر دخی ترکی و عربی و فارسی کلمه لره ده منضم اولورلر
اک کوزل . دها کوزل . اک نفیس . دها نفیس . اک دلکش
دها دلکش کچی و بعضا اداة تفضیل حذف اولنور نتکم
بو اندن کوزل دینلور که دها کوزلدر دیمک اولور
و فارسیده اداة اولان (تر) لفظی دخی قوللانیلور
و بو اداة آخر کلمه یه قونیلور فقط بالکز اصلی فارسی
و عربی اولان کلمه یه علاوه اولنوب اصلی ترکی اولان کلمه یه

علاوه اولنده مز • مثلا بالاتر • واسعت • دینلوب کنشتر
 وکوزلتر دینلز • واشبو (تر) اداتی اداة تفضیل اوله رق
 قولالاندیغی کبی صفت افراطیه مقامنده دخی قولالانیلور
 مثلا بالاتر دینلدکده دها یوکسک معناسی مستفاد اولدیغی
 کبی پک یوکسک معناسنده دخی استعمال اولنوب • و بعضا
 بوترا داته (یا) و (نون) علاوه اولنده رق قولالانیلور •
 بالاترین • کبی واصل عربیده صیغه تفضیل اولان
 (اکرم) و (اقوی) و زلزلی دخی صفت تفضیلیه مقامنده
 استعمال اولنده رق قاعده عربیه اوزره اکرم الناس • واقوی
 الاقوال • وقاعده فارسیه اوزره اکرم ناس • اقوای
 اقوال دینلدیکی کبی قاعده ترکیه اوزره ناسک اکرمی
 واقوالک اقواسی دخی دینلور • صفات عربیه نک
 مؤثی اسملر کبی (ها) علاوه سبله اولوب انجق صیغه
 تفضیلیه نک مؤثی هایلله اولیوب بلکه فعلی صیغه سپدر
 ته کم اعلانک مؤثنده علیا دینلدیکی • کبی لکن اشبو
 فعلی صیغه سی لسان عثمانیده پک نادر قولالاندیغندن
 تفضیل صیغه لریک اکثریسنک مؤثی لسان عثمانیده
 قولالانبله مز • مثلا اهم اولان مواد • واقوی اولان
 روایت دینلرک قاعده ترکیه جه افایه مرام اولوب
 قاعده فارسیه جه اهم مواده اقوی روایت صفت قلنده مز
 و بوسیغه تفضیلیه بعضا جمع مقامنده دخی قولالانیلور •

ونته کم مفرد مقامنده . اکرم ناسدندر . دینلدیکی کنی بجم
مقامنده . اکرم ناسدندر . دخی دینور وجع مذکر سالم
صیغه سیله جععلنوب مثلاً . اکرمین وجع مکسر صیغه سیله
جععلنوب . اکارم . دینلور بو صیغه اوزره کلوب کندیسند
تفضیل معناسی اولمیان بر طاق صفت اصلیه لوارده ائلرک
دخی آخرینه تاء تأنیت کله میوب مؤنلر الف ایله اولور
احر ایله حر اکی لکن ائلر احیرین واحامروزی اوزره
جمع علمز .

اسماء اعداد

(اسم عدلر) یعنی صاییلرک ادالری صفت مقامنده دخی
کادکاری جهته اشوبابه ذیل قلمشدر . اسماء مذکوره
درت قسمدر . قسم اول اصلیه درکه نفس عدلرک
اسملیدر . بردن بیکه قدر اوچ مرتبه اعتبار اولنوب
(آحاد) یعنی برلر (عشرات) یعنی اونلر (مأت) یعنی
یوزلر . (آحاد بردن طقوزه قدر اولان صاییلردر که بر
ایکی . اوچ . درت . بش التی . یدیی . سکزر . طقوزدر
عشرات اوندن طقسانه قدر اولان عدلردر که . اون
یکرمی . اوتوز . قرق الهی . التمش . یتش . سکسان .
طقساندر . انجی بونلر رأس عشرات اولوب هر برینک
آخرینه آحادک برینی علاوه ایله صاییلر تولد ایدر . اون بر
اون ایکی . اون اوچ الی آخره بکری بریکرمی ایکی الی آخره

و بونلر . کبی مات بوزدن طقوز بوزه قدر اولان صاییلر در که
اولکی راده سنده بوز لفظی قوللانیلوب باقیسنک اولنه
آحاددن بر بنی علاوه ایله استعمال اولنور ایکبوز . اوچبوز
تا طقوز بوزه قدر بویله صاییلور . و آرایرده اولان صاییلر
مأندن هر برینک آخرینه آحاد و عشرات علاوه اولنهرق
قوللانیلور بوز بر . یوزاییکی . یوز اوچ . الی آخره یوز اون بر
یوز اوناییکی . الی آخره یوز یکرمی بر . الی آخره ایکبوز
اوناییکی . الی آخره . کبی تا طقوز یوز طقسان طقوزه قدر
بویله صاییلوب عدد بیک درجه سنه کلد کلد انک
یوقاروسنه (الوف دینور بونده دخی اوچ مرتبه اعتبار
اولنور یعنی) آحاد الوف . عشرات الوف مات الوف
دینلور . احاد الوف بیکدن طقوز بیکه قدر در عشرات
الوف اون بیکدن طقسان بیکه قدر در . مات الوف بوز
بیکدن طقوز یوز بیکه قدر در . و بومر تبه لک هر برنده دیگر
اوچ مرتبه ل علاوه اولنور . مثلا بیک اون بر . بیک
بوز بر . کبی صاییلور . والوفک آحادی مرتبه سی عشراته
و عشراتی مرتبه سی ماته منضم او اوراون بر بیک
یوز اون بر بیک . کبی مات الوفه (یوک) تعبیری . دخی
قوللانیه رق بر یوک یعنی یوز بیک ایکی یوک یعنی ایکبوز بیک
تانه یتنه قدر بویله صاییله ییلور ایسه ده یوک تعبیری
بالکز مالیه اصطلاحی اولوب فن حساب و هندسه صحابی

بیننده قولانیلز . و بومر تبه لك ایلر وسنه كرات دینیلر
 اون كره یوز بیکدن باشلا یوب ایلر سی بویه كره علاوه سیله
 صاییلور ایسه ده اون كره یوز بیکه لسان افرنجیدن
 النان (ملیون) لفظی قولانیلور آحاد و عشرات و مآت
 علاوه سیله طقوز یوز طقسان طقوز ملیونه قدر صاییلور .
 اعداد اصلیه فارسیه دن لسان عثمانیده نادر اوله رق
 قولانیلان آحاد در یك . دو . سه . چار یا خود چهار پنج
 شش . هفت . هشت . نه و یوز معناسنه اولان صد و یك
 معناسنه اولان هزار لفظلری اکثر یا قولانیلور . صد بار
 هزار كره . كبی عربینك اعداد اصلیه سی دخی كذلک
 لسان عثمانیده يك . نادر . قولانیلور آحادی بونلدر احد
 . اثنین . ثلاثه . اربعه . خمسة . ستة . سبعة . ثمانية . تسعة .
 عشراتی دخی بونلدر . عشر . عشرين ثلاثین . اربعین
 . خمسين . ستین . سبعین . ثمانین . تسعین . و یوز معناسنه
 مائه و یك معناسنه الف قولانیلور . حدك جمعی
 آحاد عشره نك جمعی عشرات مائه نك جمعی مآت الفك
 جمعی الوف و آلاف كلور .
 قسم ثانی اعداد وصفیه در كه صفت مقامنده قولانیلان
 صاییلور . تركه اسماء اعداددن هر برینك آخرینه
 (نون جیم یا) علاوه سیله عدد وصفی اولور برنجی .
 ایكنجی . اوچنجی . كبی

(فائده) اصل عربی اولان (ابتدا) ایله (اول) کلمه لرینک
آخرینه (کی) لفظی علاوه اولندرق برنجی مقامنده
استعمال اولنوب ابتدا کی . اولکی دینلور . فارسی اعداد
وصفیه سی لسان عثمانیده مستعمل دکدر . عربی اعداد
وصفیه سی اکثریا اونه قدر استعمال اولنوب اول . ثانی
• ثالث • رابع • خامس • سادس • ثامن •
تاسع • عاشر • دینلور و بونلر لسان عثمانیده ایکی
صورتله قوللانیلور
اولکیسی آخرلینه الف علاوه سیله اولورنتکم اول . ثانی
الی آخره دینلور .

ایکنجی موصوفیه برابر قوللانیلور باب اول • باب
ثانی کی بوصورته اکر موصوف مؤنث اولورسه
بواعداد وصفیه دخی مؤنث قلنور • اول لفظک مؤنثی
اولی او اوب باقیسی هایلله مؤنث قلنور ثانیه • ثانیه کی
قسم ثالث اعداد کسریه در که بر عددک جزء معینی بیان ایدر
یارم اوچده بر درته بر کی نهایت اعداده قدر بویله
استعمال اولنور فارسیدن یالکز یارم معناسند اولان (نیم)
قوللانیلور عربی دن نصف یعنی یارم ثلث یعنی اوچده بر
ربع یعنی درته بر خمس یعنی بشده بر سدس یعنی التیده بر
سبع یعنی بدیده بر ثمن یعنی سکزده بر تسع یعنی طقوزده بر
عشر یعنی اونده بر • استعمال اولنور • واختصار ایچون
اکثریا بواعداد کسریه قوللانیلور • و بعضا بونلر اعداد

ترکیه به منضم اولور . برثلث ایکی ثلث . اوچ . ربع کی
و بعضا ثنیه قلنور . ثلثان . خسان کی . و بعضا ربع
جهلنور لار باع . اخاس کی . و اشبو جهلره بعضا اعداد
اصلیه عربیه صفت اوله رق قوللا نیلور . ارباع ثلاثه
اخاس اربعه کی .

قسم رابع اعداد توزیعیه در که مساوات اوزره بر فرقه یه
بر مقدارک تعیینه دلالت ایدر . نته کم بر طاقم کیسه دره
هر بر یکز اوچر غروش و بر یکز دینلد کده اوچر لفظی کی که
اول کیسه لرک هر برینه سیان اوله رق اوچ غروش تعیینه
دلالت ایلر . و بعضا بر فرقه بی مساوات اوزره طاقم طاقم ایلر
و بو صورتده تکرار لنور . نته کم ایکیشر ایکیشر کلیکز
دینلد کده ایکیشر لفظلری کی . بونده قاعده اولدر که اعداد
اصلیه نك آخری مفتوح قلند قد نصکره بر (را) و آخری
(یا) اولنلرده رادن اول برده (شین) زیاده سیله اعداد توزیعیه
اولور . برر . ایکیشر . فارسیدن یالکز برر بر معنا سینه
اولان یکان یکان قوللا نیلور . عربینک اعداد توزیعیه سی
مستعمل دکلدیر .

✽ باب ثالث کنایات بیاندر ✽

کنایه اسم اولیه رق بر شخصی یا خود بر شیی * اشعار ایدن
کلمه لر در . بونلرده اوچ طاقدر . ضمیر . اسم اشارت
مبهمات . در . ضمیر اسمک بر بی طوتان لفظلر در

اسم اشارت کند و لریله محسوس اولان بر شخصه یا خود
بر شیئه اشارت اولنان لغظ لردز . مبهمات مبهم اولدیغی
حالده شخصی یا خود بر شیی اشعار ایدن کلمه لردز .

❖ فصل اول کنایت ترکیه بیانده در ❖

اصل ترکیده ضمیر لر بش نوعدر (ضمیر شخصی . ضمیر
اضافی . ضمیر نسبی . ضمیر فعلی . ضمیر وصفیدر)
ضمیر شخصی ذات کو ستران ضمیر لر در انلرده اوچدر (ضمیر
متکلم . ضمیر مخاطب . ضمیر غائبدر) که متکلمی (بن)
مخاطبی (سن) غائبی (او) یا خود (اولدر) وجهلرنده
متکلم (بز) مخاطب (سز) غائب (انلر) او اور .

اسملرده اولان احوال اربعه ضمیرده دخی جاری اولوب مجرد
اولدیغی وقت برشی علاوه اولتمیه رق (سز) او . و یا خود
اول . یز . سز انلر . دینلور . مفعول بهده اسملرده اولدیغی
مثلا آخر لرینه . یا . علاوه اولنور . فقط ضمیر غائبک مفردنده
لفظ تغییر اولنهرق . انی . دینلور . مفعول الیهده متکلم ایله
مخاطبک مفرد لرنده نونلر صاغر کافه تبدیل اولنهرق آخر لرینه
(الف) علاوه اولنوب (بکا) و (سکا) دینلور . ضمیر مفرد
غائبده (اکا) لفظی قولالانیلور . وجهلرنده یا لکنز (ها)
علاوه اولور . مضاف الیهده متکلمک مفرد وجهنده آخرینه
(میم) و مخاطبک مفرد وجهنده (صاغر کاف) علاوه
اولنور و غائبک مفردنده (انک) وجهنده انلرک دینلور

(تنبیه) بعضا شعرده ضرورت وزن ایچون بکا سکا اکا .
یرینه (با که . سا که . ا که) استعمال اولنور . فقط نثرده بر

وجهله جائز دکلدر

(فائده) بز . سزه . ذاتا جمع اولدقلری حالد، تعظیم ایچون
آخر لینه تکرار اداة جمع اولان (ر) قونیلوب بزره
سزله دینلور . تسهیل ضبط ایچون ضمیر لک احوال
اربعة سی بوراده بوجه ترتیب بیان اولنور .

• مجرد • مفعول به • مفعول الیه • مضاف الیه

بن	بنی	بکا	بنم
سن	سنی	سکا	سنگ
او . اول	انی	اکا	انک
بز	بزی	بزه	بزم
سز	سزی	سزه	سزک
انلر	انلری	انلره	انلرک

ضمیر غائب لک برمر جعی اولوق یعنی اول ضمیرک اشعار
ابتدیی شخصی یا خود شیتک مقداذ کری سبقت
ایتمک لازمدر . فقط بعض کر برمر جمع سزا استعمال
اولانوب (ضمیر بهم) دینلور . تنکم (انسانیت اودر که
نعمت قدرانی بیله سن) و (مصلحت اولدر که هنر
ومعرفته سعی ایده سن) و (انلرک که وفاسی یوقدر

برایشه یرامزل (جمله لرندده واقع اولان او اول انلر
ضمیر لی کبی . (ضمیر اضافی) مضافله علاوه
قلنسان ضمیر لدرکه نسبت و تملك مغنالیینی اشعار
ایدر . بونلرده قاعده اولدرکه اگر مضاف الیه
مفرد متکلم اولورسه مضافه علاوه اولنده جق ضمیر اضافی
(میج) و اگر جمع متکلم اولورسه (مز) مفرد مخاطب
اولورسه (صاغر کاف) جمع مخاطب اولورسه (کز)
و غائب صورتده (یا) اولور . بنم کتابم سنک کتابک
انک کتابی . بزم کتابمز . سزک کتابکز . انلرک کتابی کبی
(قاعده) بو خصوصده اسملر ضمیر غائب حکمنده اولدیغندن
غائب صورتی دینلده کده انلره دخی شامل اولور یعنی مضاف
الیه اسم اولدوقده دخی مضاف علاوه اولنسان ضمیر اضافی
یا اولور خواجه نك یا خود خواجه لرك کتابی کبی و کرك
ضمیر غائبک و کرك اسملرک مفرد و جمع لری بو حکمده متحد
اولدقلرندن یانک علاوه اولندیغنی صورتلردت اولور .
سائر احکام آتیده دخی اسملر ضمیر غائب حکمنده در . و اگر
مضاف آخرنده حرف املا بوانورسه اولوقت غائب
صورتنده یادن اول برده (سین) زیاده قلنور . انک بئجه سی
• انلرک صفاسی • افندیك طایسی یو کارک قپوسی . کبی
و اگر مضاف ترکیه جمع علمنش اولورسه ضمیر اضافیلردن
صکره کتوریلور کتابلرم . کتابلرک . کتابلری . کتابلرمز

کتابلر کز کبی و اشبو مضافده دخی احوال اربعه جاری او اوب
مجرد حالی ذکر او انان مثاللرده کی کو سترلیدیکی کبیدر مفعول
بهده (یا) مفعول الیهده (ها) مضاف الیهده (صاغر
کاف) و بونلرک غائب صورتلرنده ادوات مذکوره دن
اول برده (نون) علاوه اولنور و انحق آخرنده حرف
اتصال اولان کلمه لرک غائب صورتلرنده ضمیر اضافی به
علامت اولان یا حذف اولنوب کسره سیله اکتفا قلنور
کتابتی کتابته کتابتک کبی آخرنه سین زیاده قلنسان
صورتلر دخی بوقبیلدندر بغچه سنی بغچه سنه بغچه سنک
کبی و ترکیه جه لرک آخرنده (لر) بولند یفندن بالطبع انفصال
صورتنده اولمغله انلرده مطلقا (یا) حذف اولنه مز مثلا
کتابلرینی • کتابلرینه • کتابلریمک • یازیلوب کتابلر فی •
کتابلرنه • کتابلرنک • یازیله من

(فائده) آخرنده های رسمیه اولان کلمه لره علاوه اولنان ضمیر
اضافی منفصل یازیلور • خانه م • خانه ک • کبی تسهیل ضبط
ایچون ضمیر اضافیلرک مثاللری زیرده کو سترلشدر •

✽ اتصال صورتنک مثاللری ✽

(مجرد) (مفعول به) (مفعول الیه) (مضاف الیه)

کتابم	کتابمی	کتابمه	کتابمک
کتابک	کتابکی	کتابکه	کتابکک
کتابی	کتابنی	کتابنه	کتابنک

کتابز کتابمزی کتابزه کتابمرك
کتاببكر کتاببکزی کتاببکزه کتاببکرك
﴿ انفصال صورتك مثالری ﴾

امرم امرمی امرمه امرمك
امرك امرمی امرکه امركك
امری امرینی امرینه امرینك
امرمرز امرمری امرمرزه امرمرزك
امركز امرکزی امرکزه امرکرك
﴿ آخرنده ها اولنلرك مثالری ﴾

خانم خانمی خانمه خانمك
خانك خانکی خانه که خانه كك
خانه سی خانه سنی خانه سنه خانه سنك
خانه کز خانه کزی خانه کزه خانه كرك

﴿ آخرنده الف اولنلرك مثالری ﴾

(مجرد) (مفعول به) (مفعول الیه) (مضاف الیه)

صفام صفامی صفامه صفامك
صفاك صفاکی صفا که صفاكك
صفاسی صفاسنی صفاسنه صفاسنك
صفامز صفامزی صفامزه صفامزك
صفاكر صفاکزی صفاکزه صفاكرك

❁ آخرنده يا اولنلرك مثاللري ❁

كديم	كديمى	كديمه	كديمك
كديك	كديكى	كديكه	كديكك
كديسى	كديسىنى	كديسینه	كديسينك
كديمز	كديمىزى	كديمىزه	كديمىزك
كديكز	كديكىزى	كديكىزه	كديكىزك

❁ آخرنده و او اولنلرك مثاللري ❁

قپوم	قپومى	قپومه	قپومك
قپوك	قپوكى	قپوكه	قپوكك
قپوسى	قپوسىنى	قپوسینه	قپوسينك
قپومز	قپومىزى	قپومىزه	قپومىزك
قپوكز	قپوكىزى	قپوكىزه	قپوكىزك

(قائده) افندي لفظى آخرنده (يا) بولان لفظلردن ايسه ده
كثرت استعمالنه مبنى اكثر يا متكلملرده آخرنده كى يا حذف
اولنوب افندمز يازيلور

(تنبیه) چعلرك آخرنده (ر) اولمغله انلر بوجه مشرح على
العموم انفصال صورتنده اولدقلرندن انلرك مثاللرينى
تحريره حاجت يوقدر

(قاعده) بعضا مفعول به اداتى اولان (يا) حذف اولنور تكم
(فلك بنم حالم يمان و افكارم پريشان ايتدى) دىنلور كه حالمى
و افكارمى ديمك اولور و (مولى اقبالك مزيد ايتسون

دینلور که اقبال کی و عمر کی دیمک اولور (عالمک ذوقن سوره) لم
وایام ذوقن قدرین یله لم (دینلور که ذوقنی و قدرینی دیمکدر
(قاعده) اکثریامضا ف ایله اولان ضمیر متکلم ایله ضمیر
مخاطب حذف اولوب فقط ضمیر اضافیلر ایله اکتفا اولور
نتکیم بنم کتابیم . سنک کتابک مقامنده کتابم کتابک دینلور .
وبعضا ضمیر شخصیلر ابقا اولنه رق اضافیلر حذف
اولور بنم و . بزم اوی سزک اوه . دینلور

(تنبیه) بنم اومک طامی دینلور کده (بنم ضمیر شخصی سی
مضاف ایله اولوب (او) اکامضاف و (مک) ضمیر اضافی
اولور . انجق (او بنم . ضمیرینه نسبتله مضاف اولدیغی کبی
(طامه) نسبتله دخی مضاف ایله اولوب (طام) اکامضاف
وبوایکنجی اضافتک ضمیر اضافیسی یا اولمغله (طامی)
بجرد اولور . و بعضا بو صورتله تابع اضافات واقع اولور
نتکیم بنم اومک طامتک کناری دینلور بو تقدیرجه
(طام) دخی هم مضاف و همده مضاف ایله اولمغله
بجرد (کناری) لفظی اولور .

(فائده) السنه سائرده اولدیغی کبی لسان عثمانیده دخی
تعظیم ایچون مفرد مقامنده جمع قوللانیلور . مثلاً سن
یرنده سز و او یرنده انلر دینلور و سایه کده دینیلر جک یرده
سایه کزده دینلور . و اگرچه غائب صورتک مفرد و جمعنده
ضمیر اضافی یا ایسه ده تعظیم مقامند (ل) ایله قوللانیلور

مثلاً سایه سنده دینیلہ جک یرده سایه لرنده و امرینه
 مقدم دینیلہ جک یرده امر لرینه دینلور • و کذا تعظیم
 ایچون مخاطب مقامندہ غائب صورتی قوللا نیلور •
 نته کم سنک سایه کده دینیلہ جک یرده افندمک سایه سنده
 دینلور • و ده از یاده تعظیم قصد اولند قدہ ضمیر اضافی
 اولان (مک) دخی جمع قلنور افندمک سایه سنده دینلور •
 و بر قاندها تعظیم قصد اولند قدہ ضمیر اضافی غائب دخی
 (ر) ایله استعمال اولوب افندمک سایه لرنده دینلور •
 (تنبیه) اسم عربی عربجه جمعلند کدنصکره اکا تکرار
 ترکیه ادا ت جمع اولان (ر) علاوہ سی جائز نکل ایسه ده
 غائب صورتندہ مضاف عربجه جمعلنش اولدیغی وقت
 اکا علاوہ اولنه جق ضمیر اضافی (ر) ایله قوللا نیله نیلور
 واحوال اربعه سی لری • لرینه • لرینک اولور نته کم
 شوباغلرک اطراف دینلدیکی کبی شوباغلرک اطرافلری
 دخی دینیلہ نیلور چونکه شوباغلرک اطراف عبارتہ سی
 شوباغلرک طرفلری معناسنه اولقله مجموعک درت طرفی
 دیمک اولور شوباغلرک اطرافلری دینلده هر باغک
 آیری آیری درت طرفلری دیمک اولور (ضمیر فبی)
 خبر له علاوہ اولان ضمیر لر در که خبری مبتدایه ربط ایدرک
 ایکسینی بر جله ایدر لر بوتلرده متکلمک مفردندہ (اسم)
 جمعدہ (زا) و مخاطبک مفردندہ (سین) و جمعدہ (سکز)
 یا خود (سز) درلر اما غائب صورتلرینک ضمیر نسبیسی

اولوب ضمیر نسبی برینه انلرک مفرد لر نه یالکز ادات خبر
اولان (در) کتور یلور و جعلر نه برده (ر) علاوه
اولنور • بن کاتبیم • سن کاتبسین • بز کاتبز • سز کاتبسز
یا خود کاتبسکز • او کاتبدر • انلر کاتبدر لر • وافندی عاقلدر
افندیلر عاقلدر لر • کبی و بعضا (سین) لفظنک یامی حذف
اولنور کاتبسن کبی • واکر کلمه ده (ها) یاخو (حرف مد
بولنور سه متکاملر ده ضمیر نسبی دن اول برده (یا) زیاده
قلنور • بنده یم • بنده بز کدایم • کدایز • راضی یم • راضی بز
• عنایت جویم • عنایت جو بز • کبی و فعللرک اکثر یسنه
دخی بونلر علاوه اولنوب فاعلر ینی بیان ایدر لر نه کم فعل
باینده کله جکدر • (ضمیر فعلی) بعض فاعلر مخصوص
اولوب بونلر دخی فاعلرک فاعلر ینی بیان ایدر لر • بونلرک دخی
غائبی اولنوب جمع غائب صور تنده فقط (ر) کتور یلور •
و متکلم مفرد نه (میم) و جمع نه (کاف) یا خود (قاف)
و مخاطب مفرد نه (صاغر کاف) و جمع نه (کز)
کتور یلور • ایتدم • ایتدک • ایتدی • ایتدیکز • ایتدیار
• و یازدم • یازدک • یازدی • یازدق • یازدیکز • یازدیلر • کبی
(ضمیر وصفی) صفت معناسنی شامل اولان ضمیر در • بوده
(کی) لفظ ایدر که مضاف الیه اولان ضمیر شخصیلرک یا خود
اسملرک آخر نه علاوه اولنوب بنکی سنکی • انکی
بزکی • سزکی انلرکی • افندیکی افندیلرکی

دینلور . آخربنه (ر) علاوه سبله جمع دخی اولور .
 بنکیر سنکیر . کبی . واشبو مثالر مجرد حالی اولوب
 مفعول بهده (نی) مفعول الیهده (نه) مضاف الیهده (نک)
 علاوه اولنور بنکیرینی بنکیرینه بنکیرینک کبی .
 تسهیل ایچون تصریفاتی اشبو جدولده بیان اولنور .
 (مجرد . مفعول به . مفعول الیه . مضاف الیه)

بنکی	بنکینی	بنکینه	بنکینک
سنکی	سنکینی	سنکینه	سنکینک
انکی	انکینی	انکینه	انکینک
زکی	زکینی	زکینه	زکینک
سزکی	سزکینی	سزکینه	سزکینک
نلرکی	نلرکینی	نلرکینه	نلرکینک
افندیبنکی	افندیبنکینی	افندیبنکینه	افندیبنکینک
افندیلرکی	افندیلرکینی	افندیلرکینه	افندیلرکینک
ضمیر شخصیلرک	یاخود اسملرک	آخربنه (ده)	کلده
ضمیر وصفی دخی	علاوه اولنه	یلور	بنده کی
سند کی	اوده	کی	بعچه کی کبی

مفرد متکلم
 جمع مخاطب
 مفرد غائب
 جمع متکلم
 جمع مخاطب
 جمع غائب
 اسم مفرد
 اسم جمع

اصل ترکیده (اسم اشارت بو) (شو) فظری اولوب
 جمعلنده (بونلر) (شونلر) یلور بونلرده دخی احوال اربعه
 جاری اولوب مجرد حالده ذکر اولندیغی کبی قوللایلور
 مفعول بهده مفردلرینه (تی) جمعلرینه یالکر (یا) مفعول

اليهده مفرد لرينه (كا) جملرينه (ها) ومضاف اليهده
مفرد لرينه (نك) جملرينه يالكز (صاغر كاف) علاوه اولنور
تسهيل ايچون بوجه ترتيب زيده تصرف اولنور
(مجرد • مفعول به • مفعول اليه • مضاف اليه)

بو	بوني	بوکا	بونک
شو	شوني	شوکا	شونک

بونلر	بونلری	بونلره	بونلرك
شونلر	شونلری	شونلره	شونلرك

اسم اشارتلى مضاف اليه اولدقده ياخود آخر لرينه (ده)
كلدكده انلره ضمير وصفى دخى علاوه اولته ييلور بونلكى
• شونلكى • بوندهكى شوندهكى بونلرككى شونلرككى
• بونلردهكى • شونلردهكى • دينلور • بونلرده احوال
اربعة اعتبار يله تصرف اولنور • وتصريفاتى ضمير
وصفى جدولنه مر اجعتله معلوم اولور • وبعضا (او)
لفظى اسم اشارت ارلهرق قوللايلور • لكن انكله
بعيده اشارت اولور • تكيم (قارشودهكى طاغده اويوك
افاجه باق) دينلدكده (او) لفظى اسم اشارت اولور •
(بوکا) نسبتله (بو) و (شو) قريب ايچون قوللايلوب
انجق قرب وبعد جهتيله انلرك ييننده دخى تفاسوت
اولهرق (بو) قريبدو (شو) اكانسبتله بعيده استعمال
اولديغندن (بو) قريب (وشو) متوسط (او) بعيدا ايچون

اولش اولور. دئما اسم اشار تترك بر مشار اليه اولور انجق
 بعض كره ضمير مبهم مقامنده مشار اليه سز قوللا نيلور.
 نيكم مخصوص مذكوره «عادت بودر كه سكا-ونيشيدم
 * وشو ني كه سويلرم دكله * جله لرنده اولان (بو)
 و (شو) لفظلري كي اصل تركيده (مبهات) بونلردر.
 اسم تجريد (يعني) (كندو) و (كندي) لفظلريد كه
 بشقه سي قارشيمه رق بر شخصي اشعار ايچون قوللا نيلور
 و بونلرك متكلم و مخاطب و غائي و هر بر ينك مفرد و جمعي
 اولوب مفرد متكلمه آخر لرنده اولان (واو) و (يا) حذف
 اولندرق (كندم) و مفرد مخاطبه ضمير مفرد مخاطب علاوه
 سيله (كندولوكنديك) و مفرد غائبه حال اصللري اوزره
 (كندو و كندي) و يا خود (سي) علاوه سيله (كندوسي)
 و (كنديسي) و جمع متكلمه (كندومز) و (كنديمز)
 و جمع مخاطبه (كندوكز) و (كنديكز) و جمع غائبه
 (كندولري) و (كنديلري) نيلور و بونلرده دخی احوال
 اربعه جاري اولوب قاعده معلومه سي اوزره تصريح
 اولنور و بعضا تأكيد ايچون اسم تجريد تكرر اولنور
 كندو كندومه يا كندي كنديه
 كندو كندوكه يا كندي كنديكه
 كندو كندويه يا كندي كنديه
 يا خود

كندو كندوسنه يا كندی كندیسنه
 كندو كندومزه يا كندی كندیمنزه
 كندو كندوكزه يا كندی كندیكزه
 كندو كندولرینه يا كندی كندیلرینه دینلور
 و (کیم) لفظی استفهام یعنی بر شخصی سؤال یا خود ابهام
 یعنی بر شخصی تعیین ایتیه رک عموما بیان مقاملرنده قولالاینلور
 مثلا استفهام مقامنده کیم ایتدی بونی و بونی ایدن کیمدر
 و ابهام مقامنده کیم اولور سه اولسون دینلور .
 و آخیرینه (لر) علاوه سیله جمع اولوب (کیلر) دینلور
 و بونده دخی احوال اربعه جاری اولوب مجرد حالی ذکر
 اولنان مثاللرده اولدیغی کیدر مفعول بهنده (کیمی کیلری)
 مفعول الیهنده (کیمه کیلره) مضاف الیهنده (کیمک کیلرک)
 دینلور . و استفهام انکاری مقامنده قولالاینلر بقی وقت
 آخیرینه ضمیر اضافی علاوه اولوب بنم کیم . سنک کیمک انک
 کیمی بزم کیمز . سزک کیمکز انلرک کیمی دینلور نته کیم
 (بنم سندن بشقه کیمدم یوقدر) و (سزدن بشقه
 کیمدمز بو قدر) معاملا لرنده بنم سندن بشقه کیم واردر)
 و (بزم سزدن بشقه کیمز واردر) دینلور . و بعضا مضاف
 اولدیغی حالده (بعض) معناسنه کور لکن اولوقت مکرر
 اوله رق قولالاینلور . و مضاف الیهک جمع اولسی لازم
 اولور نته کیم بزم کیمز شویله ایتدی و کیمز بویله ایلدی

دینلور که بعضی دیمکدر . وانلرک کیمی کلدی و کیمی
 کتدی دینلور که بعضیسی دیمکدر و آخرینه ضمیر نسبی
 کتور یله رک بن کیم . سن کیمسک . او کیمدر . بزکیمز
 سز کیمسکز . انلر کیلردر دینلور . وبو (کیم) لفظی
 ذوی العقوله مخصوص اولوب ذوی العقولک غیر یسندده
 کرک استفهام و کرک ابهام ایچون (نه) لفظی قوللانیلور
 استفهام مقامنده نه اولدی ابهام مقامنده نه اولور سه
 اولسون **ک** بی بونک آخرینه (لر) علاوه سیه جمع
 اولوب فقط آخرنده اولان های رسمیه حذف اولنده رق
 (انلر) دینلور و کرک مفردنده و کرک جمعنده احوال اربعه
 جاری اولوب مجرد حالنده (نه . نلر) مفعول بهده
 (نه بی . نلری) مفعول الیهده (نه یه . نلره) مضاف الیهده
 (نه نک . نلرک) او اور و بعضا مفعول الیهک مفردنده دخی
 (ها) حذف اولنوب نه دینلور و بوسورتده بعضی کرده
 (نیچون) معناسنه قوللانیلور و نیچون لفظنک اصلی دخی
 نه ایچون اولوب ها ایله الف حذف اولمشدر . و آخرینه
 ضمیر اضافی علاوه اولنوب اولخالده بعضا متکلم ایله
 غایبده های رسمیه حذف اولنده رق متصل یاز یلور تسهیل
 ایچون زبرده مثالری بیان اولور
 (مجرد . مفعول به . مفعول الیه . مضاف الیه)
 نه م . نم . نه می . نمی . نه مه . نه . نه مک . نمک

نهك نهكي نهكه نهكك

مفرد مخاطب
ثانوب صورت
جمع متكلم
مفرد مخاطب

نهسي نسي • نهسني نسي • نهسنه نسنه • نهسك نسك •
نهمنز • نهمنزي • نهمنزي • نهمنزه • نهمنزك • نهمنزك •
نهكر • نهكزي • نهكزه • نهكرك

جمعی اولان (نل) لفظی آخر نه حرف انفصال اولان کلمه ل
قبیلندن اولغله تصریفی یوقار وده بیان اولان قانده ل دن
اکلا شیلور • اشبو (نه) لفظنه ادات خبر علاوه اولدوقده
دخی های رسمیه سی حذف اولوب (ندر) یازیلور •

وبعض اسملره منضم اولدوقده دخی اکثر یاها حذف اولوب
متصل یازیلور • نصورتله • نوجهله کبی و بعضا دخی
منفصل یازیلور نه صورتله • نه کیفیتله کبی • (واصل)
کلمه سنك النی حذف اولنهرق و بصورتله (نه) لفظنه
متصل قلنهرق (نصل) دینلوب برشینك کیفیتنی استفهام
یاخود ابهام ایچون قوللا نیلور • نه کم استفهام مقامنده
نصل ایشدر و ابهام مقامنده نصل اولمش بلم دینلور •
و آخرینه ضمیر نسبی علاوه اولنهرق نصل • نصلسین •
نصلدر نصلز نصلسکر نصلدرل دینلور •

(نهجه) لفظی دخی نصل معناسنه اولوب بوکادخی ضمیر
نسبی علاوه اولنهرق نهجه یم • نهجه سین • نهجه در • نهجه ز
• نهجه سکر • نهجه درل دینلور و بعضا توقیت ایچون استعمال
اولوب نهجه بهدك دینلور که وقته دك دیمکدر

و کذا (قدر) کلمه سنه متصل اوله رق (نقدر) دینلوب بر شینک
 مقدارینی استفهام یا خود ابهام مقامنده استعمال اولنور .
 و (قنغی) لفظی کرک ذوی العقولده و کرک ذوی العقولک
 غیر یسنده استفهام یا خود ابهام ایچون دائما مفرد اوله رق
 قوللانیلور . ننه کم قنغی آدم و قنغی آدملر دینلور . و بو کا
 دخی ضمیر اضافی علاوه اولنور . لکن جمع صور تلبینه
 مخصوص اولوب بزم قنغیز . سزک قنغیکزه . انلرک قنغیسی
 دینلور . و بو صورتده جمعلوب قنغیلر من قنغیلر کز قنغیلری
 دینله یلور . و احوال اربعده قاعده معلومه سی اوزره
 تصریف اولنور

و (قاج) لفظی عددی استفهام یا خود ابهام ایچون کذلک
 دائما مفرد اوله رق قوللانیلور . قاج کشی کلدی وقاج
 اولور سه اولسون کی . و آخربنه ضمیر اضافی علاوه
 اوله رق قاعده معلومه سی اوزره تصریف اولنو . انجق
 بو دخی جمع صور تلبینه مخصوص صدر (او قدر) و (بو قدر)
 و (شو قدر) لفظلری مقدار ایچون قوللانیلوب مثلاً او قدر
 معلوماتم یوق و بو قدر ماقل ایکن و شو قدر هنری و ارایسه ده
 دینلور . و (خبلی) لفظی کثرت مقامنده مستعمل اولوب
 خبلی معلوماتلیدر دیناور

فصل ثانی کنایات بیانده در

فارسی ضمیر لسان عثمانیده اصلا قوللانمز اسم اشارتلی

قریبده (این) بمعنی داده (آن) اولوب بونلر بعضا عبارت
فارسیه اراسنده کلور . (بعد ازین بعد از آن) کبی که
بوندن صکره و اندن صکره دیمک اولور . مبهمات فارسیدن
کندی معناسنه (خود) قولانیلوی رای خودیله دینلور که
کندی رایله دیمکدر . و بعضا تا کیسه مقامنده تکرار لوب
(خود بخود) دینلور . و (چه) لفظی نه معناسنه اولوب
بعضا عبارت فارسیه اراسنده قولانیلور (هر چه با آید)
کبی که هر نه اولور سه اولسون دیمکدر

و (چه کونه) فصل معناسنه اولوب بعضا متصل
اوله رق (چکونه) دخی یازیلور .

و (چند) لفظی قاج معناسنه ایسده لسان عثمانیده
استفهام مقامنده قولانیلوب یالکز ابهام مقامنده کلور
(چند دفعه) کبی . و بعضا (هر چند) دینور که
هر نقدر دیمکدر

و (چندان) او قدر معناسنه استعمال اولنور

فصل ثالث کنایات عربیه بیانده در

عربی ضمیر لردن فقط ضمیر شخه ینک غابری بعضا ترکیب
عربی اثناسنده قولانیلور . انلرده مفرد مذکرده
(ه) مفرد مؤنثه (ها) تنبیه لرنده (هما) جمع مذکرده
(هم) جمع مؤنثه (هن) لفظ لری اولوب اکثریا اشارت
ویا ایما اولنش معناسنه اولان (مشار) و (مومی)

کلدرینک آخرنده (الی) لفظنه منضم اوله رق کلور
چونکه عربیده صفت ایله موصوف بینده مطابقت
لازم اولدیغی کی ضمیرده دخی مرجونه مطابقت
شرطدر بوجهته له ذکر اولنان ضمیرلرک مرجعی
یعنی یوقاروده بکن بر شخص مذکر ایسه (مشار الیه)
و مؤنث ایسه (مشار الیهها) وایکی شخص مذکر یاخود
مؤنث ایسه (مشار الیهما) وایکیدن زیاده مذکر
شخصلر ایسه (مشار الیههم) وایکیدن زیاده مؤنث
شخصلر ایسه (مشار الیهن) دینلور. لکن لسان عثمانیده
(هن) لفظی مستعمل اولدیغندن و جعلر مؤنث حکمنده
طوتلدیغندن انک یرینه (ها) قوللانیلوب. ثلاثی سلاطین
مشار الیهها دینلور موی الیه رجة الله علیه. رجة الله
قدس الله سره قدس سره بعینه. بحد طره بتمامه عباردرلی
دخی بوکا قیاس اولنه واشبور. (ها) لرک حرکه سی ماقبلنه
تابع اولوب اگر ماقبلی مکسور یاخود یاحر فی اولوسه
کسر ایله او قنور بتمامه و مشار الیههم کی سائر لرلده ضم ایله
او قنور سره کی اماها لفظنک آخرنده الف اولدیغندن
دائما فتح ایله او قنور

(استطراد) بر قاج افندیلرک اسملری بیان اولندقد نصکره
(ذوات مشار الیههم) دینلدیکی کی (افندی مشار الیههم)
دخی دینلور و اگر چه (افندی) لفظی مفرد ایسه ده

بویله برلده جمع مقامنده دخی قوللانیلور . و تثنیه مقامنده
 کدرک (افندی مشار الیهما) دخی دینلور (میر) و (پاشا)
 لفظلری دخی بوقیلدن اولوب مثلاً میر مشار الیه و میر
 مشار الیهما و میر مشار الیهم و پاشا مشار الیه و پاشای
 مشار الیهما و پاشای مشار الیهم دینلور (عربی اسم
 اشارت لر ندر (ذا) لفظی عثمانلو ساندی مستعمل ایسه ده
 یالکز قوللانیلوب بوندن صکره معناسنه (بعذا)
 و بونک کی معناسنه (کذا) و شونک کی معناسنه (هكذا)
 و آنک کی معناسنه (کذلک) لفظلری قوللانیلور
 مهمات عربیه دن اسم تجرید اولان (ذات) و (نفس)
 کله لری قوللانیلوب فلان بونی بالذات یا خود بالنفس
 یاپدی دینلور که کندی یاپدی دیمکدر

✽ باب رابع فعل یابنده در ✽

فعل اوچ قسمدر . اولکیسی (اصل فعلدر) که ذاته یعنی
 بر موصوفه منسوب و زمان مقارن اولدیغی حالده برایشه
 و یا خود بر حال و کیفیتیه دلالت ایدوب اسم قیلندندر
 و احکامی دخی اسمک احکامی کبیدر . انجق فعلک
 محل اشتقاقی اولدیغندن اصل فعل عد اولنور . و مصدر
 دخی تسمیه اولنور

ایکنجی (ذات فعلدر) که ذاته منسوب و زمانه مقارن
 اوله رق برایشه و یا خود بر حال و کیفیتیه دلالت ایدر .

او چنجیسی (فرع فعلدر) که ذاته منسوب اولوب زمانه
مقارن اولمادیغی حالده برایشده و یا خود بر حال و کیفیت
دلالت ایدر

فصل اول افعال ترکیه بیاننده اولوب اوچ بحثی شاملدر

بحث اول مصدر بیاننده در

اصل ترکیده مصدر ایکی قسم اولوب برینک آخری (مک)
و دیگر ینک آخری (مق) ایله کاور . کسمک قرق . کبی
بونده قاعده بودر که حرکت خفیفه ایله قولانیلان
مصدرلرک آخرلری (مک) اولور . اسمک . ایتک . اوپک
اوشبو مک . کبی بوکا (مصدر خفیف) دینور . و حرکت
ثقیله ایله قولانیلان مصدرلرک آخرلری مق اولور . اتمق
ایصنق . او قومق اوصانق . کبی بوکا (مصدر ثقیل)
دینلور . واشبو (مک) ایله (مق) ادات مصدر اووب
انلر طی اولاندقده باقیسی مثلاً کس و قرانظاری کک . نک
ماده اصلیه سی اولوب صور عدیده ایله تصریف اولاندق
ذوات افعال آتیه حاصل اولور . و اول صور تله (صیغه)
تسمیه اولور . و بو (مک) ایله (مق) ک ما قبله که ماده
اصلیه نک آخری اکثر یاسا کندر . ذکر اولنان کسمک
قرمق کبی . و بعضا دخی متحرک اولوب اکرم مفتوح
ایسه بعضا فتحه بی بیان ایچون (الف) یازیلور . ارامق کبی
اکرم کسور ایسه دائم کسره بی بیان ایچون (یا) یازیلور

اربع کبی . واکر مضموم ایسه دائماً ضمه بی بیان ایچون
(واکر) یازیلور . اوقومق کبی . و مصدرک اشبو ایکی
قسمنه (مصدر اصلی) تسمیه اولنور . و بعضاً خفیفه (لك)
و ثقیله (لق) علاوه اولنوب (مصدر تا کیدی) دینلور .
کسمکک قیر مقلق کبی . و بعضاً تخفیف ایچون ادات
مصدرلر های رسمیه به تبدیل اولنوب (مصدر تخفیفی)
دینلور . کسمه قیرمه کبی . اشبوالتی قسمدن هیچ بر بسی
جمعلنز . بونلرده دخی احوال اربعه جاری اولوب مجرد
حالی ذکر اولنان مثالرده اولدیغی کیسدر . مفعول یهده
اسملر کبی آخرینه (یا) مفعول الیهده (ها) علاوه اولنور .
و مصدر ثقیلار لقا قافی اسم باندیه بیان اولنان قاعده اوزره
(غینه) تبدیل اولنور . مضاف الیهده مصدر اصلیلر
مستعمل اولوب فقط مصدر تا کیدی و تخفیفینک آخر لینه
صاغر کاف کلور . و مصدر تا کیدی ثقیلک آخرنده اولان
قاف قاعده سابقه اوزره (غینه) تبدیل اولنور .

مثالری بوجدولده بوجه ترتیب بیان اولنور

(مجرد . مفعول به . مفعول الیه . مضاف الیه)			
کسمک	کسمکی	کسمکه	کسمه یک
کسمکک	کسمککی	کسمککه	کسمککک
کسمه	کسمه بی	کسمه به	کسمه نک
قیرمق	قیرمخی	قیرمه	قیرمغک

قیرمقلوق قیرمقلخی قیرمقلغه قیرمقلغک
قیرمه قیرمه بی قیرمه به قیرمه نک

مصدر اصلیر مضاف الیه اولدق لری **ک** بی مضاف دخی
اوله مدقلرندن انلره ضمیر اضافی علاوه اولنمیوب یالکز
تأکید الیه تخفیفی به علاوه اولنور . واولخالده مصدر
تخفیفینک مفرد مخاطب بنده (ها) الفه تبدیل اولنور .
وسائر لرنده حذف اولنور . انجق غائب صورتک جملرند،
ضمیر اضافی (ر) ایله قوللانیلور . چونکه اسم (ر)
ایله جملندیکندن اگر ضمیر اضافی (ر) ایله قوللانیلوب
مثلاً انلرک کتابلری دینلش اولسه (ر) ایله **ک** تابمی
جملنمشدر یوخسه ضمیر اضافی جملنمشدر یعنی
هر برینک بر **ک** تابمی یوخسه جمله سنک بر **ک** تابمی
دیمکدر معلوم اوله میه جغندن بو اشتباه لازم کلام ایچون
مضاف الیه کرک ضمیر غائب و کرک اسم و کرک مفرد و کرک
جمع اولسون بودرت صورتده دخی ضمیر اضافی یالکز
(یا) اولور . لکن مصدر لک جمعی اولماغله انلرده بویه
اشتباه بولمادیغندن کرک ضمیر غائب و کرک اسمک جملرند
ضمیر اضافی (ر) ایله قوللانیلور . انلرک کلمککلری
یاخود کلملری افندیلمزک عنایت بیور مقلقلری یاخود
بیورملری . مثاللری بوراده بوجه ترتیب بیان اولنور .

{ خفیف } { خفیف } { ثقیل } { ثقیل }
{ تأکید } { تخفیف } { تأکید } { تخفیف }

کسمکلم	کسم	قیرمقلم	قیرم
کسمکلمک	کسمک	قیرمقلمک	قیرماک
کسمکلمکی	کسمکی	قیرمقلمکی	قیرمسی
کسمکلمکز	کسمکز	قیرمقلمکز	قیرمزمز
کسمکلمککز	کسمککز	قیرمقلمککز	قیرمککز
کسمکلمکری	کسمکری	قیرمقلمکری	قیرملری

و بعضاً مفرد مخاطب لری دخی الفسز یازیلور قیرمک کی
اشبو جدولده ذکر اولنان مثالر مجرد حالی اولوب احوال
ثلثه سی دخی قاعده معلومه سی اوزره تصریف اولنور .
نسبت جهته له مصدر ایکی قسمدر که (لازم) و (متعدی) در
چونکه معنای مصدر ینک بهر حال بر فاعلی واردر . اکر
مصدرک معنای فاعلک حالی اولوب غیر ی به طوقنر ایسه
(لازم) دینلور . یا تمق . او یومق . کبی واکر مصدرک
معنای فاعلک برایشی اولوب غیر ی به دخی طوقنور سه
(متعدی) دینلور . کسمک یازمق کبی که بونلر کسن
ویازن آدمک ایسی اولوب کسسیلان و یازیلان شبیه
تعلق ایتمکله متعددرلر . بوجهته لازم مفعول به آکیوب
فقط بعضا مفعول الیه آلورلر . مکتبه کتمک کبی . اما
متعدیلر یالکز مفعول به آلوب (متعدی ناقص)
دینور . کتابی یازمق کبی . و یا خود هم مفعول به و هم
مفعول الیه آلوب (متعدی کامل) دینلور . کتابی

خواجه به ويرمك واوى افندى به صاتمق . كې
 متعدى ايكي قسمدر برى (سماعى) ديكرى (قياسى) در
 سماعى ذاتنده متعدى بولنان كلمه ز اولوب آنفاسيان
 اولنديغى وجهله بعضيسى متعدى ناقص و بعضيسى متعدى
 كاملدر (قياسى) فى الاصل لازم اولوب ادات مصدر درن
 اول ادات تعديه علاوه سيله متعدى قلنان مصدر ز در
 ادات تعديه (در) لفظيله (تا) حرفى اولوب بونده
 قارعه اودر كه اكر ادات مصدر ك ماقبل (را) دن بشقه
 حرف ساكن اولورسه (در) كتوريلور . كزرمك
 كزدرمك . كې واكر (را) اولوب ماده اصليه دخی
 تلفظده ايكي حرفدن عبارت ايسه ينه (در) علاوه
 اولنور . طوردمق طوردرمق . كې واكر ايكي حرفدن
 زياده ايسه (تا) علاوه اولنور . صرارمق صرارتمق
 كې واكر متحرك اولورسه (تا) كتوريلور (اسنمك
 اسنتمك . قينامق قيناتمق . اريتمك اريتمك ايومك اويونمق
 كې لازم بوضورتله متعدى قلندقرى وقت متعدى
 ناقص اولوب بونلرى متعدى كامل ايلك ايچون تكرار
 ادات تعديه علاوه اولنور . شوبله كه ابتدا (در) ايله
 متعدى قلنش اولان مصدره (تا) و (تا) ايله متعدى
 قلنش اولان مصدره (در) علاوه اولنور (كزدرمك
 كزدرتمك طوردرمق طوردرتمق اسنتمك . اسنندرك

قیناتمق . قیناتدرمق . اریتمک . اریتدرمک . اویوتتمق .
 اویوتدرمق . صرارتمق . صرارتدرمق (کبی و بعضا
 (تا) دنصکره (در) و (در) دن صکره (تا) علاوه سیله
 بر درجه دهامتعدی قلنوب فاعلک فعل ذاتیسی بر واسطه
 ایله اجرا اولندیغنی ایماایلر (کزدرتدرمک . طوردرتدرمق
 استدرتمک قیناتدرتمق . اریتدرتمک . اویوتدرتمق
 صرارتدرمق کبی

(متعدی سماعی) به دخی ادات تعدیه علاوه اولنوب اگر
 ذاتنده متعدی ناقص ایسه متعدی کامل اولور (کسمک
 کسدرمک . چیکتمک . جیکتمک) کبی بونلره بتکرار ادات
 تعدیه قونلدقده واسطه اشعار ایدر (کسدرتمک . چیکتمک
 چیکتدرمک) کبی

واوچنجی درجه متعدی قلندقلری وقت واسطه نك
 تعددینی اشعار ایدر کسدرتدرمک وچیکتدرتمک (کبی
 اگر ذاتنره متعدی کامل ایسه ابتدا ادات تعدیه علاوه
 اولندقدده واسطه اشعار ایدر (ویرمک ویردرمک یوللامق
 . یوللاتمق) کبی بونلره بتکرار ادات تعدیه قونلدقدده
 واسطه نك تعددینی اشعار ایدر (ویرمک ویردرتمک
 . یوللامق یوللاتدرتمق) کبی و بر درجه دهامتعدی قلندقدده
 واسطه نك برقات دهامتعدی اشعار ایدر (ویردرتدرتمک .
 یوتدرتدرتمق) کبی شاذ اوله رقی اتمق . اتمق . باتمق . باترمق

بیتك . بتورمك . چیقماق . چیقارمق . دیمك . دیدرمك
 قالمق قالدرمق كیتك . كیدرمك . یاتمق یاترمق دینلور .
 (لازم) دخی سماعی و قیاسی در . سماعی ذاتنده لازم
 بولنان كیلدردر . یاتمق . قالمق . كبی قیاسی (نون)
 علاوه سیله اولوب بولما مطاوعت دینلور . كزمك . كزتمك
 چككم . چككمك . كبی و بعضا (لام) علاوه سیله اوور
 كوجمك معنانه قیرلمق كبی

(متعدی) معلوم و مجهول اولور (معلوم) فاعله نسبت
 اولنان فعللردر . كسمك و قیرمق كبی كه كسن و قیران آدمه
 نسبت اولور (مجهول) مفعوله نسبت اولنان فعللردر .
 كسمك و قیرماق . كبی كه كسیلان و قیریلان شبلره نسبت
 اولنور

(تنبیه) حقیقت حالده مجهول دیمك اصل فعلك فاعلی
 ترك اولنورق و مفعولی ائك برینه كتوریلارك اصل فعل
 او مفعوله اسناد اولمقدن عبارت اولدیقندن مجهول قلنه جق
 فعللك مفعولی اولق ایجاب ایتكله مجهول لازم لردن
 كلیوب متعبدلره مخصوص صدر . فقط مفعول الیهی اولان لازم
 مجهول قلنه یلور . مكنبه كیملك . كبی مجهوللردخی
 مطاوعت صورتی كبی بعضا (نون) و بعضا (لام)
 علاوه سیله اولوب قاعده سی اودر كه ماده اصلیه نك
 آخری متحرك یا خود لازم اولمز ایسه (لام) علاوه سیله

مجهول اولور . کسمک . کسمک قیرمی قیرلق کسمکک
 قیرلقلق . قیرمقلق . کسمه . کسمه قیرمه قیرله کسمی
 واکرماده اصلیه نک آخری متحرک و یا خود لام اولور سه
 اووقت (نون) علاوه قلنور چیکمک . چیکمک . ارامق
 ارامق اجیمق اجیمق . اوقومق اوقومق بیلک بیلک کی
 واکثر یا مطاوعت ایله مجهول صور تلی بر برینه مشابه
 اولوب قرینه ایله فرق اولور شویله که اگر فاعله اسناد
 اولور سه مطاوعت واکرمفعوله اسناد اولور سه مجهول
 اولور شاذ اولورق ایلک لفظنک مجهولنده اولق مصدرینه
 (نون) علاوه سیله اولمق دینور . و دیمک واستمک وقومق
 لفظ لرینک مجهولارنده قاعده اوزره دیمک . واستمک
 وقومق . دینلدیکی کسمی رده (لام) زیاده سیله . دینلک
 واستمک وقومق دخی دینلور
 (قاعده) اادات تعدیه اولان (تا) ارادادن بر شیه
 متصل اولوب حرکه لند کلرنده (داله) قلب اولمق قاعده
 مطرده اولدیغندن مجهولارده دخی (داله) قلب
 اولورلر . چیکمک . ارادلق . اریدمک . اوقودلق
 قبادلق کی بوندن بشقه ایتک ایشتمک . اوومق . کیمک
 مصدرینک تالی دخی بویله رلرده داله قلب اولوب ایدمک
 ایشیدمک اوودلق کیدمک دینلور
 (تنبيه) ذکر اولنان (ایتک) ایتک معناسنه در بوخسه

برینه ال ایله طوقمق معناسنه اولان ایتک لفظنک مجهولی
ایتک کاور

(استطراد) یشیتک و کیتک لفظلرنده شین ایله کافک
کسره لرینی بیان ایچون برر (یا) یازیلور . لسان عثمانیده
برینه و ابجاسنه کوره حروف املاک بویه علاوه سی پک
چر قدر سائر لی دخی بونلره قیاس اولنه

(قاعده) مشارکت یعنی بر فمک ایکی یا خود دها زیاده
کشیلر یاننده وقوعی بیان ایچون ادات مصدر دن اول
بر (شین) علاوه اولنور . اررق . اور شمع . اور مقلق
اور شمقلق . اورمه . اور شمه . کبی و بعضا شین مطاوعت
معنا نی افاده ایدر . صاومق صاوشمق . کبی (تنبیه)
بعض کره (شین) نفس کلدن اواغله مشارکت یا خود
مطاوعت معناسی بولمز . صناشمق یناشمق کبی معنی جهته بله
دخی مصدر لایکی قسمدر بری (فعل خاص) و دیگر ی
« فعل عام » در فعل خاص بر مخصوص ایش و یا خود
بر مخصوص کیفیت بیان ایدن لفظلردر . کسمک . قیرمق
یومک . او یومق . کبی فعل عام بر مخصوص ایش یا خود
بر مخصوص کیفیت بیان ایتیموب بلکه جمیع افعاله و یا خود
جمیع احواله شامل اولان معنایی افاده ایدن لفظلردر
ایتک ایتک قیلق باقمق . اواق . لفظلری اولوب اولمق
لازم و سائر لی متعدی حکمهنده در

لفظ جهتیه دخی مصدرل ایکی قسمدر که (بسیط)
و (مرکب) در . بسیط یوقارود یکن مثالر کبی مرکب
بش قسمدر . (قسم اول) اسملرک آخرینه (لام مفتوحه)
ضم اولند قدیماده اصلیه حاصل اولوب بعده ادات مصدر
علاوه سیه یاپیلان مصدرلدر . بونلرده دخی قاعده
حرکه خفیفه ایله مستعمل اولان اسملرده (مک) وحرکه
ثقیله ایله مستعمل اولان اسملرده (مق) علاوه اولنقدردر . اما
ش ذاوله رق جنسی مختلف حرکه لایله قوللانیلان اسملرده
ادات مصدر حرکه اخیریه تابعدر لیونلن . کبی وبو
مصدرلر دایما متعددلر . واکرملک وقامچیا حق . کبی
مجهوللرنده اکرلنک قامچیلنحق دینلور
«قسم ثانی» صفتلره (ان) یاخود (لت) ضم اولند قدردن
صکره صمکت اولایکی حرفنک حرکه سنه نظرا مصدر
خفیف یاخود مصدر ثقیل ادتی علاوه سیه یاپیلان
مصدرلر اولوب (لن) ایله اولنلر لازم (لت) ایله اولنلر
متعدی اولورا کشیلنک وط تلینق ۱۰ کشیلنک وط تلینق
کبی متعدیلرینک مجهوللرنده قاعده معلومه اوزره
اکشیلنک وط تلینق دینلور بمضانون یرینه «شین»
کتوریلور اکشیلنک وط تلینق . کبی (تنبیه) کرک
قسم اولک وکرک قسم ناینک دخی سائر مصدرلر کبی خفیفلرینه
(لک) و ثقیلرینه (اق) علاوه سیه تأکید وادات

مصدر لرینی هایه تبدیل ایله تخفیف قلمور

« قسم ثالث » فعل اقتدار در که بر مصدر ک ادات مصدری
هایه تبدیل اولند قد نصکره « بیلک » مصدر یله ترکیب
اولنه رقی یاپیلان مصدر لر در . کسه بیلک یازه بیلک کبی که
کسمکه مقتدر اولمق و یازمغه مقتدر اولمق دیمک اولور .
واکر ادات مصدرک ماقبلی متحرک اولور سه « ها » دن
اول یرده « یا » زیاده قلمور . سویلک سویلیه بیلک
• ارامق ارایه بیلک • اریمک • اریه بیلک • او قومق
• او قویه بیلک • کبی .

« قسم رابع » فعل تعجیدر که ادات مصدر (یاه) تبدیل
اولند قد نصکره • « ویرمک » مصدر یله ترکیب اولنه رقی
یاپیلان مصدر لر در . کسویرمک یازیویرمک کبی واکر
ادات مصدرک ماقبلی متحرک اولور سه اولوقت ایکی « یا »
کتوریلور • سویلیویرمک • آرایویرمک • اریدیویرمک
او قویویرمک کبی کرک قسم ثالثده و کرک رابعده مجهول
بختنده بیان اولنسان قاعده اوزره ادات تعدیه اولان
« تا • داله » قلب اولنور سویلده بیلک سویلدیویرمک
اراده بیلک ارادیویرمک • اریده بیلک • اریدیویرمک
او قوده بیلک او قودیویرمک صراردیویرمک
کبی و کذا ایتمک • ایشتیمک • او و تمق • کیتیمک مصدر لر نده
دخی « تا » لر « داله » قلب اولنور ایده بیلک ایدیویرمک

ایشیده بیلک ایشید یورمک اووده بیلک اوودیورمک
کیده بیلک کیدیورمک دینلور .

(قسم خامس) اسم یاخود صفت ایله مصدر بسیطدن
ترکب ایدن مصدرلر اولوب بونلرک لازم یا منعدی و معلوم
ویا مجهول اولماری متضمن اولدقلری مصدر بسیطدن
اعتبار اولنوب و بونلر ایکی نوعدر (نوع اول) اسم
یاخود صفت ایله افعال خاصه نك بریسندن ترکب ایدن
مصدرلردر ایچ قالمق . اتش یاقق . غمکین اوتورمق
. ضیاویرمک . محزون اوتورمق . کبی

(نوع ثانی) اسم یاخود صفت ایله افعال عامه نك بریسندن
ترکب ایدن مصدرلردر .

(قاعده) ایتک و ایلک . قیلق . فعللاری اکثر یا اسم مصدر
یاخود صفت ایله ترکب ایدر . یاردم ایتک . یارملی ایتک
 . ناز ایلک دنخون ایلک . کرم قیلق . کبی مجهوللاری
اولان ایدلک اولنق قلمق لفظلری دخی بووجهله
قوللانیلور . (استطراد) ترکی و فارسی اسم مصدرلر
کندولرنده ادات مصدر اولوب معنای مصدرینک
اسمی اوله رق بولنان لفظلردر ترکیه سی یاردم فارسیسی
ناز ایله خرام کبی عربی اسم مصدرلر اشاغیده
کله جکدر

(یایمق) لفظی دائماً اسملر ایله ترکب ایدوب اسم مصدرلرله
یاخود صفتلرله ترکب ایتز . کوشک یایمق خانه یایمق

کتاب یاقی کی مجھولہ اولیٰ یاقی کاشانہ یاقی

بیت یاقی دینلور

(اولیٰ) لفظی اکثریا صفتلرله و بعضا اسملرله ترکیب
ایدوب اسم مصدرلرله ترکیب ایتزنته کم یول اولیٰ
سبب اولیٰ کنش اولیٰ شاد اولیٰ دینلور لکن یاردم
اولیٰ خرام اولیٰ استغنا اولیٰ دینلور

(تنبیه • بیورمق) لفظی فی الاصل امر ایتک معناسنه
افعال خاصه دن ایسه ده بعضا تعظیم مقامند یابکر
(ایتک) معناسنه قوللانیلوب بو صورتده افعال عامه دن

اولور • واسم مصدر یا خود صفتلر ایله ترکیب ایدر
تلطیف بیورمق بمنون بیورمق • کی

(بولنق) لفظی دخی فی الاصل بولق مصدرینک مجھولی
ایسه ده اکثریا افعال عامه دن اوله رق اولیٰ معناسنه
قوللانیلور حاضر بولنق کی

مصدرلر (مثبت) و (منفی) اولورلر • مثبت کند و سنده
وارلق معناسی بولنان مصدرلر ذکر اولنان مثالری کی
منفی کند و سنده بوللق معناسی کلن مصدرلر بونده قاعده
اولدر که مصدرلک اذات مصدرندن اول (میم) مفتوحه
علاوه اولند قدده منفی اولور • ایتک ایتکم یاقی یا یمق
ا کر ملک اگر لمک • اید یورمک اید یورمک • کی فقط فعل
اقتدارک منفی سنده بیلک مصدری کتور لمیه رک یا لکز جز

اولده اولان (ها) وادات نفي اولان (مم) ايله اکتفا
اولنور . ایده بیلک ایده ممک یاه بیلک یاه ممق کبی واکثر یا
میک فتحه سنی بیان ایچون بر (الف) یازیلور . ایتامک
یا بامق . کبی

حاصل مصدر (معنای مصدرینک حاصلی اولان حالت
خارجیه به دلالت ایدن لفظدر . بونده قاعده ادرات مصدری
(شینه) تبدیل ایتکدر . کسش . یازش . کبی مجهول لرک دخی
حاصل مصدری کلور . انجو (ایشتمک) افظنده شیدک
ما بعدی حر که انجه کندوسنک حر که سنی بیان ایچون
(یا) زیاده قلند یغی مثل وادات مجهول اولان (لام) دخی
بر شیئه متصل او اوب حر که نسد (لام) دن اول بر (یا) زیاده
قلنق قاعده . طرده اولدیغندن (لام) ايله مجهول قلنسان
کلمه لرک حاصل مصدر لر نده دخی (لام) دن اول بر (یا) زیاده
قلنور . کسیش و یازیش کی واکر ادرات مصدرک ما قبلنده
حر که بولنور ایسه (شین) دن اول برده (یا) زیاده قلنور .
سویلدیش . ارایش . اریش . او قویش کبی ادرات تعدیه
اولان (تا) حاصل مصدرده دخی (داله) قلب اولنور .
سویلدش . ارادش کبی و کذا ایتک ایشتمک . اروتیق . کیتک
لفظلرینک حاصل مصدر لر نده دخی (نا) لر (داله) قلب
اولنوب ایدش . ایشیدش . اوودش کیدش دینلور .
واشو حاصل مصدر لر جه لنوب مثلاً کیشلر کیدش لر دینور

واسمها کی احوال اربعه اعتبار به تصریف اولور . بعضا
 . شین برینه (میم) کلوب حاصل مصدر معناسنه اولور
 الم . صاتم کی که الش و صاتش دیمکدر . و بعضا بومیلی
 لفظ حاصل مصدر اولیوب بلکه معنای مصدر ینک
 تعلق ایدجکی شیئک اسمی اوله رقی استعمال اولور
 ایچم . چکم . یوتم کی

• قاعده • بعضا مصدر لرک آخرینه • یا و • نون • علاوه
 اوله رقی تعلیل معناسنی افاده ایدر • سومکین • و یازمغین کی
 بحث ثانی ذات فعل بیانده در

ذوات افعالک صیغهلری ایکی قسمدر • اولکیسی بسیط
 اولان صیغهلر ایکنجیسی مرکب صیغهلر در • بسیط
 صیغهلر یالکزماده اصلیدنک تبدلاتیه حاصل اولنلر در
 مصدر خفیفک مثبت و منفیسی بریده اوله رقی بساطتک
 صورت تصریفی

• ماضی شهودی •

سودم	سودن	سودی	سودک
سودیکز	سودیلر		
سومدم	سومدن	سومدی	سومدک
سومدیکز	سومدیلر		

• ماضی نقلی •

سومشم سومشین سومش سومشمز

سومشسکز سومشز
 سومشم سومشمسین سومش سومشمسز
 سومشمسکز سومشز
 (مضارع)

سورم سورسین سور سورز
 سورسکز سورل
 سوم سومسین سوم سومیر
 سومسکز سومزل
 (حال)

سوه یورم سوه یورسین سوه یور سوه یورز
 سوه یورسکز سوه یورل
 سوه یورم سوه یورسین سوه یور سوه یورز
 سوه یورسکز سوه یورل
 سوه جکم سوه جکسین سوه جک سوه جکز
 سوه جکسکز سوه جکلر
 سوه یورم سوه یورسین سوه یور سوه یورز
 سوه یورسکز سوه یورل
 (فعل و جوی)

سوملیم سوملیسین سوهلی سوملیز
 سوملیسکز سوملیدر
 سوملیم سوملیسین سوملی سوملیز

سوملیسکز سوملیدرل

(فعل التزامی)

س-و-ه-یم س-و-ه-سین س-و-ه س-و-ه-ام

س-و-ه-سکز س-و-ه-ل

س-و-ه-یم س-و-ه-سین س-و-ه س-و-ه-ام

س-و-ه-سکز س-و-ه-ل

(امر حاضر)

سویکز

سو

سومیکز

سومه

(امر غائب)

سوسونلر

سوسون

سومسونلر

سومسون

مصدر ثقیلک مثبت و منفی بر پرده اوله رق بسا اذنک

صورت تصریفی

(ماضی شهودی)

یازدم یازدک یازدی یازدق یازدیکز یازدیلر

یازمدم یازمدک یازمدی یازمدق یازمدیکز یازمدیلر

(ماضی نقلی)

یازمشم یازمشسین یازمش یازمشز یازمشسکز یازمشلر

یازمشم یازمشمسین یازمشم یازمشمز یازمشمسکز یازمشملر

(مضارع)

یازرم یازرسین یازر یازرز یازرسکز یازرل
یازمم یازمزیسین یازمزی یازمیر یازمزیسکز یازمزل

(حال)

یازہ یورم یازہ یورسین یازہ یور یازیورز
یازہ یورسکز یازہ یورل
یازمہ یورم یازمہ یورسین یازمہ یور یازمہ یورز
یازمہ یورسکز یازمہ یورل

(مستقبل)

یازہ جفم یازہ جقسین یازہ جق
یازہ جفز یازہ جقسکز یازہ جقلر
یازمہ جفم یازمہ جقسین یازمہ جق
یازمہ جفز یازمہ جقسکز یازمہ جقلر

(فعل و جوی)

یازملم یازملمسین یازملمی
یازملیر یازملیسکز یازملیدرل
یازملمیم یازملمسین یازملمی
یازملمیر یازملمیسکز یازملمیدرل

(فعل الترامی)

یازہ یم یازہ سین یازہ یازہ لم یازہ سکز یازہ ل
یازہ یم یازہ سین یازہ سین یازہ لم یازہ سکز یازہ ل

(امر حاضر)

یازیکز

یاز

یازمیکز

یازمه

(امر غائب)

یازسونلر

یازسون

یازمسونلر

یازمسون

(قاعده) مصدرده اولدیغی **ک** بی ماضی نقلی ایله فعل وجوبینک منفیلرنده دخی اکثر یا ادات نفی اولان (میک) فتحه سنی بیان ایچون (الف) یازیلور . سومامش سوماملی . یازمالمش یازماملی . وبعضاً مضارع منفیده اولان (مز) لفظی دخی (الف) ایله قوللانیلور اولماز کی ماضی عربجه کچمش معنا سنه اولوب (ماضی شهودی) متکلم رأی العین کوردیکنی یا خود کورمش کی بیلدیکنی خبر ویرن صیغه لر در اصول تصریفی ماده اصلیه نک آخر بنه (دی) اداتی علاوه اولندقدن مفرد ذاتی صیغه سی حاصل اولوب (لر) علاوه سیله جمع اولور . و ضمیر فعلی علاوه سیله متکلم و مخاطب لری تصریف اولنور . انجق متکلملر ایله مخاطبک مفرد نده (دی) اداتنده حرف املا اولان (یا) حذف اولنور

(ماضی نقلی) متکلم سماع ایله بیلدیکنی بیان ایدن صیغه در اصول تصریفی ماده اصلیه یه (مش) علاوه اولندقدن

مفرد غائب و (ر) ایله جمع غائب اولور . و سائر تصرفاتی
ضمیر نسبی علاوه سیله اولور .

مضارع شمدیکی زمان ایله کله جک زمانه شامل اولان زمان
عمومی به دلالت ایدن صیغه در که بعضا دوام و استمرار
معناسنی اشعار ایدر . اصول تصریفی مثبتلرده ماده اصلیه به
(را) علاوه سیله غائبک مفردی و برده (ر) علاوه سیله
جمعی حاصل اولوب صیغه لری ضمیر نسبیلر ایله اولور .
بو (را) نك ماقبلی ماده اصلیه نك آخری (را) و (شین) اولیمان
یرلرده کثریا مفتوح او قنور . اما کر ماده اصلیه نك آخری
(را) اولوب تلفظده دخی ایکی حرفدن عبارت ایسه ینه
قاعده اصلیه اوزره مفتوح او قنور . صورر کبی واکر
تلفظده ایکی حرفدن زیاده ایسه مکسور او قنور . صرار
کبی واکر ماده اصلیه نك آخری (شین) اولوب تلفظده
ایکی حرفدن عبارت ایسه ینه قاعده اصلیه اوزره مفتوح
او قنور . طاشر . کبی واکر ایکی حرفدن زیاده ایسه مضموم
اوقنه رق برده (واو) زیاده قنور . طانیشور . کبی واکر
ماده اصلیه نك آخری متحرک اولور سه حالی اوزره قالوب
یا لکز (را) علاوه اولنور . ارار . اریر . اوقور . کبی نيك
یلور . کلك کلور . کورمک . کورر . ویرمک . ویرر المق آلور
بولق . بولور . قالمق . قالور . ماده لری شاذدر . امامنقیلرده
بلا استثنا (زا) علاوه سیله مفرد غائب و (ر) ایله جمع غائب

اولوب ضمیر نسبی علاوه سبيله سائر تصریفات حاصل
 اولور . سومزم سومز سین . سومز سومرز سومز سکرز .
 سومزلر کی ایشته مضارع منفی نك اصل قاعده سی بودر .
 لکن اکثر یا صورت تصریفده یازاد یغی اوزره متکلمك
 مفر دنده مضارع منفی اداتی اولان (زا) حذف اولنور .
 وجعنده ضمیر نسبی اولان (زا) حذف ایله مضارع منفی
 اداتی اولان (زا) دن اول بر (یا) علاوه اولنور .

(حال) شمیدیکی زمانه دلالت ایدن صیغه در . اصول تصریفی
 ماده اصلیه نك آخرینه های رسمیه کنورلد کدن صکره
 (یور) علاوه سبيله مفر دغائب (لر) ایله جمع غائب اولور .
 و ضمیر نسبی ایله سائر صیغه لر ی تصریف اولنور . و ماده
 اصلیه نك آخری متحرک اولان یرلده (ها) دن اول بر ده
 (یا) زیاده قنور اغلیه یور . کبی و بعضا بوهای رسمیه
 حذف اولنور . کل یور . اغلیور . سوم یور . کبی
 (تنبیه . یور) لفظی ماده اصلیه ایله بر کله اولدیغی حالده
 یانك ضمه سی ثقیله . بسوطه اولدیغنه و مقدمه ده بیان
 اولدیغی وجهله حرکه خفیفه ایله بدأ ایدن کله نك سائر
 حرکه لر ی دخی خفیف اولقی شیوه لسان عثمانی اقتضاسندن
 بواندیغنه مبنی (یور) لفظی مصادر ثقیله یه علاوه اولنوب
 مصادر خفیفه ایچون دیگر بر خفیف ادات حال اقتضایدر
 ایسه ده حال صیغه لر ی قاعده مذ کوره دن مستثنا اوله رق

كرك ثقیلارده و كرك خفیفلرده (یور) ایله یاییلور . انجق
 بودخی استانبول لسانیدر امامالک عثمانیه نك بعض محللرنده
 اصل قاعده لسانه رعایتله خفیفلرده (یور) اداتی ضمه
 خفیفه مبسوطه ایله قرائت اولنور .
 (مستقبل) کله جك زمانه دلالت ایدن صیغه در اصول تصریفی
 ماده اصلیه نك آخرینه (های رسمیه) علاوه اولندقدنصکره
 خفیفلرده (جك) و ثقیلارده (جق) کنور بیلرک مفرد غائب
 و (لر) ایله جمع غائب اولوب بعدله ضمیر نسبی علاوه سیله
 نصریف اولنور انجق ماده اصلیه نك آخری متحرک اولدیغی
 وقت (ها) دن اول برده (یا) زیاده قلنور ایله جك ارایه جق
 ارییه جك اوقویه جق . کچی منفیلرک جمع بوقبیلدندر
 (فعل وجوبی) برایشی ایشلک ایچون فاعله لزوم کوسترن
 صیغه در که مضمونی مصدره (كرك) لفظنك علاوه سیله
 دخی ادا اولنه ییلور . نته کم ایتک كرك دینلور که ایتلی
 دیمکدر . اصول تصریفی ادات مصدرک (کافی) یاخود
 (قافی . لی) لفظنه تبدیل اولندقدن مفرد غائب و ادات
 خبر اولان (در) ایله (لر) علاوه اولندقدن جمع غائب
 اولور . و ضمیر نسبی لرایله سائر تصریفات حاصل اولور .
 (فعل التزامی) معنای مصدرینك وقوعی متکلمک مستلزم
 و ملتزمی اولدیغنه دلالت ایدن صیغه در اصول تصریفی
 ماده اصلیه به (ها) علاوه سیله غائبک مفردی و (لر) ایله

جعی و ضمیر نه بیلر ایله سائر تصریفاتی حاصل اولور . انجق
 جمع متکلمده ضمیر نسبی (لم) افضیذر . و آخری متحرک اولان
 یرلده هادن اول برده (یا) زیاده قلنور . سوبلیه . ارایه .
 اریه او قویه کبی و چوق = کیره بوصیغه دما و قعنده
 قوللانیلور . الله موفق ایلیه . کبی که ایلسون دیمک اولور
 « امر حاضر » معنای مصدرینک ایقاعنی متکلمک مخاطبه
 تکلیف ایتسنه دلالت ایدن صیغه در . هر مصدرک ماده
 اصلیه سی امر حاضرک مفردی اولوب (یکز) علاوه سیله
 جمعانور . و بعضا آخری مکسور قلدقد نصکره یالکز
 (صاغر کاف) علاوه سیله جمع اولنور . سوک . یازک . کبی
 انجق آخری متحرک اولان کله رده ادات جمعدن اول (یا)
 زیاده قلنور . سوبلیکز . ارایکز . اریکز « او قویکز ایلیک
 ارایک . اریک . او قویک . کبی جمع منفیلر دخی بوقبیلنددر .
 (تنبیه) ماده اصلیه نک آخری مفتوح اولوبده قتحه بی
 بیان ایچون (الف) زیاده قلمیه . ان کله لک امر حاضرینک
 مفردنده قتحه بی بیان ایچون برهای رسمیه زیاده قلنور .
 ایلک ایله . سوبلیک . سوبلیه کبی

(امر غائب) معنای مصدرینک ایقاعنی متکلمک غایبه
 تکلیف ایتسنه دلالت ایدن صیغه در . اصول تصریفی
 ماده اصلیه یه (سون) علاوه اولند قده مفرد (ر) ایله جمع
 اولور . بونلر مصدر معلومک تصریفاتی اولوب بونلرک

مجهوللری و مصدرک سائر نوعلری دخی بعینه سبویه
تصریف اولور

مرکب صیغه لر (فعل اعانه) ایله ترکیب ایدنلر در
(فعل اعانه) مصدری اولیوب یالکیز ماضیلری ایله صیغه
شرطیه سی اولان ماده در

صورت تصریفی
(ماضی شهودی)

ایدم ایدک ایدی ایدک ایدیکنز ایدیلر
(ماضی نقلی)

ایشم ایمشین ایمش ایمشنز ایمشکنز ایمشیلر
(صیغه شرطیه)

ایسدم ایسهک ایسه ایدک ایسهکنز ایسنلر
وبعضاً تخفیف ایله ایسم ایسک دخی یازیلور.

بالاده محرر اولان بسائط اشبو فعل اعانهک ماضی
شهودی سیله ترکیب ایتدکده (فعل حکایه) و ماضی نقلی سیله
ترکیب ایتدکده (فعل روایت) و صیغه شرطیه سیله ترکیب
ایتدکده (افعال شرطیه) دینلور مصدر خفیف مثبتدن
مأخوذ اولان حکایه فعللرینک صورت تصریفی

(حکایه ماضی شهودی)

سودم ایدی سودک ایدی سوددی ایدی

سودک ایدی سودیکنز ایدی سودیلر ایدی

(حکایه ماضی نقلی)

سومش ایدم سومش ایدک سومش ایدی
سومش ایدک سومش ایدیکز سومش ایدیئر

(حکایه مضارع)

سورایدم سورایدک سورایدی
سورایدک سورایدیکز سورایدیئر

(حکایه حال)

سوه یورایدم سوه یورایدک سوه یورایدی
سوه یورایدک سوه یورایدیکز سوه یورایدیئر

(حکایه مستقبل)

سوه جک ایدم سوه جک ایدک سوه جک ایدی
سوه جک ایدک سوه جک ایدیکز سوه جک ایدیئر

(حکایه فعل وجوبی)

سوملی ایدم سوملی ایدک سوملی ایدی
سوملی ایدک سوملی ایدیکز سوملی ایدیئر

(حکایه فعل التزامی)

سویدم سویدک سویدی
سویدک سویدیکز سویدیئر

مصدر ثقیل مشبندن مأخوذ اولان حکایه فعللارینک صور

تصریفی

(حکایه ماضی شهودی)

یازدم ایدی یازدك ایدی یازدی ایدی
یازدق ایدی یازدیکز ایدی یازدیلر ایدی

(حکایه ماضی نقلی)

یازمش ایدم یازمش ایدك یازمش ایدی
یازمش ایدك یازمش ایدیکز یازمش ایدیلر

(حکایه مضارع)

یازرایدم یازرایدك یازرایدی
یازرایدك یازرایدیکز یازرایدیلر

(حکایه حال)

یازه بورايدم یازه بورايدك یازه بورايدی
یازه بورايدك یازه بورايدیکز یازه بورايدیلر

(حکایه مستقبل)

یازه جق ایدم یازه جق ایدك یازه جق ایدی
یازه جق ایدك یازه جق ایدیکز یازه جق ایدیلر

(حکایه فعل وجوبی)

یازملی ایدم یازملی ایدك یازملی ایدی
یازملی ایدك یازملی ایدیکز یازملی ایدیلر

(حکایه فعل التزامی)

یازیدم یازیدك یازیدی
یازدق یازیدیکز یازیدیلر

مصدر خفیفك مبتندن مأخوذ اولان روایت فعللرینك
صورت تصریفی

(روایت ماضی نقلی)

سومش ایمشم سومش ایمشین سومش ایمش
سومش ایمشز سومش ایمشکز سومش ایمشلر
(روایت مضارع)

سور ایمشم سور ایمشین سور ایمش
سور ایمشز سور ایمشکز سور ایمشلر
(روایت حال)

سوه یور ایمشم سوه یور ایمشین سوه یور ایمش
سوه یور ایمشز سوه یور ایمشکز سوه یور ایمشلر
(روایت مستقبل)

سوه جک ایمشم سوه جک ایمشین سوه جک ایمش
سوه جک ایمشز سوه جک ایمشکز سوه جک ایمشلر
(روایت فعل وجوبی)

سوملی ایمشم سوملی ایمشین سوملی ایمش
سوملی ایمشز سوملی ایمشکز سوملی ایمشلر
(روایت فعل التزامی)

سویشم سویشین سویشم

سویشم سویشین سویشلر

اشبو روایت فعللرینك ثقیلاری دخی هیچ فرقتز بو صولله
تصریف اولمغله انلرك آبروجه صورت تصریفی بیان

اولغا مشدر

مصدر خفیف مثبتدن مأخوذ اولان افعال شرطیه نك
صورت تصریفی

(ماضی شهودی شرطی)

سودم ایسه سودك ایسه سودی ایسه
سودك ایسه سودیکز ایسه سودیلر ایسه

(ماضی نقلی شرطی)

سومش ایسم سومش ایسهك سومش ایسه
سومش ایسهك سومش ایسهكز سومش ایسهلر

(مضارع شرطی)

سور ایسم سور ایسهك سور ایسه
سور ایسهك سور ایسهكز سور ایسهلر

(حال شرطی)

سوه یور ایسم سوه یور ایسهك سوه یور ایسه
سوه یور ایسهك سوه یور ایسهكز سوه یور ایسهلر

(مستقبل شرطی)

سوه جك ایسم سوه جك ایسهك سوه جك ایسه
سوه جك ایسهك سوه جك ایسهكز سوه جك ایسهلر

(فعل وجوبی شرطی)

سوملی ایسم سوملی ایسهك سوملی ایسه
سوملی ایسهك سوملی ایسهكز سوملی ایسهلر

(فعل التزامی شرطی)

سوسه م سوسه ك سوسه
سوسه ك سوسه كز سوسه ل
مصدر ثقیل مثبتدن مأخوذ اولان افعال شرطیه نك
صورت تصریفی

(ماضی شهودی شرطی)

یازدم ایسه یازدك ایسه یازدی ایسه
یازدق ایسه یازدیكز ایسه یازدیله ایسه

(ماضی نقلی شرطی)

یازمش ایسه م یازمش ایسه ك یازمش ایسه
یازمش ایسه ك یازمش ایسه كز یازمش ایسه ل

(مضارع شرطی)

یازر ایسه م یازر ایسه كز یازر ایسه
یازر ایسه ك یازر ایسه كز یازر ایسه ل

(حال شرطی)

یازه بور ایسه م یازه بور ایسه ك یازه بور ایسه
یازه بور ایسه ك یازه بور ایسه كز یازه بور ایسه ل

(مستقبل شرطی) *

یازه جق ایسه م یازه جق ایسه ك یازه جق ایسه
یازه جق ایسه ك یازه جق ایسه كز یازه جق ایسه ل

(فعل وجوبی شرطی)

یازملی ایسه م یازملی ایسه ک یازملی ایسه

یازملی ایسه ک یازملی ایسه کز یازملی ایسه ر

(فعلی التزامی شرطی)

یازسه م • یازسه ک • یازسه • یازسه ق • یازسه کز • یازسه ر
بوئرمر کبانک شبتلری اولوب منفیلری دخی بعینه ها انلر
کبی تصریف اولندینندن منفولک ایروجه صورت
تصریفلری بیان اولنما مشدر •

حکایه صیغه لری بسا اظدن برینک مضمونی شهود طریقله
بیان ایتکدن عبارتدر • صورت تصریفی بسا اظک مفرد
غائبه فعل اعانه نک ماضی شهودیسی علاوه اولنه رق
تصریف اولنور انجق حکایه ماضی شهودیده اصل فعل
تصریف اولنوب فعل اعانه نک مفرد غائبه ترکیب اولنه رق
قوللا نیلور •

(حکایه فعل وجوبیده) اصل فعلک (ها) سی و فعل اعانه نک
(الفی) حذف اولنه رق تخفیف اولنق و ثقیلارینک جمع
متکلملرند فعل اعانه نک ضمیر فعلیسی اولان کاف (قافه)
تبدیل قلمق لازمدر • سائرلرنده دخی بویه فعل اعانه نک
(الف) و (یا) سی حذف اولنه رق تخفیف جائز او اوب مثلا
یازردم • یازردک • یازردی • دیو تصریف اولنور انجق
بوصورتده اصل فعل ابله فعل اعانه برکله حکمنده اولدقن

ثقبلك جمع متكلمين زنده ضمير فعلى اولان كاف (قافه)
 تبديل اولنور . ياز مشدق . يازدق يازم يوردق . يازم جتدق
 يازم ليدق . كى اما خفيه قلزده حالى اوزره قالوب . مثلا سومشك
 سوردك . سوه جكدك سومليدك دينلور ويوقاروده بيان
 اولنديغى وجهله استانبول لسانجه (يور) اداى خفيه قلزده
 دخی على خلاف القياس ضمة ثقيله مسبوطة ايله
 او قونديغندن حاللك ثقبيلار زنده اولنديغى . كى خفيه قلزده
 دخی جمع متكلم (كافى) بو صورتله (قافه) قلب اولمق
 لازم كلور . سوه يوردق . كى

(حكاية ماضى شهوديده) دخی سائر لى كى اصل فعلك
 صيغه لى فعل اعانه نك مفرد غائبه تركيب اولمق
 جائز اولور انجق بو صورتده فعل اعانه نك (الف)
 و (يامى) تخفيف قلنق لازم اولور . وثقبيلارده جمع
 متكلم اداى اولان كاف (قافه) تبديل اولنور .

صورت تصرى سوديدك . سوديدى . سوديدك
 سوديدكز . سوديديلر . يازديدم . يازديدك . يازديدى
 . يازديدق . يازديدكز . يازديديلر .
 انجق بو صورت اكثر ياتكلمده قوللا نيلوب كتابته ك
 او قدر قوللانلر .

(حكاية ماضى تقليده) دخی بالكر فعل اعانه نك الفك حذفه
 تخفيف اولنديغى واردر . سومشيدى . يازمشيدى كى

روایت صیغہ لری بسائطدن بریک مضموننی نقل
 طریقہ بیان ایتکدن عبارتدر . اصول تصریفی بسائطک
 مفرد غائبہ فعل امانہ نک ماضی نقلی صیغہ لری علاوہ
 اولہ رق تصریف اولور . انجق ماضی شہودی نقلی
 طریقہ بیان اولہ مدیغندن روایت ماضی شہودی
 یوقدر . و بونلر دخی فعل امانہ نک (الف) و (یا) سی
 حذف اولہ رق تخفیف جائز اولور . فقط روایت فعل
 التزامیدہ (هاو) (الفک) حذفیلہ تخفیف واجبدر .
 شرط صیغہ لری بسائطک مضموننی دیگر برجلہ نک
 مضمونہ شرط قیلقدن عبارتدر . (شرط) برکلامہ
 دیگر برکلامی ربط ایتکدن عبارت اولوب اولیکسنہ
 (جملہ شرطیہ) دینلور کہ شرط صیغہ لرندن بریسی
 اولور . و ایکنجیسنہ جملہ جزائیہ دینلور . مثلاً
 (برومہ یہ کیدر ایسہ کشفابولورسین) دینلدکده کیدر
 ایسہ کشفابولورسین (جملہ جزائیہ اولور
 اصول تصریفی بسائطک مفرد غائبہ فعل امانہ نک صیغہ
 شرطیہ لری علاوہ اولہ رق تصریف اولور و بونلر
 حکایہ فعلاری کبی تصریف اولنوب انلرہ جاری اولان
 تخفیف و کافی (قافہ) تبدیل وسائر خصوصلر بعینہا
 بونلرہ جاری اولور .

(استطراد . یوق) لفظندن صکرہ دخی (ینہ) لفظی

کتوريلهرك (بوق ايسه) دینلور . و بعضا بوسورتده
 دخی الفک حذفيله تخفیف اولندهرق (بوغیسه) دینلور .
 و بعضا الفک ویاک حذفيله (یوقسه) دینلور . (قاعده)
 ماضی نقلی و مضارع و حال و مستقبل کرک حکایه و کرک
 روایت و کرک شرط صورتلرینک جمع غایب رنده ادا ت جمع
 اولان (لر) ک اصل فعله علاوه سی دخی جائز اولوب
 مثلا سومشلا ایدی . سورل ایدی . سورلر ایدی .
 سوه جکرلر ایدی و کذا سومشلا ایش . سورلر ایش
 سوه یورلر ایش . سوه جکرلر ایش . و کذا سومشلا ایه
 . سورلر ایه . سوه یورلر ایه . سوه جکرلر ایه دینلک
 جائز اولور . و بونلر دخی بعضا تخفیف اولندهرق مثلا
 سومشردی . سورلردی . سوه یورلردی سوه جکرلردی
 و کذا سومشلا مش سوه یورلر مش . سوه جکرلر مش
 و کذا . سومشلا رسه . سورل رسه . سوه یورل رسه
 سوه جکرل رسه دینلور .

فعل التزامینک حکایه و روایت صیغه لری بعضا شرط
 مقامنده استعمال اولورلر . نته کم «اگر بروسه یه کیدیدک چوق
 منفعت کوروردک» و «اگر قابلیجه لره دوام ایدیمش چوق
 فائده کوره جگمشم» دینلده کده (کیدیدک) و (ایدیمش
 صیغه لری . کبی و بونلر بعضا تمنی ایچون دخی قوللا نیلورلر .
 «کاشکی وقتیه او قومغه چالشیدم» و «کاشکی تحصیلده
 بولینیشمز . ترکیبلرنده اولان (چالشیدم) و (بولینیشمز)

صیغه لری کی وبعضا فعل التزامی شرطی دخی بوبله تمنی
معنا سنده قولالایلور . * آه بوسنده روسه به کتسم *
تر کیننده اولان (کتسم) صیغه سی . کی . بعضا تعظیم
ایچون امر مقامنده بوفعل التزامی شرطی قولالایلور .
نتکم * شو مکتوبی یاز بکز * . قامنده * یاز سه کز *
* و افندیمز شو مسوده بی تصحیح پیور سون * . مقامنده
(یور سه * دبلدیکی . کی

* مشور شتی *

* فعل مقاربه * معنای مصدر ینک وقوعنک قوه قر بیده
کلمه دلالت ایدن صیغه در نته کم دوشه یازدی دینلور که
از قالدی دوشه ون دیکدر . بونده قاعده اولدر
فعل التزامینک مفرد غائبی (یاز مق) ماده سنک ماضیلر یله
بانتر کبب تصرف اولنور . و بونک ماضیلرندن بشقه
صیغه لری کلز

(فعل مقاربه نک ماضی شهودیسی)

سوه یازدم	سوه یازدک	سوه یازدیلر
سوه یازدق	سوه یازدیکز	سوه یازدیلر

(فعل مقاربه نک ماضی نقلیسی)

سوه یازشم	سوه یازمشین	سوه یازمش
سوه یازشز	سوه یازمشکز	سوه یازشزلر

(فعل استمراری) زمان ماضیده فعلک استمرار اوزره
وقوعنه دلالت ایلیان فعلدر که فعل التزامینک غائب

صیغه سی (کک) ماده سنک ماضی نقلیه ترکیب
ایدرک . ایده کیشم ایده کیشین . ایده کیش
ایده کیشز . ایده کیشکز . ایده کیشلر .
(قاعده . چیقماق) مصدر ینک فعل التزامیدنک غائب
صیغه سی (کک) ماده سنک ماضی شهودیه ترکیب
ایدرک (مقاجاه) معنائی افاده ایدر . نته کم چیقماق کلدی
دیلور که آنسزین کلدی دیمکدر .

* مصادر زمانیه * یعنی زمانی متضمن اولان مرکب
* مصدرلر . اولوق * ماده سی ماضی نقلی و مضارع
و مستقبل ایله ترکیب ایدرک حاصل اولان مصدرلر در که
ازمنه ثلثه دن برینی متضمن اولورلر . چونکه مصدرلر
زمانه دلالت اینتزلر . انجق مذکور فعل عام ماضی
نقلی ایله ترکیب ایتد کده زمان ماضی بی و مضارع ایله ترکیب
ایتد کده زمان مستقبلی شامل اولور . سومش اولوق
ویازمش اولوق . سور اولوق . و یازار اولوق سومجک
اولوق و یازه جق اولوق . کبی واشبو مصدرلر دخی سائر
مصدرلر کبی * اولوق * فعلنک تعصیفیه تصریف
اولورلر . بونلرک بسیط صیغه لری اولدینی کبی
مرکب صیغه لری دخی قوللانیلور . و بونلرک مثبت
و منفی اولسی دخی مذکور * اولوق * فعلنک
مثبت و منفی قلمسه ایله اولور * ربط صیغه لری *
مضمونلری دیگر جمله نک مضمونه مربوط اولورق

فی

فوالانیلان صیغه زدر بوئزده بش نوعدر نوع اول
(صیغه شطویه) در که ماده اصلیه (واو) بله (یا)
علاوه سیله حاصل اولوب صیغه زک ادا تری تکرر ایتیمه رک
ایکی فعلی بر برینه ربط ایله کلامه حسن و یرمک ایچون
استمه ار اولور و بو صیغه عطفه ک مایلندده بوان
صیغه قنخی زمانه دلالت ایدر ایسه آند. دخی اول زمان
اعتبار اولور . مثلاً کلوب کندی دینلد کده کادی
و کتدی دیمک اولوب بوراده فعل ماضی شهودی
نوعندن اولور و کلوب کیدر دینلد کده کلور و کیدر
معناسنه اولوب (کلوب) مضارع اولور و کلوب
کیدر جک دینلد کده کله جک و کیدر جک دیمک اولور
(کلوب) مستقبل اولور .

نوع ثانی (صیغه تعقیبه) در که ماده اصلیه به (یا)
و حقیقلرده (جک) و ثیللرده (جق) علاوه سیله حاصل
اولورق شرط واقع اولوب جزا واقع وله جق فعلک آبی
تعقیب ایتسنه دلالت ایدر . انجق بو صیغه دائماً غائب
مقاندده فوالایلور . کلجک اولجق کبی .

نوع ثالث (صیغانتهاثیه) در که ماده اصلیه به (نجه)
ادنی علاوه سیله اولوب بر خصوصک مدت انتهاثی
بیان ایدر سو نجه . یار نجه . کبی و اثر یا بوکاداتنها
اولان (به دک) (ویه) و (قدر) لفظلری علاوه اولور .

ح

ح

واولخالده (نجده) مك آخرنده اولان هاى رسميه حذف
اولنور . سونجيه دك وسونجيه قدر . كې وبعضا صيغه
انتهايه صيغه تعقيبيه مقامنده دخى قوللايلور . نته كم
« افدى سوزه باشلنجده هر كس لقردى بى كسدى »
دينلديكى كې . وبويه تعقيبيه معناسنه اولديغى حالده
مشكلم ومخاطب مقامنده دخى قوللايلور نته كم « بن
اوتورنجده او قاقوب كندى » و « سن بويه سويلنجده بزه
غيرى سوز قالدى » دينلديكى كې

نوع رابع (صيغه ابتدائيه) در كه فعل التزامينك مفرد
غائبه (لى) علاوه سيله اولوب اول فعلك ابتدائى
وقوعندن تكلم زماننه دك ديكر بر فعلك على الدوام
واقع اولديغى افاده ايدر واكثريا بونك آخريته (دنبرو)
لفظى علاوه اولنور . نته كم « درسه باشليه ليدنبرو
بركون فوت ايتدم . دينلديكى كې وبعضا (برو)
علاوه اولنور . كيدلى برو كې .

نوع خامس (صيغه توقيتيه) در كه ماضى شهودينك
جمع متكلمنه (جه) علاوه سيله اولوب شرط واقع اووره
ومضمونى هرنوقت واقع اولسه مضمون جزانك دخى
بهر حال واقع اوله جفنى بيان ايدر . « بن سكا نصيحت
ايتدجكه كوچنورسن » و « سن درسه چالشدجقه سنى
هر كس سور » جمله لرنده اولان (ايتدجكه) و (چالشدجقه)
صيغه لرى كې .

بولنردن بشقه برده « صیغه صله » واردر که ماضی
 شهودینک جمع متکمله مستقبل مفرد غائب صیغه لری
 اولوب بعضا مصدر و بعضا صفت مقامنده قوللانلورلر
 بوضورتده اسملر کبی احوال اربعمده تصریف اولنورلر
 آخرلرینه ضمیر اضافی دخی علاوه اولنور . وانلر دخی
 اعمده معلومدهسی اوزره احوال اربعمده تصریف
 ولنورلر و ماضی شهودیده جمع متکلم اولان « کاف »
 بله « قافک » حر که لندیکی برلرده انلرده انلردن اول برده
 یا « زیاده قلنور . سودیکی یازدیغی . کبی انجیق صیغه
 ن کوره مصدر معنائنده استعمال اولندقدده عینیه مصدر
 ناسنده اولوب بلکه زائد اوله رق اول فعلک تحق
 قوعنی دخی افاده ایدر سودیکی معلومدر . یازه جنی
 زومدر . کبی که سومش اولدیغی و یازمش اولدیغی
 نک اولور اما صفت مقامنده قوللانلر قلری وقت برجله
 و صوفه صفت واقع اولمش اولسه هر نه معنایی افاده
 رسه صیغه صله دخی اول معنای ترکیبینک اجمالی افاده
 ر . مثلاً « کتدیکم بری کوردکی » دینلده اول بری
 ردکی که بن اورایه کتتش ایدم دیمک اولور . و « انلر قلم
 قلمی مسوده بی مطالعه ایتدکی » دینلده او مسوده بی
 اله ایتدکی که انلر قلمه المشلردر دیمک او اور . و « سنک
 هجکک بریک اوزا قدر و یازه جفک یازی عایت چوقدر .

دینلده اوره که سن اورایه کیده جکسین و او یازی که سن اتی یازه جقسن دیمک اولور . ووصیفه صله بر وجه محرر مصدر بسیط لوده جاری اولدیغی کی مصدر مرکبلرده دخی جاری اولور . خسته لندیکی قاجیلندیغی یازه ییلدیکی یاز و ویرد کلری . ممنون اولدیغی . یازمش اولدقلری . کی و کذا بسیط صیغه لوده اولدیغی کی مرکب صیغه لوده دخی جاری اولور انجق (ایدی) لفظی بوضو رتده اکترا (واو) ایله قوللانیور . یازمش ایدو کم . یازه جق ایدو کم کی مصدرک آخرینه (د) لفظی علاوه اولندقدنصرکه (ایدی) یا (اولمق) و یا خود (بولمق) ماده لایله بالترکیب یاپیلان صیغه صله زمان حالی متضمن اولور . یازمقده ایدوی یازمقده اولدیغی . یازمقده بولندیغی کی

بحث ثالث فروع فعل یاننده در

فرع فعل درت قسمدر . قسم اول (اسم فاعل) ایله (اسم مفعول) در که ماده اصلیه یه (الف) و (نون) علاوه سیله اولوب معنای مصدری ایله متصف اولان شیئه دلالت ایدرلر . انجق اسم فاعل معلومدن واسم مفعول مجهولدن مشتق اولور . و آخرلینه (لر) علاوه سیله جمعلنورلر . ذکر اولنان (الف) بعض ماده لک یا کز جمعنده حذف اولنور . اولان اولنلر کی بعض ماده لرکهم مفردنده و همد جمعنده حذف اولنور چکن چکنلر . کی

(تنبیه) ماده اصلیه نك آخرى متحرك اولان یرلده (الف)
 و (نون) دن ارل برده یاز یازده قلنور سوبك سوبلیسان
 • اراق ارایان • اریك ارییان • اوقومق او قویان • کبی
 منقیر مقلعا و قیلندیر • سومامك سومیان • سولامك
 سولیان او قونق او قونمیان • کبی
 (فاعله) اسم فاعلک بر صیغه مخصوصه سی دخی وارد رک
 ماده اصلیه به (یحی) علاوه سیله اولور •
 سوبیحی • یازییحی • کبی و آخری متحرك اولان یرلده
 بر (یا) هار یازده قلنور سوبلییحی • ارییحی او قوییحی
 ارییحی • کبی بوصیغه اکثر یا اسم فاعلک موصوفی
 بر صنف مخصوص اولان یرلده قولانیلور •
 (اسم مفعولک) دخی معلومندن مشتق بر صیغه مخصوصه سی
 وارد رک معلومک مصدر تخفیفی صیغه سیدر • یازمه باصمه
 کبی • انجق بوصیغه سماعی او اوب مطردا هر ماده دن
 کلمه بعضا ماضی نقلی و مضارع و مستقبل صیغه لری صفت
 اوله رق قولانیلور • معلوملری اسم فاعل مجهوللری
 اسم مفعول مقامنده کلور • نته کم «بونی یازمش یا خود
 یازر • باحو دیاره جق وارمی «دینلور که یازان دینکدر
 و «کاش آدم وارمی و کلور و قوغنده و کاشک سینه»
 دینلور که جلا سی کلان معناسنه اولوب انجق هربری
 بر زمان مخصوصی اشارة ایدر •

صفت افراطیہ قبیلنیدن اولہ رق (مبالغہ اسم فاعل)
 دینلان برطاقم اسم فاعلر دھا وارددر کہ ادات مصدرک
 (میمی) حذف او انوب کاف ایله قاف مفتوح قلند قد نصکرہ
 بردہ (نون) علاوہ سہیلہ اولور • اشکن وصولوغن •
 کبی کہ زیادہ ایش۔ یدیمچی وزیادہ صولویمچی دیمکدر •

ویا خود مذکور کاف ایله قاف یکسور قلند قد نصکرہ بر
 (جیم) علاوہ سہیلہ اولور • بلکچ • وطالغج کبی کہ
 زیادہ بلیمچی وزیادہ طالیجی دیمکدر

قسم ثانی (صفت مشبہہ) صیغہ لریدر • بونلر برطاقم
 صفات ششتمہ در کہ بعضیلری اسم فاعل و بعضیلری
 اسم مفعول معنا نہ اولور • انجق بونلرک صیغہ لری دخی

سماعی اولوب مطردا ہر مادہ دن کلز • اکثر یا مستعمل اولان
 وزنلر بونلردر • دلیک • اچیق • یتک فرق • چوزک
 صولاق • کسکین • طالعین • یشکین • صیغین • دوشکون

بورغونو بعضا ادات نسبت علاوہ سہیلہ دخی صفت مشبہہ
 یاپیلور • یازیلو • یاقیشقلی • او قوناقلی • سوکیلی سویملی
 • کبی قسم ثالث (حال ترکیبیدر) کہ اجرای فعل عندندہ

فاعلک بولندیغی حالی بیا ایدن صیغہ اولوب فعل التزامینک
 مفرد غائبک آخرینہ خفیفلر دہ (رک) ثقیلار دہ « رق »
 علاوہ سیلا او اور • خوبلنہ رک کنابی او قویہ رق کاسی کبی

یونلردن بشقه لسان عثمانیده سوزی و چالغی و زنلرنده اسم
آلتیر یعنی فعله آلت اولان شیئه دلالت ایدن صیغه لر وارد
انجق یونلردنخی سماعی اولدقدن بشقه پک نادر در

فصل ثانی افعال فارسیه بیاننده در

فارسی نیک اصل مصدر لری لسان عثمانیده مستعمل اولوب
انجق حاصل مصدر لری قوللانیلور که فارسی امر حاضر
لرینک آخرینه بر (شین) علاوه سبیل اولور دانش و روش
کبی واسم مصدر لری قوللانیلور • خرام و رفتار • کبی
و کرک حاصل مصدر لرو کرک اسم مصدر لراحوال اریه ده
سائر اسملر کبی تصریف اولنور • ذوات افعالندن دخی
بالکزامر حاضر لری وصف ترکیبی یایلق ایچون قوللانیلور
نکیم صفت بابنده مرور ایلدی • فرغ فعللرندن نادرا
اسم فاعل لری استعمال اولنور (دارنده) طوتان (رونده)
کیدن (خواننده) او قویجی (سازنده) چالچی • کبی
وبعضا اسم مفعول لری دخی استعمال اولنور • (پسنیدیه)
بکنیلان (بسته) بغلنش (شکسته) قیرق • کبی وبعضا
فارسی اسم مفعوللر ایله دخی وصف ترکیبی یاییلور •
(داشکسته) کبی که قلبی قرق دیمکدر • واشبو اسم
مفعول صیغه سی کلمه نیک آخرینه (ها) علاوه سبیل اولوب
فارسی نیک اسم مفعوللر ایله ماضی نقلی لری بیاننده مشترکدر •
ولسان عثمانیده ماضی نقلی معناسنه دخی استعمال اولنوب
بعضا انلر ایله وصف ترکیبی یاییلور • نکیم (رخسوده)

دینلور که بوز سورمش و بوز سورن دیمک اولور .

❖ فصل ثالث افعال عربیه بیانده در

هری مصدر لر لسان عثمانیده پک چوق استعمال اولنورلر .
 شویله که اسم مصدر مقامنده طوتیلوب ایتمک . ایلمک
 قلیق . فعللریله ترکیب اولنهر ق قوللانیلمور . کرم ایتمک
 عنایت ایلمک . قبول قلیق . کبی و تهظیم مقامنده
 (بیور مق) فعلیله ترکیب ایدرلر . احسان بیور مق . کبی
 و بومصدر مرکبلر دخی سائر مصادر ترکیه کبی نصرف
 اولنهر ق اصول سابقه اوزره ذوات افعال ترکیه یاپیلور
 و بعضا حاصل مصدر اولهر ق استعمال اولنورلر . تکبیم
 « خواجه نیک شوافاده سنه باق » ترکیبنده اولان (افاده)
 لفظی کبی و صورتده سائر اسماء عربیه کبی احوال اربعه ده
 تصریف اولنورلر . و بعضا مصدر اصل اولهر ق
 قولانیلمورلر . تکبیم « بونی افاده ممکن دکلدر » عباره سنده
 اولان (افاده) لفظی . کبی و صورتده دخی سائر اسملر کبی
 احوال اربعه ده تصریف اولنور . انجیق قاعده فارسیه
 اوزره اضافت تقدیرنده اکثر یا متعدی اولان مصدرلر
 مفعولنه مضاف اولورلر افاد حال و ازاله کدر . کبی
 و نادر ابعضیلری اسم فاعل معناسنه اولور . تمام اولدی
 کبی که تام اولدی دیمکدر . و یا خود اسم مفعول معناسنه
 اولور . تکمیل اولدی کبی که مکمل اولدی دیمکدر

الحق اسم فاعل یا خود اسم مفعول معنای کلمه سماعی
اولت هر مصدر بویه استعمال اوله مناسبت
مستعمل و مشهور اولان مصدر لک و زلزلی بونلدر
قُلْ . فَسَقِ . تُفْغَلْ . طَلَبَ . صَفَرَ . سَلَامَ . قِيَامَ . سُؤَارَ
دُخُولَ . قَبُولَ . دَعْوَى . شُورَى . حَرَمَانَ . خُسْرَانَ . لِعَانَ
رَحْمَتَ . رَفْعَتَ . نُصْرَتَ . عَظَمَتَ . سَعَادَتَ . دِرَايَتَ .
سَهْوَاتَ . مَرَحَّتَ . نَجْمَتَ بونلر مصادر اصلیه اولوب سلام
قیام . - ؤال . سعادت . درایت و زلزلیك وسط لرنده اولان
الفلر ایله دخول قبول . سهوالت و زلزلیك و سهوالت لرنده
ولان و اولر و مَرَحَّتَ ایله نَجْمَتَ ار لرنده اولان میمر
حروف زائده و دعوی ایله شهورانك یا صورتنده اولان
الفلر ایله بعض لرنك آخر لرنده اولان تالار علامت نأیتلر
وجهه سَنَكْ مَا . اصلیه سی اوچ حرفدن عبارتدر .
(فائده) مَا . اصلیه ك حرف اخیری (و او) (باخو) (یا)
اولور سه . فَعَالٌ . فَعَالٌ . فَعَالٌ . و زلزلیك و او ایله یا ف
زائده دن صکره واقع اولوب قاعده عربیه ار زره (همزیه
قلب اولور لصفاء خفاء کبی الحق لسان عثمانیده بو همزیه
نصف اولوب قاعده فارسیه او زره اضفت تقدیرنده
بعضات لفظ اولور . صفاء قلب کبی تنکیم اسم باینده
مره را ایشدر

مصادر مذکوره سماهی اولوب هر ماده استیلان وزن اوزره
 قوللانیله مزه مثلا نصر ماده سی نصرت وزنی اوزره ورحم
 ماده سی رحت ورحجت وزنلری اوزره کلوب سا ووزنلر
 اوزره قوللانیله مزه . بومصدرلرک ماده اصلیه سنه
 بعض حرفلر علاوه سیله دهها طقوز درلو مصدرلریا ییلور
 اولکیسی (افعال) وزیدر که ماده اصلیه نک اولنه
 بر (همزه مکسوره) و آخرندن اقدم بر (الف) علاوه سیله
 اولوب اکثر یا بو وزن لازمی متعدی قیلر . ایشتمک معناسنه
 سمع ایله ایشندرمک معناسنه اسماع کبی واکر ماده اصلیه نک
 اولی واو یا خود همزه اولور سه (یاه) قلب اولنور .
 وجوبدن ایجاب اجر تدن ایجار کبی . واکر ایکنجی حرف
 واو یا خود یا اولور سه انلر حذف اولنور ق آخر کلمه
 (تاء تأنیت) کتور یلور . عودتن اماده بیلدن اماله کبی
 ایکنجی (تفعیل) وزیدر که ماده اصلیه نک اولنه (تا)
 وایکنجی حرف تدنصکره (یا) علاوه سیله اولوب بودخی
 اکثر یا لازم لری متعدی قیلر تکمیل . کبی و بعضا مذکور
 (یا) کتور لمیه رک آخرینه تاء تأنیت علاوه اولنور .
 تکمله کبی و آخرند (واو) یا خود (یا) یا خود (همزه)
 اولان ماده لر دایما بو وزن اوزره قوللانیلور . و . و او دخی
 « یا » به قلب اولنور . صفوتدن تصفییه . رضادن ترضیه
 برودن تبرئه کبی و همزه بی « یا » به قلب ایله تبریه دیمک

دخی جائز در مادهٔ اصلیه نك ايكنجی و اوچنجی حرفی
برجنسیدن اولوبده بووزن اوززه ككده اولكینك
حرکه سی ماقبلنه ویریلرلك ادغام اولنور . تته کبی که
بر مقتضای اصل تته اولوب میك حرکه سی (تا) به
نقل اولندقدنصکره میلر ادغام اولمشدر .

اوچنجیسی (مفاعله) وزیدر که مادهٔ اصلیه نك اولکی
حرفندن اول (میم) و صکره (الف) و آخربنه (تاء تأنیث)
علاوه سیله اولوب اکثر یا اشتراك معناسنی افاده ایدر .
قوللشمك معناسنه مقاوله . کبی و بعضا بومعنایه اوله رق
(فعال) وزنی قوللائیلور . مقالله معناسنه قتال . کبی
واکر مادهٔ اصلیه نك آخری (واو) یا خود (یا) اولوسه
مفاعله وزنده (الفه) قلب اولنور جزادن مجازات کبی
که مقتضای اصل وقاعده مجازیت در واکر ایکنجی
و اوچنجی حرفی برجنسیدن اولور سه ادغام اولنور
مضاده کبی

دردنجیسی (انفعال) وزیدر که مادهٔ اصلیه اولنه (همزه)
ایله (نون) و ایکنجی حرفندن نصکره (الف) زیاده سیله
اولوب دائماً مطاوعت معناسنه لازم اوله رق قوللائیلور
قیرمق معناسنه کسر ایله قرلمق معناسنه انکسار کبی
بشنجیسی (افتعال) وزیدر که مادهٔ اصلیه نك اولنه
(همزه) و اولکی حرفندن نصکره (تا) و ایکنجی حرفندن نصکره

الف علاوہ سبیلہ اولوب بودخی اکثریا مطاوعت
معناسند در طویل بق معناسندہ جمع ایله طویل بق معناسندہ
اجتمع کی و بعضا بومادہ لردہ (نادالہ) قاب اولنور
ازدواج کی واکرمادہ اصلیدنک اولی (وار) (یا)
او اورسہ (تا) یہ قلب اولنوب ذکر اولنان تلغزئدہ ایله
ادغام اولنور لر و سمدن اتسام کی

التنجیسی (تفعل) و زیدر کہ اولنہ (تا) زیادہ قلندرق
و ایکنجی حرف تشدیدانہ رک او قونوب اکثریاتنہ ل بزنگ
لازمی اولہرق قوللائیلور او کرتمک معناسندہ تعلیم ایله
او کرتمک معناسندہ تلم کی واکر آخری (یا) او اورسہ وسطی
مکسور قلنوب (یا) مد اولنور و قابہ دن ترقی کی واکر
(واو) او اورسہ بودخی (یا) یہ قلب او اندرق بوصورتلہ
قوللائیلور ترجی کی

یدنجیسی (تفاعیل) و زیدر کہ مادہ اصلیدنک اولکی
حرفندن اول (تا) صکرہ (الف زیادہ سبیلہ اولوب اکثریا
اشترک ایچون قوللائیلور او اور شفق معناسندہ تضارب کی
وآخرندہ (واو) یاخود (یا) اولنلربینہ تفعل و زنی کی
قوللائیلور تراضی و تساری کی واکر ایکنجی و اوچنجی
حرفلری برجندن او اورسہ ادغام اولنور تضاد کی
سکرنجیسی (افعال) و زیدر کہ اولنہ (ہمزہ) و آخرینہ
(الف) و حرف اخیر جندن دیگر بر حرف علاوہ سبیلہ

اولوب دائماً لازم اوله رق قوللا نیلور اکر یلاک معناسنه
اعوجاج • کی

طقوز نخیه (استعمال) وزیدر که اولند (همزه) وسین
(تا) وایکجی حرف ذنصکره (الف) علا و سبله اولوب
اکثر یا سؤال و طلب معناسنی افاده ایدر مدد استک معناسنه
استمداد • کی واکر ماده اصلیدنک اولی (واو) یاخود
(همزه) ا اورسه (یاه قلب اولنور • وجوبدن استیجاب
اجرتدن استیجار • کی واکر ایکجی حرفی (واو) یاخود
(یا) اولور سه افعال وزنی کی بونده دخی (واو) و (یا)
حذف اولنور آخر کلمه (تاء تأنیث) کتوریلور •
استفاده • کی

(قاعده) افعال و انفعال و افعال و استفعال و زتلرنده
حرف اخیر (واو) یاخود (یا) اولدقه قاعده عربیه
اوزره (همزه) یه قلب اولنور • ولسان عثمانیده همزه دخی
حذف اولنوب صفا و حفا قبلندن اوله رق افضا انقضا
استحیا • ذیلور • حرف اخیری همزه اولان کلمه لر دخی
بوله در • برؤدن ابرا • کی

ذکر اوائمان مصار اصلیه دن و صورته طقوز وزن مشق
اوور انحق وجه اشتقاقی سماعی اولوب هر ماده استنبلان
وزن اوزره قوللا نیله من ثللا و دندن اماده مشق اولوب
تعریف قوللاناز • ورواجدن ترویج کلوب ارواج کلنز

عربینک ذوات افعالی لسان عثمانیده مستعمل دکلدر .
 اما فروع افعالی مصدرلری کبی پک چوق استعمال
 اولندیغندن انلرک اصول اشتقاقی بوراده بیان اولنور .
 مصادر اصلیه نك اسم فاعللری اکثریا (فاعل) وزنده
 کلور . کتابت ایله کاتب . کبی واکر ایکنجی حرفی (واو)
 یاخود (یا) اولورسه (همزه) به قلب اولنور . قول ایله
 قائل میل ایله مائل . کبی واکر حرف اخیری (واو)
 اولورسه (یا) به قلب اولنور . غزو ایله غازی کبی
 واکر ایکنجی و اوچنجی حرفلری برجنسدن اولورسه
 ادغام اولنور . دلالت ایله دال . کبی و بعضا (فاعیل)
 و (فعول) و (فعال) وزنی اوزره کلور . شفقت ایله
 شفیق . کتم ایله کوم . حل ایله حال . کبی
 واسم مفعوللری (مفعول) وزنی اوزره کلور مکتوب کبی
 واکر ایکنجی حرفی (واو) اولورسه حذف اولنور . قول ایله
 مقول کبی واکر (یا) اولورسه (واو) حذف اولنوب (یا) نك
 ماقبلی مکسور قلنور . بیع ایله مبیع کبی واکر حرف اخیری
 و او اولورسه ایکی و او ادغام اولنور . مدعو کبی واکر یا
 اولورسه اسم مفعول و او ی دخی یا به قلب اولنور . و ماقبلی
 مکسور قلنوب ادغام اولنور . هدایتدن مهدی . کبی
 (تنبیه) بویه آخرنده ادغام واقع اولان کلدلرک بعضا تخفیف
 و بعضا تشدید ایله او قوندیغی یوقاروده بیان اولنمشدر .

ذکر اولنان مصادر اصلیه وزنلرندن مأخوذ صفت مشبهه لر
دخی قوللایلور . انجق عربینک صفت مشبهه لری دائماً
اسم فاعل معنا سنه در . وانلر دخی سماعی اولوب بر قاعده
نخستنده دکلدر . حسندن حسن . قبحدن قبیح . سیادتدن
سید . کبی

واسم آلتر (مفعول) و (مفعول) وزنی اوزره کلور . مسطر
ومفتاح کبی

عرییده برده اسم مکان واردر که (مفعول) وزنی اوزره کلوب
فعلک محل وقوعنی بیان ایدر . انجق ماده اصلیه نک
ایکنجی حرفی بعضیلرنده مفتوح و بعضیلرنده مکسور
اوقنور . مکتب مسقط . کبی و بعضا بونلرک آخرینه
(تأانیث) دخی علاوه اولنور . مسئله . کبی

اما مصادر تسعة مذکوره نک هر برینک اسم فاعل لری ایله
اسم مفعول لری دیگر صورتده اولدیغندن هر بریسی بوراده
بر تفصیل بیان اولنور . شوبله که افعالک اسم فاعلی
مفعول و تفعیلک مفعول . و تفعیلک متفعل . و تفاعل متفاعل
و افعالک مفعول . و تفعیلک متفعل . و تفاعل متفاعل
• و افعالک مفعول • و استفعالک مستفعل • وزن لری اوزره
کلور • و بونلرک آخر لرینک ماقبلی مفتوح قلندقدده اسم
مفعول اولور . انجق مفعول وزننده ادغام بولندیغندن
اسم فاعلیله اسم مفعول بر صیغه اوزره کلور

و کذا مفاعله الیه تفاعل و انفعال الیه افتعال و زلزله دخی
 ماده اصلیه مک ایکنجی و اوچجی حرفلری رجس۔ دن
 اولدوقده اسم فاعل الیه اسم مفعول صیغدری متحد
 اولور۔ مضا۔ دن۔ مضاد و تضاد۔ دن۔ متضاد و انسداد۔ دن
 مسد و اش۔ تداد۔ دن۔ مشد۔ کبی افسان، زنده دخی
 ادغام واقع اولور۔ لیکن اسم فاعل الیه اسم مفعول
 صیغدری ینه کسر و فتح الیه فرق اولور۔ مصر
 مصر۔ کبی استفعال و زنی دخی بوله در۔ مستحق
 مستحق کبی۔ و کذا افتعل و رنده دخی ماده اصلیه مک
 ایکنجی حرفی (واو) یا خود (ما) اولدوقده اسم فاعل
 الیه اسم مفعول صیغدری متحد اولور۔ اختیار۔ دن
 مختار کبی که بوصیغه دخی هم اسم فاعل و همده اسم مفعول
 اولور۔ اوزار۔ تسعه مذکور مک بهضیلرند و و الیه
 یار یا خود همزه بولمقی حسـ بیله اعلال اولدولرند اسم
 فاعل الیه اسم مفعول لرینک دخی هیئتلری تعبیر اولمعله
 انلرایچون اشبو جدول وضع اولمشدر۔

(مصدر)	(اسم فاعل)	(اسم مفعول)
--------	------------	-------------

ایجاب	موجب	موجب
-------	------	------

افاده	مفید	مفاد
-------	------	------

افتا	مفتی	مفتی
------	------	------

ایمان	مؤمن	مؤمن
-------	------	------

انشا	منشی	منشا
تنبیه	منشی	منشی
مکانات	مکافی	مکافی
اقتضا	مقتضی	مقتضی
نمنی	ممنی	ممنی
تبادی	متمادی	متمنی
استفاده	مستفید	مستفاد
انشا	مستثنی	مستثنی

اسم فاعل و اسم مفعول در دخی سائر صفتلر کبی ایتک . ایلک .
 قلیق . بیور مق فاعل ایلله مرکب او اورل نائل ایتک .
 مسعود ایلک متمم قلیق . ممنون بیور مق مستفید اولق . کبی
 و و نلر دخی سائر صادر مرکبه کبی تصریف اولورلر .
 و آخر لر بند «تأنیث» علاوه سبله مؤنث اولورلر . شاعره
 مفیده کبی و مطردا جمع مذکر سالم و جمع مؤنث سالم
 صیغه سبله جمعلنور . و فاعل و زننده اولان اسم فاعلاری
 فعل و فعال و فعله و زنلری اوزره دخی جمعلنورلر . کامل ایلله
 کمل و حاسد ایلله حساد و طالب ایلله طلبه . کبی و اکثر یا مؤنث
 «فواعل» اوزره جمعلنور . حادث ایلله حوادث کبی
 باب خامس ادوات بیانده در

ادوات کلمه لری . یاخود جمله لری برینه ربط ایدن و یاخود
 منسارینه خصوصیت زائده و برن لفظلر در . اقسام

مختلفه سی اولدیغندن بوراده بر تفصیل طلق طاقم بیان
اولنور .

❖ فصل اول ادات ترکیه بیانده در ❖

روابط «اوزره . اوزرینه» ادات استعمالدر که بر شینک
اوستی دیمک معناسنی اشعار ایدر لر . بونلرک قاعده سی
«اوزره» لفظی مجردله و «اوزرینه» لفظی مضاف الیهله
علاوه اولنور . بو حال اوزره . بو حالک اوزرینه کی انجق
ضمیر ایله اسم اشارت لر بو حالده دائماً مضاف الیه صورتده
ایراد اولنده رق «اوزرینه» لفظی ایله قوللانیلوب مجرد
کنور یلرک اوزره ایله قوللانلر . مثلاً نک اوزرینه و بونک
اوزرینه دینلوب . او اوزرینه . بو . اوزرینه دینلر .
«قاعده» اوزره . لفظی مصدرله علاوه اولندقد شرت
معناسنی شامل اولور . نه کم «وقومق اوزره مأمور اولدی
دینلور که او قومق شرطیله دیمک اولور . و به ضا زمان
استقبالی زمان حاله تقریب ایدر نه کم «کتک اوزره یم»
دینلور که همان کیده حکم دیمک اولور .

(ایچون) ادات تعلیلدر که بر حکمک علتی اولان شینک
آخزینه علاوه اولنور نه کم (فلان مصلحتی رجا ایچون
کدم) دینلر کده متکلمک کلمسنگ علت و سببی رجا اولدیغنی
افاده ایدر .

(ایکن) ادات حالدر که بر جمله نک مضمونک حال ترکیبی

اولسنی افاده ایدر . مثلا « بن سکا مخلص ایکن سن بنی
فتابلله دك » دینلور که بن سکا مخلص اولدیغم حالده دیمك
اولور .

« ایله » مصاحبت واستعانه ادا تیدر که علاوه اولندیغی
اسم ایله برشینك برابر اولدیغی افاده ایتدکده مصاحبت
معناسنه اولور « خواجه ایله چیقدم » کبی که خواجه ایله
برابر اولدیغی افاده ایدر بو صورتده بعضا تا کیدا ایچون
« ییله » لفظی کتور یلور . « خواجه ایله ییله » کبی که
خواجه ایله برابر دیمك اولور و وساطت و آیت معناسی
افاده ایتدکده استعانه معناسنه اولور . مثلا بچاق ایله
کسدم دینلدکده بچاق و سا طئیه کسدم دیمك اولوب
استعانه ایچون اولمش اولور . و بعضا ابتداسنده اولان
« الف » و « یا » حذف اولنور . نته کم قلم ایله یرنده « قلمله »
دینلور . اما بالکز « الفک » حذفیله استعمال جائز دکدر .
مثلا قلم ایله مقامنده قلمله دنیله بیوب « قلمیله » دینله مز .
زیرا قلمیله لفظی قلمی ایله ترکیبندن محققدر و اکثر یا بویله
محقق اولدیغی حالده . صدر لره علاوه اولنوب تعلیل
معناسی افاده ایدر . و اول حالده صدر ثقیلک قافی « غینه »
تبدیل اولنور . سو مکه یازمغله کبی انجیق آخرنده های
رسمیه اولان کلمه لر د بالکز الفک حذفیله تخفیف اولنور .
بلطه یله کبی

« برله » بودخی ادات مصاحبتدر . اما اکثر یاسیبت معناسنه
 قولانیلور . اینک برله یا بق برله کبی
 « ایـدی » ادات تفصیلدر که مابعدند کی جمله نک
 ماقبلنده کی جمله بی تفصیل ایده جکی افاده ایدر .
 (چاق) ادات غایتدر که بر حکمک نهایت بوالدیغی شـیـئـک
 ارایه کتوریلور . واولخالده آخرینه . های رسمیه علاوه
 اواندقدنصرکه (دك) ویاخود (دکین) اظہری کلور .
 (چاق بغداده دك یاخود بغداده دکین) دینلیدی کبی
 واکثر یاچاق لفظی کتورلمیہرک بونلرایله اکتفا اولنوب
 مثلا بغداده دك وبغداده دکین دینلور . وبعضا بونلرک
 برینه (قدر) لفظی کتوریلور . بغداده قدر کی
 (دن) ادات بیان اولوب آخر کلمہ یه علاوه اولنور نندکم
 (مجلس معارفی اعضا سندن فلان بندلری بروسه دن کلدی)
 دینلیدی کبی . وبعضا برشیئک . مشئی بیان ایچون . منشأ
 وسبب اولان شیئہ علاوه اولنور . واولخالده اندنصرکه
 برده (ناشی) لفظی کتوریلور . (بولہ اولمقدن ناشی) کی
 ومصدر تخفیفی یه علاوه اولنوب اندر اول دیگر بر فعلک
 وقوعی بیان ایدر نندکم (سن اورایه کمتدن بن کلور دم)
 دینلیدی کبی کی که سندن اول کتدم دیمک اولور . وبعضا ب
 معنایه اولق اوزره مضارع مفرد منفیک مفرد غائبہ علاوه
 اولنور انجق بو صورتده (اول) یا (اقدام) یا (قدم) اظہری دخی

کتوریلور • سن کلزدن اول بن کلورم • کبی و تفضیل
معناسنه ادات تفضیلدن اول کلور • چونکه تفضیلده
بر مفضل • برده مفضل علیه بولنوب (دن) لفظی دائما
مفضل علیه علاوه اولاند یغنه و مفضل علیه دخی اسان
عثمانیده دائما ادات تفضیلدن اول اولد یغنه بنا، دائم (ن)
لفظی ادات تفضیلدن اول کتورملک لازم کلور • و بعضا
تفضیل مقامنده (دن) اداتدن سکره زائد اوله رفی (یسه)
فعلی = توریاور • « انک لقر دیسنی یشتمکن ایسه
کندیسی کورمک دهاا اعلادر) کبی و بعضا « بشقه »
لفظیه برابر استئنا مقامنده کلهرک بر حکم من مستثا اولان
شیء علاوه اولنور « مکتبدن بشقه بریره کتمه » کبی که
هیچ بریره کتمه الا مکتبه کیت دیمک او اور • و بعضا
« بشده » برنده « غیری » و یا خود (ماعدا) قولانی اور
بندخی غیری سندن ماعدا کی

(ده) ادات ظرف او اوب بودخی کلامک آخرینه کلور
بروسده اکادم کبی و مصدرله دخی علاوه اولنوب زمان
حالی اشعار ایدر تکیم « یازمقدمیم » دینلور که یازدیورم
دیمکدر

(قاعده) کرک (دن) و کرک (ده) ضمیر لر ایلله اسم اشارتله
دخی علاوه اولنور • انجق ضمیر غائب ایلله اسم اشارتله
(نون) لله قولایا اوب اندن انده • بوندن بونده • شوندن

شونده • دینلور • وصیغه صله به دخی علاوه اولنورل
 واولخالده صیغه صله نك غائب صورتنده (یا • نونه) قلب
 اولنور • سودیکنده • یازدیغنده • سودکارند یازدقلردن
 سودیکنده • یازدیغنده • سودکارنده یازدقلرنده • کبی
 (که) اادات ربطدرکه برجه نك مضموننی برشیته ربط
 ایدر ته کم اوکه دوبی کون کلشیدی کوزل آرمدر •
 دینلده (که لفظی کلشیدی جله سنی ضمیر غایبه صفت
 اولاق اوزره ربط • وبعضاهای رسمیه (میه) تبدیل
 اولنه رق (کم) وبعضا برده (یا) زیاده قلنه رق (کیم)
 دینلور

حرف عطف «دخی» لفظی ایکی شیئی بر حکمده تشریک
 ایدر بن کلام اودخی کلدی • کبی واکثرا تحفیف اولنه رق
 اوده کلدی دینلور •

(هم) بودخی ایکی شیئی بر حکمده تشریک ایدر انحق
 مکرر اوله رق قوللانیلور • هم یازدی هم اوقودی • کبی
 وبعضا ایکنجیسنك آخرنه (ده) کنوریلور • هم یازدی
 همه اوقودی • کبی کرک (دخی) وکرک (ده) بعضا صیغه
 شرطیه لر • علاوه اولنوب مضمون شرطک عدم وقوعی
 تقدیرندن جزانك وقوعی اولویتده قاله جعنی افاده ایدر •
 وبوصورتده جله جز ایته نك اولنه • اکثریا (ینه) لفظی
 علاوه اولنور • ته کم (چوق قصور ایتدم ایسه ده ینه

عفو کزی امیدایدرم) دینلد کده قصورک عدم وقوعی
 تقدیرنده عفو امیددی اولویتده اولدیغنی افاده ایدر .
 و (قصور ایتدم ایسه ده) جله سی قصور ایتدیکم حالده
 دیمک اولوب حال ترکیبی مقامنده اولدیغندن بومثلا و شرطله
 (شرط حالی) دینلور . و بعضا (دخی) و (ده) یرینه (بیله)
 لفظی کتور یلور . (چوق قصورم اولسه بیله سز عفو
 ایدر سکز) کبی (یاخود) تردید مقامنده قوللانیلور یازر
 یاخود او قور کبی و بعضا مخفی اوله رق یازر یا او قور
 دینلور و بعضا بویله مخفف اولدیغنی حالده مکرر اوله رق
 قوللانیلور . یا شو یله یا بویله . کبی انجق بوسورتده
 اکثر یا اولکیسی مخفف ایکنجیسی حالی اوزره قوللانیلور .
 یا کتابی تسلیم ایله یاخود اچقه سی ویر . کبی
 (تنبیه) لسان عثمانیده اکثر یا تشریک ایچون اولان حرف
 عطفلر محذوف اولور . نتمک کاغد قلم دینلور که کاغده هم قلم
 دیمکدر . کلدی کتدی دینلور که هم کلدی هم کتدی دیمکدر
 ادات استفهام (می) لفظیدر که سؤال مقامنده قوللانیلور
 شو کورینان طاشمیدر . کبی فعللره علاوه اولاندقده ضمیر
 نسبیلردن کتور یلور یازره یسن یازره یسکز کبی و دائمیا
 مسؤل عنه اولان شینک عقبنده کتور یلور نتمک (بروسه یه
 کتدکی) دینلد کده کتمک فعلیک واقع اولوب اولدیغنی سؤال

اولور . و «رەسەبەمى كەتكە» - يەنە كەتكە كەتكى بروسەبەمىدەر
 دېۋىۋال ئوۋىنىش اولور . و (بروسەبەمىدەر پورلەمى كەتكە)
 دېنەلە كەتەر كەتكەبىكى مەلۇم اولوب انجىق
 نەبەلە كەتكەبىكى بىجەۋول اولدىغەن واپورلەبەمىدەر بروسە
 دېكەر صورنەلەمىدەر دېۋىۋال اولور . بو صورنەلە واقع
 اولان استفھاملار كەتەر بولۇپ جەۋابىدە كەتەر جەۋابىدە
 اولانە جىق اولور ادات تەدبىق اولان (اوت) لفظى
 قوللانلار تەكەم بروسەبەمىدەر كەتكە - ئۇنىڭ جەۋابىدە
 اوت دېنەلە كەتكە كەتەر دېمەك اولور واكەر نەۋە اوت اولانە جىق
 اولور (خىر) لفظى قوللانلار تەكەم - ئۇنىڭ مەكۇرك
 جەۋابىدە (دېر) دېنەلە كەتكە كەتەر دېمەك اولور . و بعضا
 استفھام نەقى مەماندە كلوب (استفھام نەكارى تەسىم اولور .
 يەنە مەكەم مەماندە يەنە يەنە كەتكەبىكى . كەبى

ادات نەقى (دىكل) : (سىز) لفظلىرى اولوب اولەكەسى
 صەفەرە بىكەبىسى اسملەرە علاۋە اولور . ادب دىكل
 وادىسى كەبى (سىز) لفظلىرى مەصدەرلەرە علاۋە . لەندە قەدە
 (يا) (ون) زىيا اتمەكەسەزىن يەنە
 نەقىلىرى تەكەبەمىچون (ھىج) قوللانلار .

ادات حەسر (انجىق) لفظلىرى كەتەر بىر كەتكە بىر شەيە
 انحصار بىنە افادەلەر (حەسر) بىكى
 بىر بىر كەتكە بىر شەيە

معنای سلبیدر اور حکمك بشقه یرہ سرایت اتمام سیدرہ
 بو حصر (انجق) لفظك داخل اولدیغی کلمه ده اعتبار
 اولغور فلاں شر ابله استانبوله انجق ن کتدم) یئلد کده
 کتمن تکلمه محصر اولوب بشقه سنك کتدمکنی افاده ایدر
 و (آنکله بو کون ن انجق استانبوله کتدم) یئلد کده
 کتمنی استانبوله محصر اولوب بشقه یرہ کتدمکنی افاد
 ایدر (ون و کون استانبوله انجق آنکله کتدم) دینلد کده
 بشقه سبله کتدمکنی افاده ایدر و بعضا جله رده اخل
 اولوب استدران معناسنده قولانیلور یعنی بر کلام
 سو یئلد کده ابله سام ایتدیگی خاطر دی دفعه انجقون
 کتور ابله جك جنبه لك اوزرینه داخل اولورته کم (چوق
 سو یلدی انجق افاده سندن برشی اکلاشادی) دینلور که
 چوق سو یلدی دیلد کده لك چوق شیلر اکلاشادی
 خاطر سی درکار اولدیغندن انی دفعه انجقون جله
 استدرانیه یعنی (انجق برشی اکلاشادی) جله سی
 کتوریلور (رجایتدی انجق قبول اولغدی) عباره سی
 دخی و یله در

(بوخسه) یوق ایسه دن مختلف بر لفظ اولوب ماقبلک
 مابعدندن معننی ولد یغنی اشعار ایدرته کم (بو سوزی سن
 بکنمور سین بوخسه ساری تحسین ایدر) دینلور که بو سوزی
 هر کس تحسین ایدر الاسن بکنمور سین دیمك او اور

وبعضا استدراك مقانده كاور لكن (انجو) لفظينك عكسه
اوله رق بونك مابعدى انك ماقبلى وانك مابعدى بونك ماقبلى
حكمنده اولور نتكيم (سن اولجه كلذك يوخسه بن سكا
كیده جك ایدم) دیناوب یعنی سن کلمیدك بن سكا کیده جك
ایدم دیمك اوله رق بن سكا کیده جك ایدم انجو سن اولجه
كلذك معناسنه اولور وبعضا استفهام مقانده یاخود
معناسنه كلور (کلدیعی یوخسه کلدیعی) کی ادا ت تمیز
(جه) ادا تیدر که صفت باینده بیان اولندیغی اوزره اسملرک
آخیرلینه کله رک صفت ادا تی وصفلرک آخیرلینه کله رک
تقلید ادا تی اولدیغی کی بر حکمک جهتی بیان ایدرک ادا ت
تمیز دخی اولور • تکیم (معلوما تجه سن اکا فاقسین)
دینلور که معلومات جهتیله دیمك اولور • وبعضا فعل
مضارعلرک آخیرینه علاوه اولنوب اندن صکره برده
(سه) لفظی کتورلدکده تشبیه معناسنی افاده ایدر تکیم
(ایدرجه سنه) دینلور که ایدر کی دیمك اولور •
ادات تشبیه اولان (کی) لفظی علاوه اولندیغی شینک مشبه به
ودیکر بر شینک مشبه اوله سنی افاده ایدر تکیم دیشلری
انجو کی • دینلدکده (انجو) مشبه به و (دیش) مشبه اولور
وبعضا وقت معناسنه اولوب صیغه صله به علاوه اولنور
نتکیم (اوکلدیکی کی بن کتدم) دینلور که انک کلدیکی
وقته در حال بن کتدم دیمك اولور • (جلین) ادا تی دخی

بويله در . نه کم بچلين دينلور که بنم کبی ديمکدر . (اويله) و
(شويله) و . (بويله) لفظلری ائک کبی و بونک کبی معنلرينه
استعمال اولنور

(نه کم) لفظی دخی تشبيه و تمثيل ادا تيدر . انجق جله لک
اولنه داخل اولور

(صانکه) لفظی دخی بويله ادا تشبيه اوله زق کلور . ادا تشبيه
تصغير خفيفلرده (جک) و ثقيللرده (جق) لفظلريد که
اسملرک آخري نه علاوه اولنور . کم شجک . التونجق کبی
و بعضا بونلر برد (زا) علاوه اولنور . يکجکز . صوجعز
کبی مصدریت و محليت ادا تشبيه خفيفلرده (لک) ثقيللرده
(لق) لفظلريد که صفملرک آخري نه کلد کلرنده . مصدریت
اداتی اولور . کوزلک . اوزونلق کبی و اسملرک آخري نه
کلد کلرنده محليت ادا تشبيه اولور کلاک چاليلق . کبی اما
مختلف حرکلر ايله قوللا نیلان کلمات شاذده بوا دات حرکه
اخيره به تابعدر . المالق . ليونلق . کبی

ادات تأکید (یا) لفظلريد که جله لک آخري نه کلوب
مضمونلرينی تأکید ايدر . (کله جککين یا) کبی که محقق
کله جککين ديمک اولور .

حرف ندا (آ) او اوب کله نلک اولنه داخل اولوب . آساط نم
کبی و اگر کله نلک اولی همزه اولور سه برده (یا) زياده نلور
ای اقدم کبی

(ایشته) ادات تنبیه در که منکلمک افاده ایده جکی شیشه
مخاطبک دقت ایسی ایچون تنبیه و اخطار ایدر ایسته باقی
ایشته بوبله در کبی

(ه) بودخی ادات تنبیه در (ها) اوراسنی بن سکا کادیم
کبی

(هایدی) ادات ندا و اوب استعجال مقامنده استعمال اولنور
(ها) یدی کیده لم (کبی)

(استطراد) استعجال مقامنده بعضا امر حاضر لک آخرینه

(نون . دال . یا) علاوه اولنور کلندی کبی (آه) ادات

نحسر (واه) ادات تأسف (اوه) ادات تلمذدر (اوف)

ادات اضطرار ایدر (اه) یشور مقامنده تلفظ اولنور

فصل ثانی ادوات فارسیه بیاننده در

(بر) اوزره معناسنه در (بر مقتضای حال) کبی که مقتضای

حال اوزره دیمک اولور

(برای) ایچون معنا سنه در برای خاطر کبی

(با) ایله معنا سنه در باسند کبی

(ب) مفعول الیه اداتی و (تا) ادات انتها اولور ق (تا صباح)

دیلور که صباحه دک دیمک اولور

(از) دن (در) ده معنا سنه در ازدل و جال و در حال

کبی

اہم باندہ بیان اوانمان مہمہ اقتضاسنچہ بونلر عربی وفارسی
اسملرہ داخل اولوب اسماء ترکیہ یہ داخل اولزل
ادات عطف اولہرق (واو) قوللانیاور انجیق تلفظ
اولنیموب فقط معطوف علیہک آخری مضموم اولقونور
کاغذ وقلم کبی واکر معطوف علیہک آخری حرف املا
اولورسہ واولعطف مضموم اولقونورخانہ وکاشانہ دعوی
وفتوی • صوفی وخر • ابرو وچشم • کبی

ادات فنی اولہرق دکل معناسنہ (نا) وسمز معناسنہ (بی)
قوللانیلور نا مقبول وئی وفاکبی
ادات استثناولہرق (مکر) قوللانیلور •

(آسا) و (وش) اادات تشبہدر مسک آسا وماہ وش
کبی

(کویا) نغزی صانکہ معناسندہ استعمال اولنور (چہ)
ادات تصغیردر • دیوانچہ • کبی
(زار) ابلہ (ستان) محلیت ادا تلبدر • کلزار • کلستان
کبی کہ کلک دیمکدر •

(کدہ) دخی محلیت افادہ ایدر محنتکدہ کبی کہ محنت بری
دیمک اولور • وبعضابو معناد (کا) قوللانیلور • زیارتکاہ
کبی کہ زیارت بری دیمک اولور

(هر) اادات سورددر کہ داخل اولدیغی اسمک افرادینی
استیعاب ایدر

(هم) اادات شرکتدر • هم مذهب کبی کہ مذہبی ر

دیمکدر • بوندن بشقه ادوات فارسیه دن حرف شرط
اوله رق (ا کر) لفظی قوللانیلوب جمله شرطیه لاوزرینه
داخل اولور • «ا کر بروسه یه کیدر ایسه ک شفا بولور سین
• کبی فقط شرط حالی اوزره داخل اولدوقده برده (چه)
• علاوه اواوب ا کر چه دینلور • و بعضا (ا کر چه) یرینه
(هر نقدر) لفظی قوللانیلور

فارسیده ادات مصدریت (یاء ساکنه) درشادی کبی که
شادلق دیمک اولور
ندامقامنده کلمه نک آخرینه الف کتوریلور • صائب کبی که
ای صائب دیمکدر •

فصل ثالث ادوات عربیه بیاتنده در

(علی) اوزره «لاجل» ایچون «الی» ادات انتها «من»
«وعن» دن (فی) ده (ب) ایله معناسنددر • علی العجله •
لاجل المحاکمه • الی الآن • من القديم • عن اعضای مجلس
معارف • فی الواقع • بحقی • کبی

ادات عطف اوله رق و او مفتوح • قوللانیلور یمک و ایچمک
کبی

سز معناسنه (بلا) و (من میر) قوللانیلور • بلا استشا
ومن غیر استحقاق کبی •

(الا) ادات استشا (فقط) ادات حصر (لکن) ادات
استدراکدر •

و (کاف) ادات تشبیه در . کالشمس کبی که کنش کبی دیمک
اولور .

واوت معناسنه (بلی) قوللانیلور .

ادات مصدریت اوله رق صفتلرک آخرینه (یاء مشدده)
ایله (نا، تأنیث) کنوریلور . عالیت . معلومیت کبی بودخی
مهمه معلومه اوزره الفاظ عربیه به مخصوص اولوب
فارسی و ترکی لفظله علاوه اولنر فقط (کرمیت) غلط
مشهور اوله رق استعمال اولنور .

ادات شرط (مادام که) فی الاصل عبارته عربیه اولوب
لسان عثمانیده جمله شرطیه اوزره داخل اوله رق جمله
شرطیه یا فعل التزامی اولور . (مادام که سندن عنایت
کوريله . هر کس سنک مدحکنده اولور .) ویا (در)
ویا خودسا رضمیر نسبیلر ایله منتهی اولور (مادام که
سنک اوزریمزده حقک واردر برسنکا تشکر ایدرز)
و (مادام که سن عالمین . سکا هر کس حرمت انلر) کبی
(الا) یوخسه مقامنده قوللانیلور . درسه چالش و الانکدیر

ایشیدیرمین . کبی

(یعنی) ادات تفسیر اوله رق قوللانیلور .

تکمله (ادات تنکیدنون ساکنه دن عبارت اولان) تنوین
رکه بر اسمی مبهم اوله رق بیان ایدر . بوکا علامت اوله رق
سمک آخرینه ایکی حرکد وضع اولنور . بحق کبی فقط

آخری مفتوح اولدقده برده الف علاوه اولنور قصدا
کبی فارسیده بونک اداتی (یاه ساکنه) در . انجق
لسان عثمانیده مستعمل دکدر لسان ترکیده بونک اداتی
اولیوب فقط کلمه نك اوزرینه (بر) لفظی کتوریلور .
برادم کلدی کبی

ادات تعریف براسمی جهت معاومیتله تصور ایدرک
استعمال اینکدر . عربیده بونک اداتی (لام تعریف) در
بالایجاب . کبی لکن فارسی و ترکیده بونک اداتی وایوب
فقط فارسیده بومقامده اسمک اولنه (آن) کتوریلور انجق
لسان عثمانیده بودخی مستعمل اولیهرق حسب الایجاب
کلمه نك اولنه (او) ضمیری کتوریلور . او مصلحت نصل
اولدی دیندیکی کی

(خاتمه . جله لرو جله لر کتمماتی بیاننده در)

جمله برصفت بر موصوفه اسناد اوانهرق مخاطبه فائده
نا . افاده ایلان سوزدر . و اول صفت (مسند) و موصوفه
مسند الیه دینلور . و مسند الیه (و مبتدا) و مسنده (خبر)
دخی دینور و بونلری بر برینه ربط ایدن اداتله (ابطال) - یلور
نتکیم افندی حافلدر ترکیبنده (افندی) مسند الیه (عاعل)
مسند (در) رابطه اولور . بروجه مشروح مسند الیه . و صرف
و مسند انک صفتی مقامنده اولدیغدن مسند الیه اسم و یا
اسم حکمنده اولان مصدر و یا خود کنایاندر بریسی اولور .

طاش قتیدر • قلب قیرمق فنادر • سن مرحتلوسین کبی
وبعضا موصوفی محذوف اولان صفتلر ظاهرا مسند الیه
اولور سه ده حقیقه قنده مسند الیه موصوف محذوف درنته کم
« شو بازوی یازان پک کاملدر » دینلد کده یازان آدم دیمک
اولوب حقیقه قنده مسند الیه آدمدر • ومسندلر صفت ویا
صفت حکمنده اولان ذوات افعال الیه فروع فعلدن برسی
اولور • صفت ویا خود فرع فعل اولدقده رابطه غائب
صورتلرنده (در) و متکلم الیه مخاطب صورتلرنده ضمیر
نسبیلر اولور و منفیلرنده رابطه دن اول (دکل) کتور یلور •

مثبتلرک مثالری

بن عاقل	سن عاقل سین	او عاقلدر
بز عاقلز	سز عاقل سکز	آنلر عاقلدرلر

منفیلرک مثالری

بن عاقل دکلم	سن عاقل دکلسین	او عاقل دکادر
بز عاقل دکلز	سز عاقل دکلسکز	آنلر عاقل دکلدرلر

وبعضا بوضورتده رابطه فعل اعانه اولوب انک منفیلرنده
دخی (دکل) لفظی قوللا نیلور •

مثبتلرک مثالری

بن ممنون ایدم	سن ممنون ایدک	او ممنون ایدی
بز ممنون ایدک	سز ممنون ایدیکز	آنلر ممنون ایدیلر

منفیلرک مثالری

ممنون دکل ایدم • سن ممنون دکل ایدک • او ممنون دکل ایدی
 بزمنون دکل ایدک • سزمنون دکل ایدیگز • انلر ممنون دکل
 ایدیلر و بعضا فعل اعانه تخفیف اولنوب بو صورتده دخی
 تصریف اولنور •

بن ممنون دکلدیم • سن ممنون دکلدک • او ممنون دکلدی •
 بزمنون دکلدک • سزمنون دکلدیگز • انلر ممنون دکلدیلر •
 و یا خود رابطه افعال عامه اولوب بو صورتده جمله تک مثبت
 و منفی اولسی فعل عامک مثبت و منفی اولمسسیله اولور •
 مثبتلرک مثالری

بن ممنون اولدم • سن ممنون اولدک • او ممنون اولدی
 بزمنون اولدق • سزمنون اولدیگز • انلر ممنون اولدیلر
 منفیلرک مثالری

بن ممنون اولدم • سن ممنون اولدک • او ممنون اولدی •
 بزمنون اولدق • سزمنون اولدیگز • انلر ممنون اولدیلر
 و غائب صورتده مخصوص اوله رق مثبتلرده (وارد)
 منفیلرده (یوقدر) لفظی رابطه اولور • « بنم سکا امیتیم
 واردر یا خود یوقدر » کبی واکر مسند ذات فعل اولور ایسه
 ماضی شهودی و مضارع و حال و فعل التزامی صیغه لرینک
 غائب صورتلرنده رابطه اولیوب پالکزه یئیک دلالتیه اکتفا
 اولنور • و ماضی شهودینک سائر صیغه لرنده رابطه ضمیر
 فعلیلر و مضارع و حال و فعل التزامینک سائر صیغه لرنده

ضمير نسبي اولور اماضی نقلی مستقبلي و فعل لزومينك
غائب صور تلزنده رابطه (در) اداتيدر خواجه كلمشدر
ياخود كله جكددر و ياخود كلميددر . كي وسائر صيغه لرنده
ضمير نسبي اولور . مثالي ذوات افعال بحشده مرور ايلدي
فعلارك فاعلاري مسنداليه اولديغنه وانلرده رابطه اولان
ضمير ل فاعلاره دلالت ايلديكنه بناء اكثر يا مسنداليه لوطي
اولنه رق يالكز ذوات افعال صيغه لري باشلو باشينه جمله
اولور لرته كم « بن كدم » مقامنده يالكز كدم « وسن كلور سين
مقامنده يالكز كلور سين ديلديكي كي .

امر حاضر ك مفرد لرنده دخي رابطه اولوب جعنده ضمير فعلي
رابطه اولور . و بعضا مسندلر خلاف اصل اوله رق اسم
اولوب بو صورتده دخي رابطه غائب صور تنده در .
وسائر لرنده ضمير نسبي اولور . شو كورينان قرالتی طاشدر
ياخود طاش دكلدر كي . و كذلك بعضا كنياتدن بريسي
اولور . بوني يازن بنم . كي و بعضا دخي مصدر اولوب .
اكنجه نك اعلاسي كتاب او قومقدر كي

جمله لك ركن اصليلري بوجه مشروح مسنداليه و مسند
و رابطه در . انجق بونلر دن بشقه بر طاقم متمات جمله دخي
وارد در كه ايجابه كوره بعض جمله لره الحاق اولنور لر بونلر
دخي اوج قسمدر

اولكي سي (حال تركيبي) در بن سوينه رك كلورم كي

و بعضا عربی صفتلرک آخرینه تنوین علاوه اولنه رق حال ترکیبی مقامنده قولانیلور . ممنونا کندی سالما کندی کبی و بعضا جمله لر حال ترکیبی اوله رق دیگر جمله بی متم اولور بونک اصولی شویله در که ادات رابطه طی اولندقد نصکره یرینه (ایکن) اداتی کتور یلور . نته کم » بن سکا پدرانه نصیحت ایتش ایکن سن طو تمدک » ترکیبنده (نصیحت) یتش ایکن جمله سی حال ترکیبی اوله رق (طو تمدک) جمله سنی متم اولور . و (حال بویله ایکن نیچون عناد ایدرسین) ترکیبنده (حال بویله ایکن جمله سی حال ترکیبی اوله رق) ایدرسین (جمله سنی متم اولور یا خود جمله صیغه صله صورتنه قولندقد نصکره) (حالده) لفظی علاوه سیله حال ترکیبی معناسی استفاد اولور . نته کم » آت اوزرنده اولدیغی حالده » دینلد کده (آت اوزرنده) جمله سی حال ترکیبی مقامنده واقع اولمشدر

ایکنجیسی تمیزدر » بن معلوما نجه اکافا نتم » کبی . عربی اسملرک آخرینه تنوین علاوه سیله تمیز اولور . » بن اکا علمافا نتم » کبی . و بعضا جمله لر دخی تمیز واقع اوله رق دیگر بر جمله بی متم اولور بونده ایکی قاعده وارد بر بسی جمله صیغه صله اوله رق آخرینه (جهتله) ترکیبی علاوه سیله اولور نته کیم » بن سکا مخلص اولدیغم جهتله بویله نصیحت ایده بورم دینلد کده (بن مخلص) جمله سی تمیز اوله رق (نصیحت ایده بورم) جمله سنه متم اولور دیگر (اولمق) و (اولسنی)

مصدر لر یله ربط اولنه رق بعده (جهتيله) علاوه سيله
اولور (سكا خلوصم بر کال اولق جهتيله) ويا خود (سكا
خلوصمک بر کال اولسی جهتيله) کبی بو مقامده جهتيله يرينه
بعضا (حسبيله) يا (ملا بسه سيله) يا خود (مناسبيله)
قوللا نیلور او چنجیسی متعلقات فعلدر بو نذر دخی مفعول به
و مفعول الیه ادا تریله اداستعلا و ادا تعلیل و ادا تیان
و ادا تانتها و ادا ظرف و ادا ت مصاحبت و اسه تعانه
و ادا تشبیدر که بر فعله تعلق ایدر لر قلبی قیرمه
کنا همه کیرمه • اوزریه وارمه • صباحدن اخشامه دن
مکنبده درسه چالش • هر نه ویررایسک الک ایله ویر حاتم کبی
جوانمردال • جله لرنده اولدیغی کبی و بعضا بو ادا تیر
نفس جله یه قید اوله رق خبر موقعنده کلور لر بکا ایتدیگک
اذا نیچوندر • خواجه مکنبده در مجلس ساعت اونده دکر
بنم چکدیکم سندندر • بو بغچه باغ ارم کبیدر جله لرنده
اولدیغی کبی بو ادا تیر دائم فر داته علاوه اولور لر • نته کم
(او بکا اکرام ایتدیگچون بنده اکا اکرام ایلدم) دینلدکده
(اکرام ایتدیگچون) جله سی صله اولغله (اکرام ایلدم)
فعلنه تعلق ایتشدیر • سائر لریدخی بو کا قیاس اولنه •
(قاعده) صیغه صله نك مفعول الیه صورتک آخرینه (مبنی
لفظی و یا خود مبنی معناسنه اولان) بناء لفظی علاوه

اولدقدہ حال ترکیبی مقامندہ دیگر جملہ تک متممی اولور
 وتعلیل معناسنی اشعارایدر « حتمده توجهکز برکال
 اولدیغنه مبنی ویاخود بنا » کبی که اولدیغچون برینی
 طوتارلر وبونلر بعضا مصدر مضافک مفعول الینه منضم
 اولورلر « توجهکز برکال اولسنه مبنی یاخود بنا » کبی وبعضا
 بویکی صورتده انلرک برینه (نظرا) لفظی کتوریلور
 تمیز مقامندہ اولهرق متمم اولور وجمله شرطیه معناسنی
 اشعارایدر « برکال اولدیغنه یاخود اولسنه نظرا » کبی که
 اولدیغنه ویاخود اولسنه کوره معناسنه اولهرق باقیلور سه
 یمک اولور

(فائده) ظرفلرایکی قسم اولوب بری (ظرف مکان) در که
 محل کوسترین ظرفلر در برده قوناقدہ مکتبه کبی
 دیگر (ظرف زمان) در که وقت کوسترین ظرفلر در کونده
 آیدہ بیلده کبی اشبو ظرف زمانلر دن بعضا دات ظرف
 طی اولنهرق قوللانیلور اخشام چیقدم بو کون کلدیم کبی
 (صکره) کلمه سی ادا تسز اولهرق ظرف مقامندہ قوللانیلور
 نه کم « صکره کل » دینلور که صکره کی وقتده کل دیمک اولور
 و بو معنادہ عربی اولان (مؤخر) و مقابلنده (مقدم)
 قوللانیلور

(تکمله) مسند الیهلر مقدم و مسند لره مؤخر ذکر اولنور امثله
 سابقه ده اولدیغی کبی وبعضا مسند تقدیم اولنور « التفاتلر

انسانی اسیرایدن « و سنسین بوکا سبب » چله لرنده
 اولدیغی کی انجق بو صورتده حصرمعناسی مستفاد اولور
 مثلاً ذکر اولنان مثاللرده انسانی اسیرایدن انجق التفاتدر
 و بوکا سبب انجق سنسین دیک اولور . سائر متمانک تقدیم
 و تأخیرنده دخی بو مثللو مزایا پک چوقدر . فقط انلر
 ان شاء الله بوند نصکره نالیف و ترتیبی
 مصمم اولان فن بلاغته بیان
 اولنه جقلردر

1

2

3